

JUHLIEN JUHLAT

Jouko Jääskeläinen

JUHLIEN JUHLAT

HAVAINTOJA RAAMATUSTA JA KALENTERISTA

Kustannus Oy Uusi Tie • Helsinki 2010

Avain Raamattuun –kirjakerho
Copyright © Jouko Jääskeläinen 2010.

© Kustannus Oy Uusi Tie
Opistotie 1, 12310 Ryttylä
Puh. (019) 779 20, Fax (019) 779 2300
Sähköposti: tilauspalvelu@uusitie.com

ISBN 978-951-619-525-7
Lk 22.11

Kannen ulkoasu: Mediacabinet Oy/Kari Turunen
Taitto: DinoDesign
Painopaikka: Kariston Kirjapaino Oy, Hämeenlinna 2010

SISÄLLYS

Aivan yllättäen	9
Joulu - juhlista jaloin	13
Juudan kansa ensimmäisenä jouluna	13
Aivan ensimmäiset	22
Juutalaisten hanukka	25
Levon juhlat	27
Sapatti - vapautus työstä	28
Sapattivuosi - vapautus veloista	35
Riemuvuosi - vapautus alistamisesta	41
Pääsiäinen	54
Pääsiäisen viettäminen	55
Pääsiäisen esikuvat	56
Juutalaisten pääsiäinen	62
Kristittyjen pääsiäinen	66
Juhlien aikataulu	73
Kristillinen tulkinta pääsiäisviikosta	81
Kolme päivää ja kolme yötä	87
a) Koska Jeesus nousi kuolleista	87
b) Mikä vuosi	88
c) Kolme päivää ja kolme yötä	90
d) Kalenteri uudestaan	92
e) Synoptikot ja Johannes	94
f) Essealaiset	97
g) Johtopäätöksiä	101

Ensihedelmien juhla - muutoksen päivä	104
Ensimmäiset löytävät	104
Minun päiväni	112
Neljäkymmentä ja viisikymmentä päivää	115
Helatorstai	115
Shavuot - helluntai	118
Pasuuna pysäyttää – uusi vuosi	134
Jom kippur - paastopäivä	149
Sukkot - Kolmas sato lehtimajanjuhlassa	153
Jerusalem juhlien kaupunkina	161
Mooseksen juhlat ja maailmanhistoria	171
Vapauden juhlaa	179
Jumalan suunnitelma	179
Juhlien juhla	187
Lopuksi	193
Lähteet	195

AIVAN YLLÄTTÄEN

Juutalaisuudessa juhlat ovat hyvin keskeinen yhteisöllisyyttä vahvistava tekijä. Vanhan testamentin keskeisillä juhlilla, pääsiäisellä sekä viikkojuhlalla, josta muodostui kristittyjen helluntai, on ollut käänteentekevä vaikutus myös kristinuskolle. Juutalaisilla on kolmaskin suuri juhla, lehtimajanjuhla, sekä eräitä meille kristityille vähemmän tunnettuja juhlia. Tämän tutkimus- ja kirjoitustyön aikana minua yllättivät sekä juhliemme samankaltaisuus että niiden erot.

Myös kirjani lopullinen nimi ja aihe yllättivät minut. Ensin aion kirjoittaa Raamatun vertauskuvallisimmasta eläimestä, karitsasta. Sitten juhlat purjehtivat eteeni. ”Juhlien juhlat” kirja kertoo siitä, miten Raamatun kertomat, Israelin kansalle määrätyt juhlat sekä kuvaavat että ennakoivat Jumalan pelastussuunnitelmaa ihmisten elämässä ja hänen luomakunnassaan.

Uskonnolliset juhlat ovat kulttuurien kannalta luovuttamattomia. Vanhan testamentin juhlat ovat juutalaisille aivan keskeisiä. Myös kristittyjen elämässä juhlilla on ollut todella tärkeä merkitys. Historia paljastaa yllättäviä näköaloja siihen, miten Israelin kansa ja juutalaiset eri historian vaiheissa ovat viettäneet heille määrättyjä juhlia.

Samalla voimme todeta, että juutalaisen ja kristillisen juhlakalenterin keskeiset tapahtumat kuvaavat Vapahtajaamme Jeesusta. Voimme kysellä itseltämme, miten olemme viettäneet Hänestä kertovia juhlia.

Ylivoimaisesti suurin yllätys minulle oli havaita se, että keskeiset Raamatun, pelastushistorian ja maailmanhistorian

juhlat on kuvattu yhdessä ainoassa Raamatun luvussa. Tälle tutustumisretkelle haastan Sinut.

Yksi kristittyjen juhla, joulu, ei ole juutalainen juhla, vaikka sen sisältö on monin tavoin kuvattu jo Vanhassa testamentissa. Oman riemullisen kokemuksensa minulle antoi Uuden testamentin kuvaama tärkeä päivä, pääsiäissunnuntai. Tämä juhla kuitenkin löytyy konkreettisesti, vaikkakin toisella nimellä, jo Vanhasta testamentista.

Minulle ei ole ollut ongelma uskontunnustuksen lause ”nousi kolmantena päivänä kuolleista”. Perinteisesti ja hyväksytysti ylösnousemuksen ”kolmannen päivän” on tulkittu tarkoittavan noin puolentoista vuorokauden aikaa perjantai-illasta sunnuntaiaamuun. Yllättäen ylösnousemuksen ajankohta suhteessa sitä edeltäviin pääsiäisen tapahtumiin nousee uudella tavalla esille sekä viime vuosien keskustelusta että varhaisemmastakin aineistosta. Uutta syvyyttä asian tarkastelulle antaa myös nykyisin helposti saatava tekninen tieto entisten aikojen auringon ja kuun aikatauluista.

Juutalaisten ja kristittyjen pääsiäisajan juhlia vietetään jossakin määrin eri päivinä. Näiden erojen syihin paneudumme myös. Ehkä hieman yllättäen voimme todeta, että juutalaisten viikkojuhla ja kristittyjen helluntai ovat nykyisin eri päivinä, vaikka tällä päivällä eli näillä juhlilla on yhteinen historiallinen juurensa.

Juutalaisuutta ei voi ajatella ilman henkilöä nimeltä Mooses. Seuraavassa lähdemme liikkeelle hänen teksteistään. Tarkastelussamme tulemme myös nykyaikaan ja katsomme jo eteenpäin. Kirjassa yritän viedä lukijan läpi pitkän - ja joskus uuvuttavankin - yli kolmen tuhannen vuoden historian. Samalla kerron siitä, mitä itse olen löytänyt Raamatun ja muiden ennen meitä Raamattua tutkineiden ihmisten kirjoitusten äärellä.

Vanha testamentti ei ole yhtä kuin juutalaisuus eikä Uusi testamentti ole yhtä kuin kristinusko. Oikeastaan molemmat kirjat kuuluvat molemmille. Juutalaisuus ja sen

monet käytännön opin ja elämän muodot ovat yksi perustulkinta Vanhasta testamentista. Kristityillä on toinen perustulkinta Vanhasta testamentista. Kannattaa muistaa, että myöskään Israelin kansa ja juutalaisuus eivät tarkoita täsmälleen ottaen samaa asiaa.

Tekstissä esittämiäni pääajatuksia perustelen ja täsmennän eräissä alaviitteissä. Tiedon meri on rannaton. Tässä kirjassa olen pyrkinyt esittämään aiheeni kannalta mielestäni olennaisen. Kirjaa valmistellessani on vahvistunut havaintoni siitä, että keskustelujen uusimmat näkökulmat löytyvät internetistä. Tämä tosiasia lisää samalla lähdekritiikin tarvetta, koska monia näin julkaistuja tekstejä ei ole ennakolta asiaa ennestään tuntevien henkilöiden toimesta kritisoitu. Jotta internetistä saatu aineisto olisi suhteellisen helposti lukijan käytettävissä, olen tallettanut kotisivuilleni kirjassa esitetyt viitteet. Kotisivuni ovat osoitteessa www.joukojaaskelainen.com. Näillä sivuilla voi klikata kohtaa ”Juhlien juhlat”. Viitteiden teksteihin pääsee tutustumaan klikkaamalla yhtä viitettä kerrallaan. Aineistot internetissä muuttuvat, joten olen tallettanut käyttämäni aineistot myös itselleni.

Oppaanamme on Kolmannen Mooseksen kirjan luku 23. Sen kuvaamien juhlien lisäksi juutalaisilla on muitakin juhlia. Näitä ovat sekä eräät Raamatun mainitsemat juhlat että joidenkin myöhempien historiallisten tapahtumien synnyttämät juhlat. Yksi uusimmista juhlista on tietenkin Israelin valtion itsenäisyyspäivä.

Aloitamme meille tutusta juhlasta, joulusta. Vaikka sitä ei juutalaisesta kalenterista löydykään, se on kuitenkin sisällöltään Vanhan testamentin monin tavoin etukäteen käsittelemä juhla.

Joulusta siirrymme juutalaisten juhlien sarjaan eli työstä vapauttavan sapatin sekä sapattivuoden ja riemuvuoden tarkasteluun. Sapatti, sapattivuosi ja riemuvuosi olivat eri tavoin luvun seitsemän määrittelemiä juhlia.

Sen lisäksi juutalaisilla oli seitsemän erillistä Tooran eli Vanhan testamentin määrittelemää juhlaa. Niissäkin luku seitsemän toistuu. Näistä seitsemästä juhlasta kevään neljä juhlaa etenevät pääsiäisestä kesäiseen viikkojuhlaan. Syyskauden kolme suurta juhlaa huipentuvat meille tuntemattomaan lehtimajanjuhlaan.

Uskon, että tämän aikamatkan jälkeen tiedämme Raamatun juhlista ja omasta kalenteristamme vähän enemmän.

Antoisia lukuhetkiä.

Vantaalla syyskussa 2010,

Jouko Jääskeläinen

JOULU - JUHLISTA JALOIN

Meille suomalaisille suurin uskonnollinen juhla, ainakin tunnetasolla mitattuna, on joulukuu. Lapsena olemme saaneet lahjoja. Jouluna koko maa hiljenee ja lähes pysähtyy. Ihmiset pitävät vapaata. Kenellekään ei tulisi mieleen käydä joulupäivänä kaupassa. Suomessa ne sulkeutuvat aattona puolelta päivin.

Mikä on Sinun ensimmäinen joulumuistosi? Minulle se on äidin pöydälle asettama joululiina valkoisine ja punaisine väreineen ja siinä kuvattuine poroineen ja tonttuineen. Mikä on Sinun keskeisin joulumuistosi Raamatusta? Uskoisin, että se on meille useimmille jouluevanke-
liumi, Luukkaan evankeliumin toinen luku, tuo tuhansissa ja miljoonissa suomalaisissa kodeissa luettu joulun ydinsanoma evankelista Luukkaan mukaan.¹

Juudan kansa ensimmäisenä jouluna

Joulun viettäminen tänään perustuu tapahtumiin juutalaisen kansan keskellä ajanlaskumme alkuaikoina lähes kaksi tuhatta vuotta sitten. Israelin kahdestatoista sukukunnasta oli historian kovissa koetuksissa jäänyt jäljelle kaksi ja puoli sukukuntaa eli juutalaiset. Se eli Juudean maalla, eli Palestiinassa, alistettuna, mutta varsinkin uskonnon harjoittamisen osalta autonomisena kansana. Israelin kansan ja sit-

1. Luukkaan evankeliumi 2:1–20.

temmin juutalaisen kansan historiassa oli ollut monta hienoa jaksoa sekä yhtä monta kohtalokasta ja tuhoa tuottanutta vaihetta. Niistä eräät ponnahtavat esille tässä kirjassa. Joitakin kymmeniä vuosia ennen ajanlaskumme alkua juutalainen kansa oli joutunut alistumaan Rooman valtaan. Sitten alkoivat meille Uudesta testamentista tutut tapahtumat.

Ulkoisten vaarojen lisäksi kansalla oli sisäisiä ongelmia. Se eli jakautuneena moneen keskenään rajusti kilpailevaan ryhmään. Näitä oli perinteisen laskutavan mukaan neljä, vaikka useampiakin pienehköjä ryhmiä ja koulukuntia voidaan historiasta osoittaa. Tunnetuin ja seuraajiensa kautta vieläkin vaikuttava ryhmä olivat lakia korostavat fariseukset. Heidän jälkiään seurasi niin sanottu rabbiininen (*rabbi* tarkoittaa opettajaa) juutalaisuus. Heidän jälkeläisensä tunnistamme nykyisissä uskonnollisissa juutalaisissa. Joissakin suhteissa fariseuksia vapaamielisempi ryhmittymä olivat saddukeukset. Täytyy muistaa, että eräissä asioissa he olivat konservatiivisempia kuin fariseukset.

Aivan oman joukkueensa muodostivat hurskauden harjoituksissaan muista eristäytyvät essealaiset. Noina vaaran vuosina esille nousivat väkivaltaan turvautuvat ja vahvasti kansallismieliset selootit eli kiivailijat. Tietenkin tavallista ja kaikkeen tapahtuneeseen alistuvasti suhtautunutta kansaa oli määrällisesti enemmistö. Kuitenkin nämä nimeltä mainitut ryhmät pyrkivät kukin omalla tavallaan johtamaan ja hallitsemaan kansaa ja sen eri tilanteita sekä ohjaamaan muutosta.²

Juuri tuohon aikaan koko maailma pantiin verolle, niin kuin historiankirjoitus ja joulukertomus yhtäläisesti ker-

2. Josefus s.175–176; Illman 1998 s. 18; Jääskeläinen 2008 s. 130–137; laaja erittely ryhmistä, kts. Just 2004, internetaineisto; Rich (c. 1995–2008) Movements of Judaism, internetaineisto; Sadducees, internetaineisto.

toivat. Verollepano tarkoitti ilmeisesti ensivaiheessa luetteloon merkitsemistä. Enkeli-ilmostysten kautta saivat Maria ja Joosef tiedon syntyvästä poikkeuksellisesta lapsesta. He matkustivat usean päivän raskaan kävelymatkan, kenties aasin avustamana, pohjoisesta Nasaretista läheltä Genesaretinjärveä Betlehemiin, Daavidin kaupunkiin. He olivat kuninkaallista sukua, Daavidin jälkeläisiä sekä Jeesuksen äidin että Joosefin sukuun mukaan.³

Itämaan tietäjät taidamme Suomessa parhaiten tuntea tiernapoikia kuvaavasta laulunäytelmästä, jota esitetään joulun alla. Kolme itämaan tietäjää ovat myös suosittu aihe taiteessa. Monissa postikorteissa ja merkittävässäkin maalauksissa kuvataan joko tietäjien näkemää tähteä tai sitä tilannetta, jossa nämä kuninkaat tai tietäjät antavat lahjoja Jeesus-lapselle.

Emme vielä käy läpi Luukkaan tekstiä, vaan tutkimme ensin Matteuksen evankeliumin luvun kaksi kertomusta näistä kulkijoista:⁴

Kun Jeesus oli syntynyt Juudean Betlehemissä kuningas Herodeksen aikana, Jerusalemiin tuli idästä tietäjiä. He kysyivät: "Missä se juutalaisten kuningas on, joka nyt on syntynyt? Me näimme hänen tähtensä nousevan taivaalle ja tulimme osoittamaan hänelle kunnioitustamme." Kuullessaan tästä kuningas Herodes pelästyi, ja hänen kanssaan koko Jerusalemiin. Hän kutsui koolle kansan ylipapit ja lainopettajat ja tiedusteli heiltä, missä messiaan oli määrä syntyä. "Juudean Betlehemissä", he vastasivat, "sillä näin on ilmoitettu profeetan kirjassa:

3. Luuk. 1; Matteuksen evankeliumi 1; Luuk. 3:23–38.

4. Matt. 2:1–12.

- Sinä, Juudan Betlehem, et ole suinkaan vähäisin heimosi valtiaista, sillä sinusta lähtee hallitsija, joka on kaitseva kansaani Israelia.”⁵

Silloin Herodes kutsui salaa tietäjät luokseen ja otti heiltä juurta jaksain selville, milloin tähti oli tullut näkyviin. Sitten hän lähetti heidät Betlehemiin. ”Menkää sinne”, hän sanoi, ”ja otakaa asiasta tarkka selko. Kun löydätte lapsen, niin ilmoittakaa minulle, jotta minäkin voisin tulla kumartamaan häntä.” Kuninkaan sanat kuultuaan tietäjät lähtivät matkaan, ja tähti, jonka he olivat nähneet nousevan taivaalle, kulki heidän edellä. Kun tähti tuli sen paikan yläpuolelle, missä lapsi oli, se pysähtyi siihen. Miehet näkivät tähden, ja heidät valtasi suuri ilo. He menivät taloon ja näkivät lapsen ja hänen äitinsä Marian. Silloin he maahan heittäytyen kumarsivat lasta, avasivat arkkunsa ja antoivat hänelle kalliita lahjoja: kultaa, suitsuketta ja mirhaa. Unessa Jumala varoitti tietäjiä palaamasta Herodeksen luo, ja niin he menivät toista tietä takaisin omaan maahansa.⁶

Profeetta Miika, vanhan liiton julistaja, liittää kuninkaan ja vapauttajan tulon nimenomaan Betlehemiin.⁷ Miika puhuu synnyttämisestä⁸ ja profeetta Jesaja kertoo, että synnyttäjä olisi nuori nainen. Hepreankielisen sanan *'alma'* on katsottu tarkoittavan nimenomaan neitsyttä eikä vain nuorta naista.⁹ Jesaja kertookin hänen aikaiselleen Israelin kuninkaalle ja sittemmin kaikille ihmisille annettavasta merkistä. Nuoren naisen raskaaksi tuleminen tuskin olisi kovinkaan merkillistä.

5. Miika 5:1.

6. Matteuksen evankeliumi 2:1–12.

7. Miika 5:1.

8. Miika 5:2.

9. Jesaja 7:14.

Lisäksi on huomattava, että myös Vanhan testamentin kreikkannos, Septuaginta kääntää tuon sanan nimenomaan neitsyeksi. Käännös on tehty 200-luvulla eKr. juutalaisten toimesta ennen kristillisen uskon vaikutusta. Eli siis tulkinta, että sana tarkoittaa todella neitsyttä, on ollut vahvin tulkinta juutalaisuudessa jo pitkälti ennen Jeesuksen syntymää.

Kaikki ensimmäisen joulun tapahtumat sijoittuvat moneen suuren vaaran keskelle. Edellä esitetty usein loppiaisenä, eli tammikuun kuudentena päivänä, kirkoissa luettava teksti kertoo näistä todistajista, jotka tulivat kaukaa idästä tuon aikaisen Jerusalemin valtaapitävien kuningashuoneeseen. Sieltä kulkijoiden matka jatkui kirjanoppineiden antaman neuvon mukaan läheiseen pieneen kylään Betlehemiin.

Miikan ennustus kertoo Messiaan syntyvän Betlehemissä. Tämän tiedon juutalaisen lain ja Vanhan testamentin tuntijat osasivat kertoa myös silloiselle kuninkaalle Herodekselle. Silti nämä kirjanoppineet itse eivät lähteneet mukaan tuolle matkalle kohti heidän mainitsemaansa paikkakuntaa varmistaakseen, oliko näin todella tapahtunut – oliko suuri hallitsija syntynyt.¹⁰

Emme tiedä, olivatko Betlehemiin tulleet itämaan tietäjät jollakin tavoin astrologeja. Kaikki tähdistä ennustaminen oli juutalaisilta kielletty. Ehkä tietäjien esivanhemmat olivat saaneet perustiedot viitisen sataa vuotta sitten Babelin vankeudessa olleilta ja osin sinne pysyvästi jääneiltä juutalaisilta. Mooseksen kirjoissa kerrotaan vierasheimoisesta Bileam-nimisestä miehestä, joka toista tuhatta vuotta ennen Jeesuksen syntymää näki Messiasta tarkoittavan tähden nousemisen.¹¹

10. Matt. 2:4–6.

11. 4. Mooseksen kirja 24:17.

Tulijat saattoivat tietenkin itsekin olla taustaltaan juutalaisia. Joka tapauksessa Vanhan testamentin ennustuksista oli juutalaisten keskuudessa varmaan puhuttu paikallisten kuullen. Moni juutalaisista jäi aikanaan pysyvästi Babyloonian. Kaikkea tätä emme voi tarkoin tietää, eikä Matteus pidä näitä näkökulmia keskeisenä kysymyksenä.

Itämaan tietäjät olivat perimätiedon mukaan nimenomaan kolme kuningasta. Tietäjien tunnuksena etenkin Keski-Euroopassa on käytetty kolmea kuninkaan kruunua. Sieltä Ruotsin kuningas Albrekt Mecklenburgilainen 1300-luvulla kopioi teeman itselleen Ruotsin vaakuna-aiheeksi.¹² Nämä kolme kruunua eli *tre kronor* ovat suomalaisille tuttuja sekä Ruotsin vaakunasta että rakkaan kiekkovihollisemme nimityksestä. Ei siis varmaankaan ole häpeä joskus hävitä viisaiden miesten edustajille...

Kulkijoita ei ilmeisesti ollut vain kolme vaan heidän tullessaan saattoi toteutua Jesajan etukäteen mainitsema asia eli ”Jerusalemiin saapuva kamelien paljous”.¹³ Seurueen kokoa emme kuitenkaan tarkkaan tiedä, emmekä tunne tähden muotoakaan. On usein ajateltu, että se olisi Saturnuksen ja Jupiterin kiertoratojen leikkaus maasta käsin katsottuna, mikä on tietysti hyvin mahdollista varsinkin matkan alkujakson osalta. Jälkikäteen tähtien radoista laskettu niin sanotun konjunktion ajoitus korjaisi Jeesuksen syntymäaikaa useamman vuoden laskettua aikaisemmaksi.¹⁴

Ainakin loppumatka Jerusalemissa Betlehemiin lienee paremmin selitettävissä yliluonnollisena ilmiönä ja tapahtumana kuin kaukaisten tähtien ratojen avulla. Puhutaan näet tähdestä, joka pysähtyi tietyn paikan ja rakennuksen kohdalle.

12. Tre kronor, internetaineisto.

13. Jes. 60:6.

14. Yksityiskohdissaan kiistanalaista tietoa tästä löytyy runsaastikin.

Tähti johdatti itämaan tietäjiä, mutta he olivat itse asiassa hyvinkin varomattomia. Matka näet suuntautui, ei suoraan Betlehemiin, vaan juuri pääkaupunkiin ja siellä varsin ilkeän pääjohtajan eli silloisen kuninkaan juttusille. Kuningas Herodeksen sukujuuret olivat alun perin naapurimaassa Idumeassa. Sen asukkaita juutalaiset olivat vähän aiemmin käännöttäneet juutalaisiksi. Jossakin määrin puolijuutalaiseksi määriteltävä Herodes oli monien vaiheiden kautta noussut kuninkaan asemaan. Pitkän uransa aikana hän rakensi paljon ja komeasti. Juutalaisille tärkeintä oli Jerusalemin niin sanotun toisen temppelin korjaaminen ainutlaatuisen hienoon kuntoon. Siksi ei ollut yllättävää, että koko Jerusalem pelästyi tietäjien kysyessä uudesta kuninkaasta. Uransa loppuvaiheissa oleva hyvin vainoharhainen kuningas Herodes oli näet valtakautensa aikana surmannut lempipuolisonsa ja kilpailijoikseen kokemiaan poikiaan.¹⁵

Surullisinta loppiaisessa on tietäjien varomattomuus. Kun he kertoivat Herodekselle tulevan kuninkaan syntymisestä, tämä pelästyi ajatusta kilpailijastaan. Näin lähtivät Heroksen verikoirat liikkeelle kohti Betlehemiä. Kuningas lähetti sotilaat surmaamaan kaikki alle kaksivuotiaat lapset. Unessa nähty enkeli-ilmostys pelasti kuitenkin tietäjät Herodeksen tapaamisesta ja antoi hieman reagointiaikaa Joosefille. Joosef lähti näkemänsä unen perusteella perheensä kanssa Egyptiin. Kulta, mirha ja suitsuke olivat toimeentulon lähteenä Egyptin pakolaisuuden aikana. Mitään lahjoista tuskin jäi matkan jälkeen käytettäväksi.¹⁶

Herodes kuoli perinteisen arvion mukaan vuonna 4 eKr., mutta hänen syntymänsä ja kuolemansa ajankoh-

15. Mm. Jääskeläinen 2008, s. 128–129.

16. Matt. 2:13–23. Olin toisella luokalla kansakoulussa varma, että tiesin ensimmäisen kirjaimen oikein. Kirjoitin vastaukseksi Englantiin. Nykyajan turvapaikan haun kannalta tämä vastaus saattaisikin olla jo aivan oikein...

dissa on noin kolmen vuoden tulkintaero. Muun muassa Josefukseen, juutalaistaustaiseen sotapäällikköön ja sittemmin Rooman keisarin puolelle siirtyneeseen älykköön ja historiankirjoittajaan perustuen on tehty toinenkin tulkinta. Herodes olisi kuollut vasta vuoden 1 eKr. alkupuolella. Siitä, kauanko Herodes piti valtaa Jerusalemissa, näyttäisi olevan vähemmän epäselvyyttä. Tämä ajanjakso alkoi ilmeisesti vuonna 37 tai viimeistään vuonna 36 eKr.¹⁷

Kun sanoma uudesta kuninkaasta tuli Herodeksen koriin, hän edelleen pelkäsi vanhaan juutalaiseen valtasukuun lukeutuneiden makkabilaisten tavoittelevan valtaa. Hänellä oli vaikeuksia Augustuksen kanssa, joka ei enää hyväksynyt häntä keisarin ystäväksi. Ennen kuolemaansa Herodes epäili myös, etteivät juutalaiset suinkaan surisi häntä. Siksi hän muun muassa määräsi seitsemän päivän pituisen surumarssin hautapaikalleen. Hautapaikka löytyi vuonna 2007 noin 12 kilometrin päässä Jerusalemissa etelään.¹⁸

Tänäänkin sekä Jerusalem että moninaiset kansat sekä valitettavasti myös miekat ja keihäät ovat politiikan ja uutisten arkikieltä. Aseet tosin näyttävät olevan astetta entisaikaa kovemmat. Matteuksen mainitsema Betlehem on tunnettu sekä uskonnollisesti merkittävänä kaupunkina että vakavan alueellisen kriisin eräänä solmukohtana. Vainotut ja pakolaiset ovat meille tuttuja.

Kaksi tuhatta vuotta sitten odotettiin vaikeuksista vapauttavaa Messiasta, muttei tarkkaan tiedetty, minkälaista Messiasta oli määrä, oikeus ja mahdollisuus odottaa Satoja

17. Herodeksen historia, internetaineisto; Revilla & Keyser, internetaineisto.

18. Emt.; Herod the Great, internetaineisto; Jacobs & Broydé, internetaineisto; Barton, & Executive Committee of the Editorial Board, internetaineisto.

vuosia ennen joulun tapahtumia oli kirjoitettu ylös Miikan teksti, joka toistuu varsin samanlaisena Jesajalla.

Tulee vielä aika, jolloin Herran pyhäkön vuori seisoo lujana. Ylimpänä vuorista se kohoaa, korkeimpana kukkuloista, ja kansat virtaavat sinne. Monet kansat lähtevät liikkeelle sanoen: "Tulkaa, nouskaamme Herran vuorelle, nouskaamme Jaakobin Jumalan pyhäkköön! Hän opastaa meitä tiellään, ja me, me tahdomme kulkea hänen polkujaan, sillä Siionista tulee Herran sana ja Jerusalemissa kuuluu Jumalan puhe."

Hän, Herra, ratkaisee kansakuntien riidat, hän jakaa oikeutta väkeville kansoille lähellä ja kaukana. Niin taotaan miekat auran teriksi ja keihäät vesureiksi. Yksikään kansa ei enää kohoata miekkaa toista vastaan eikä harjoittele sotataitoja. Silloin jokainen saa istua mitään pelkäämättä oman viiniköynnöksensä ja viikunapuunsa alla. Näin on Herra Sebaot sanonut. Vaikka kaikki kansat palvelisivat muita jumalia, niin me palvelemme nyt ja aina Herraa, Jumalaamme.¹⁹

Miikan ja muiden profettojen tekstien kirjoittamisen aikaan, yli kuusisataa vuotta ennen Jeesuksen syntymää Israelin kansan yhteisölliset arvot olivat koetteilla. Johtava luokka halusi rikastua, vieraat uskonnot valtasivat ihmisten mieliä ja käytiin kamppailua siitä, pärjääkö kansakunta oman voimansa avulla vai hakemalla avun Jumalaltansa. Yhteiset arvot olivat heikoilla. Monissa vaiheissa oli koettu konkreettisesti sodan runtelevia voimia.

Monia muitakin messiasennustuksia löydämme Raamatusta. Jeremia kertoi näin:

¹⁹. Miika 4:1–5, vrt. Jes. 2:2–4.

Tulee aika, sanoo Herra, jolloin Daavidin suvusta nousee Vanhurskas Verso. Hän on kuningas, joka hallitsee viisaasti ja saattaa maassa voimaan oikeuden ja vanhurskauden. Hänen aikanaan Juuda saa avun, ja Israel elää turvassa. Häntä kutsutaan tällä nimellä: "Herra on meidän vanhurskaudemme".²⁰

Odotus oli siis ainakin periaatteessa kolmijakoinen. Taivoitteina olivat rauha vihollisista ja oikeudenmukaisuus kansalaisten keskuudessa. Kolmas toive oli se, että Herra olisi ihmisten vanhurskautena.

Jeesuksen syntymän aikoina kansan ja sen johtajien parissa oli monenlaisia messiasodotuksia.

Tuonkin ajan ihmisten odotuksissa painottui Jeremian tekstin alkuosa eli kaivattiin vapautta ja menestystä. Tähten nähneiden itämaan tietäjien ensimmäinen ajatus oli kuninkaan syntyminen. Ajatus "Herrasta meidän vanhurskautenamme" ei ollut päällimmäisenä.

Voimme myös kysyä, miksi Betlehem ei ollut varuillaan. Miksi Joosefille ja Marialle ei ollut tilaa kylässä? Miksi ei oltu varuillaan myös ikävien asioiden varalta? Olihan profeetta sanonut ennalta, että Raakel tulisi itkemään lapsiaan.²¹ Olisiko katastrofi voitu välttää?

Aivan ensimmäiset

Ensimmäisenä paikalle kuitenkin ehtivät lähellä asuneet paimenet. Todistuksen heille syntyneestä Vapahtajasta veivät enkelit. Jouluevankeliumi kuvaa paimenia, joille kerrottiin suuresta ihmeestä:

20. Jeremia 23:5-6.

21. Matt. 2:18, Jer. 31:15.

Seudulla oli paimenia yöllä ulkona vartioimassa laumaansa. Yhtäkkiä heidän edessään seisoivat Herran enkeli, ja Herran kirkkaus ympäröi heidät. Pelko valtasi paimenet, mutta enkeli sanoi heille: "Älkää pelätkö! Minä ilmoitan teille ilosanoman, suuren ilon koko kansalle. Tänään on teille Daavidin kaupungissa syntynyt Vapahtaja. Hän on Kristus, Herra. Tämä on merkinä teille: te löydätte lapsen, joka makaa kapaloituna seimessä." Ja samalla hetkellä oli enkelin ympärillä suuri taivaallinen sotajoukko, joka ylisti Jumalaa sanoen: Jumalan on kunnia korkeuksissa, maan päällä rauha ihmisillä, joita hän rakastaa.²²

On usein kysytty, miksi sanoma kerrottiin ensin juuri paimenille. Monia kauniita selityksiä on tähän kysymykseen annettu. He olivat palveluammattissa, jota ainakaan nykyisin ei moni arvosta. Sanoma tuli syrjäytetyille. He olivat yötyöläisiä, jotka saattoivat lähteä pikaisesti liikkeelle. Kaikki ovat varmaan oikeita selityksiä, mutta mielestäni yksi nousee ylitse muiden.

Usein Raamattu yllättää meidät. Jokin aivan tuttu asia alkaa puhutella meitä uudesta näkökulmasta. Ehkä emme ole tarpeeksi usein jääneet ihmettelemään ja ajattelemaan, mistä on kysymys. Minulle paimenten asema avautui uudella tavalla, kun muistin, että paimenten tehtävänä oli varsinkin tuolla alueella, Betlehemissä eli Jerusalemin lähellä hoitaa ja kasvattaa karitsoita, joita uhrattiin lain käskyjen mukaan temppelissä syntien sovitukseksi. Näitä lampaita he ja heidän edeltäjänsä olivat kasvattaneet sadoin tuhansin. Näinhän lain käsky oli jo pitkään ollut.

Joulukertomuksesta meille tutut paimenet olivat tehneet siis hyvin tärkeää työtään jo vuosisatoja, oikeastaan jo toista tuhatta vuotta ennen joulua. He olivat nähneet karit-

22. Luuk. 2:8-14.

soiden syntyvän sekä myyneet ja antaneet näitä uhraajille. Tehtävästä oli muodostunut suorastaan ammattimainen. Kun juuri he ensimmäisinä saivat viestin suuresta maailmanhistoriallisesta tapahtumasta, voidaan jälkikäteen huumorin pilkettä silmäkulmassa kysyä: Olisiko ainakin osalla heistä jo pian edessä ammatin vaihto?

Paimenet ovat tässä todistajien ketjussa siis yllättävän tärkeä ryhmä. Kansan koko pitkän historian aikana keskeisin uhri oli karitsa. Joulun sanoma oli myös se, että paimenten tehtävä uhrilampaiden hoitamisessa pian päättyisi, tähän tarkoitukseen ei lampaita ja karitsoita kohta enää tarvittaisi.

Emme tiedä, miten syvästi paimenet tajusivat kaikkea sitä, mitä oli tapahtumassa. Tunsivatko he Tooran ja juutalaisen lain ennustukset. Miten uskollisia ja uskonnollisia juutalaisia he olivat? Sitä meille ei tarkkaan kerrota. Mutta suuri ilo täytti heidän sydämensä.

Joulu on kristittyjen piirissä varsin varhain määritelty 25. päiväksi joulukuuta ja jouluaatto 24. päiväksi. Ensimmäisen joulun tarkasta ajankohdasta on keskusteltu paljonkin. Suoraan Vanhaan testamenttiin ja juutalaisten juhliin sitä on vaikea sijoittaa. Tarkkaa ajankohtaa on yritetty määrittää Johannes Kastajan isän Sakarjan palvelusvuoroista temppelissä. Mariahan meni tapaamaan sukulaistaan Elisabetia, Johanneksen äitiä. Molemmat olivat raskaana. On ajateltu, että Johanneksen ja Jeesuksen syntymän välinen ero oli noin puoli vuotta. Näihin yrityksiin en paneudu tässä yhteydessä enempää, sillä tarkkaan päivämäärään tai vuodenaikaan tuskin voidaan näillä tiedoilla päästä. Valistunein ja täsmällisin arvio ensimmäisen joulun ajankohdasta on noin 2-3 vuotta ennen ajanlaskumme alkua.

Juutalaisten hanukka

Kristittyjen joulun alla vietetään juutalaisten aivan omaa juhlaa, hanukkaa. Se on asemoitavissa kalenteriin aivan tarkkaan. Se ei ole vanhatestamentillinen juhla, vaan periytyy makkabilaisten ajalta.

Hajonneen Aleksanteri Suuren valtakunnan erään haaurautuman johtajat, syyrialaistaustaiset seleukidihallitsijat, puuttuivat pari vuosisataa ennen ajanlaskumme alkua hyvin voimakkaasti juutalaisten sisäisiin asioihin. Vaikea aika oli vuosina 175–163 eKr. Seleukidien kuningas Antiokhos IV Epifanes ryösti myös Jerusalemin ja sen temppelin. Kun hän lisäksi kielsi juutalaisten uhritoimitukset, sapatin vieton ja ympärileikkauksen sekä otti temppelissä käyttöön Zeuksen palvonnan, juutalaiset nousivat kapinaan makkabilaisen pappissuvun johdolla. Juutalainen pappi Mattatias kieltäytyi uhraamasta vieraille jumalille. Hän ja hänen kolme poikaansa olivat vuoroin kansan johtajina ja taistelivat vierasta valtaa vastaan vaihtelevin tuloksin. Kapinallisten vapauttajien johtajan Juudaksen saatua lopulta temppelin haltuunsa se puhdistettiin uskonnollisesti ja myös ympäröitiin muureilla.²³

Tuossa tilanteessa juutalaisen temppelin jumalanpalvelusesineet uusittiin ja vietiin temppeliin. Siellä aloitettiin jälleen uhraaminen juutalaisin säännöin. Hanukka-juhla pohjautuu vuoden 165 e.a.a. temppelin puhdistamiseen liittyneisiin tapahtumiin. Viimeinen Mattatiaan pojista, Simeon Makkabilainen, valloitti lopullisesti Jerusalemin vuonna 142. Tällöin syntyi hasmonien itsenäinen juutalainen kuningaskunta. Juutalaiset saivat poliittisen vallan koko Palestiinassa. Valtakunta itse asiassa laajeni vähitellen siinä määrin, että 80–70 -luvuilla eKr. se oli yhtä suu-

23. IRT 1989 osa 2 s. 180–181; IRT 1991 osa 5 s. 39–42; HUUHTANEN 1984 s. 25–30; IRT 1973 osa 2, s. 3441–3442. JOSEFUS s. 12; JÄÄSKELÄINEN 2008 s. 125.

ri kuin Daavidin valtakunta aikoinaan. Valtakunta oli kuka-
takuinkin itsenäinen vuosina 142–63 eKr.²⁴

Hanukka-juhla on marraskuun lopulla tai joulukuun
alkupuolella. Esimerkiksi Yhdysvalloissa hanukka helpos-
ti sekoitetaan jouluun. Nämä ovat kaksi aivan eri juhlaa,
vaikka hanukkanakin voidaan antaa lapsille lahjoja. Juh-
lan nimi merkitsee vihkimistä ja uudistamista, koska Juu-
das Makkabilainen puhdisti ja vihki temppelin uudelleen
valloitettuaan sen pakanallisilta seleukideilta. Temppeleistä
löydettiin öljyä menoran eli kynttiläjalan kynttilöiden tu-
len sytyttämistä varten. Aivan yllättäen se riittikin kahdek-
san päivän tarpeisiin, kunnes saatiin uutta öljyä. Juhlan jo-
kaisena päivänä sytytetään aina yksi kynttilä lisää, kunnes
lopulta kahdeksan kynttilää ja ns. sytyttäjäkynttilä pala-
vat. Tähän juhlaan liittyy monia paikallisia korostuksia.²⁵

24. Emt.

25. Rich (c. 1995–2008), *A Gentile's Guide to the Jewish Holidays*,
internetaineisto; Kashani 1998 s. 25–27.

LEVON JUHLAT

Raamatun tärkeimmässä juhlia määrittelevässä kohdassa eli Kolmannen Mooseksen kirjan luvussa 23 on sekä seitsemän juhla että seitsemän juhlaa. Noita seitsemän juhlia tai lukuun seitsemän perustuvia tapahtumia on itse asiassa useampiakin. Katsomme niitä seuraavassa. Itse asiassa lähes kaikissa Israelin kansan juhlissa ja sen keskeisten tapahtumien ajanmääreissä jollakin tavalla kertaantuu tärkeä luku seitsemän.

3. Mooseksen kirjan luku 23 kertoo ytimen juutalaisesta juhlakalenterista. Tämä luku alkaa johdantolauseella:

Herra sanoi Moosekselle: "Sano israelilaisille: Nämä ovat Herralle omistetut juhla-ajat, minun juhla-aikani, jolloin teidän tulee kutsua kansa koolle pyhään kokoukseen.¹

Lähdemme tutkimaan luettelon ensimmäistä levon juhlaa, vapautusta työstä eli sapattia. Sen jälkeen teemme retken tärkeälle seitsenlukujen alueelle, taloutta ja työtä koskeneisiin ohjeisiin, joita on kuvailtu muun muassa 3. Moos. 25 eli kaksi lukua myöhemmin.

1. 3. Mooseksen kirja 23:1-2.

Sapatti - vapautus työstä

Juhlista ensimmäinen on sapatti. Sen tärkeään järjestyslukuun ”seitsemäs” liittyvät eräät muutkin tärkeät juhlat. Nykyinen raamatunkäännöksemme otsikoi tämän kohdan sanalla sapatti ja jatkaa:

Kuutena päivänä viikossa tehtäköön työtä, mutta seitsemäs päivä on sapatti, lepopäivä, pyhä kokouspäivä. Silloin ette saa tehdä mitään työtä, sillä sen päivän tulee olla Herran sapatti, missä sitten asuttekin.²

Suomalaiselle tapakulttuurille 2000-luvulla käsky sapatin viettämisestä ja varsinkin sen pyhittämisestä saattaa näyttytyä vain ankaran juutalaisen lakihurskauden muodolta. Monille kristityille ja monille järkevästi toimiville kansalaisille yksi viikoittainen vapaapäivä ja levon päivä on olennainen osa elämäntapaa. Terveyttä ja lepoa ymmärtävälle käsky on peruseriaatteeltaan vapautuksen tuova lahja ja etuoikeus.

Muistettakoon, että Raamatussa³ ja käytännössä myös juutalaisuudessa viikonpäivien nimet ovat ensimmäinen, toinen jne. päivä. Seitsemäs päivä on sapatti.

Juutalaisuuden kannalta sapatti ja ympärileikkaus muodostavat voimakaksikon, joka on säilyttänyt ja suojannut juutalaisen kansan ja juutalaisen uskon. On sanottu, että ”enemmän kuin Israel on pitänyt sapatin, on sapatti pitänyt Israelin”.⁴ Juutalaiselle sapatti on levon ja ilon juhla.

2. 3. Moos. 23:3.

3. 1. Mooseksen kirja 1.

4. Katso tämän kappaleen kertomista juutalaisuuteen liittyvistä näkökohdista esim. Rich (c. 1995–2008), Shabbat, internetaineisto; Kashani 1998 s. 59–61; myös Lindeman, Raamatullinen lepopäivä, internetaineisto.

Käskey perustuu Jumalan luomistyöhön, jonka päätettyään Hän lepäsi seitsemäntenä päivänä.

Näin tulivat valmiiksi taivas ja maa ja kaikki mitä niissä on. Jumala oli saanut työnsä päätökseen, ja seitsemäntenä päivänä hän lepäsi kaikesta työstään. Ja Jumala siunasi seitsemännen päivän ja pyhitti sen, koska hän sinä päivänä lepäsi kaikesta luomistyöstään.⁵

Sana 'sapatti' *shabat* on lähellä ilmaisuja lopettaa, päättää, levätä ja lakata työstä. .

Juutalaisuudessa käsketään sekä muistamaan että noudattamaan sapattia. Muistaminen tarkoittaa asian arvostamista eli Jumalan luomisjärjestyksen kunnioittamista. Afganistanilaistaustainen juutalainen kirjailija Reuben Kashani korostaa, että sapattia ei tunnettu muinaisissa kulttuureissa. Viikoittainen vapaapäivä on historian sivilisaatioissa harvinaisuus ja lähinnä valtaapitävien luokkien etuoikeus. Sanotaan kreikkalaisten pitäneen juutalaisia jopa laiskoina, koska näillä oli vapaapäivä joka seitsemäs päivä.

Kansan tuli muistaa, että se oli ollut pakkotyössä Egyptissä. Se sai vapautuksen täysin vapaapäivättömästä orjuudesta ja siksi sen tuli pitää sapatti, viikoittainen lepopäivä. Samaa levon ja työstä lakkaamisen käskyä alleviivattiin Israelin kansan erämaavaelluksen aikana. Mannaa ei tarvinnut eikä saanut kerätä seitsemäntenä päivänä lainkaan. Kuudentena päivänä sai tarpeeksi mannaa seitsemättäkin varten.⁶

Tänäänkin voidaan todeta, että niin kuin sapattina ruukoillaan enemmän kuin muina päivinä, niin sapattina myös syödään enemmän kuin muina päivinä. Juutalaises-

5. 1. Moos. 2:1–3.

6. 2. Moos. 16.

sa kirjallisuudessa sapattia kuvataan morsiamena ja sapatikuningattarena.

Sapatin noudattaminen on kuitenkin saanut paljon mutkikkaita ja ulkopuolisten tarkkailijoiden mielestä jopa hupaisiakin muotoja. Mikä kaikki työ on kiellettyä? Onko henkinen työ vähemmän kiellettyä kuin fyysinen? On todettu, että Jumala lepäsi nimenomaan sanalla tekemästään työstä.

Toora käyttää kielletystä työstä termiä ”*melachah*”, joka tarkoittaa työtä, joka on luovaa tai jossa harjoitetaan valtaa kunkin omaan ympäristöön nähden. Eräs töiden kielto luettelo sisältää Raamatun teksteistä johdetut 39 kiellon kohdetta. Näillä kaikilla on monia johdannaisia, koska elämä on monimuotoista.

Kiellettyä on työn lisäksi myös matkustaminen, myyminen ja ostaminen ja muu sellainen arkipäivän toiminta, joka rikkoisi sapatin henkeä ja ajattelutapaa. Sama koskee tiukan tulkinnan mukaan sähkön päälle ja pois laittamista ja jopa hissien käyttämistä. Kuitenkin elämän pelastamiseksi saa käskyä rikkoa.

Tyypillisesti sapattiin valmistaudutaan lähtemällä töistä viikon kuudentena päivänä eli meidän perjantainamme jo kahden, kolmen aikaan iltapäivällä. Koti on äidin toimesta siivottu. Perhe peseytyy ja pukeutuu sekä valmistautuu tähän tärkeään juhlaan. Kaikki mahdollinen tehdään valmiiksi etukäteen. Sapatti alkaa 1. Moos. 1. luvun mukaan auringonlaskusta ”... ja tuli ehto, ja tuli aamu, ensimmäinen päivä...” Erikseen määritellään tarkka sapatin alkamisen aika kullakin alueella.

Nainen eli yleensä äiti sytyttää kaksi kynttilää. Perhe osallistuu mahdollisuuksien mukaan synagogassa lyhyeen tilaisuuteen ja kokoontuu sen jälkeen illalliselle. Tämä päättyy yhdeksään mennessä. Seuraavaa päivää, meidän lauantaitamme, sävyttävät perheeseen, yhteiseen ateriointiin ja hartauteen liittyvät toimenpiteet. Monet näistä käytännöistä tietysti vaihtelevat perhe- ja aluekohtaisesti.

Nykyaikana sapatin aloitus ja lopetus lasketaan minuuttilleen ja siitä ilmoitetaan tiedotusvälineissä. Maapallon pohjoisosissa ja etelässä voi ajan määrittelyn kanssa olla ongelmia, mutta halutessaan voi noudattaa Jerusalemin aikamääreitä. Sapatti päättyy lauantaina illansuussa silloin, kun kolme tähteä näkyy eli noin 40 minuuttia auringonlaskun jälkeen. Hyvin erilaisin tavoin uskovia ja toimivia juutalaisia yhdistävät juuri sapatiti ja sapatiti viettäminen.

Alkuseurakunnan uskovat, varsinkin juutalaistaustaiset, pyrkivät elämään synagogalaitoksen lähetyksellä ja sen piirissä, koska juuri synagogissa luettiin ja selitettiin Raamatun kirjoituksia. Muun muassa näistä Paavalin selityshetkestä Apostolien teot kertovat. Sunnuntaista eli viikon ensimmäisestä päivästä alkoi ilmeisesti varsin varhain kehittyä kristittyjen kokoontumisen päivä. Juutalaisuuden ydinseuduilla juutalaisten ja kristittyjen ero toteutui ilmeisesti varsin varhain. Erään käsityksen mukaan seurakunnan ja synagogan tiet erkanivat lopullisesti Bar Kochban eli tähden pojan aikoina juutalaisten kapinoidessa roomalaisia vastaan (132-135 jKr.). Tällöin kuuluisa rabbi Akiva julisti Bar Kochban messiaaksi. Yleensä lopullisen eron ajankohdaksi on mainittu jo 70-luku. Nykyisin on myös juutalaisuskovien messiaanisia seurakuntia ja Israelissa on messiaanisia juutalaisia. Näiden teologia on koetteella kahden vahvan taustan, juutalaisuuden ja kristinuskon, eri virtausten keskellä.⁷

Fariseusten uskontulkinnassa ja heidän jälkeensä vuosisatojen ajan juutalaisten elämää aina tähän päivään asti ohjanneessa niin sanotussa rabbiinisessa juutalaisuudessa on kaksi kivijalkaa: Toora, Mooseksen laki, on koko elämän perusta. Sen rinnalla tärkeä on niin sanottu ”suullinen Toora”. Tämän tulkinnan mukaan suullinen toora on an-

7. Kts. edellisten lisäksi esim. Apostolien teot; Jääskeläinen 2008 s. 161.

nettu periaatteessa yhtä aikaa kirjallisen lain kanssa, vaikakin suullinen toora on kirjoitettu ylös Mishnaan ja Talmudiin vasta ajanlaskumme alun jälkeen.

Juutalaiset ovat suulliseen Tooraan perustuen rakentaneet 613 käskyn kokonaisuuden ja lain käskyjen tulkin-taohjeen. Mooseksen lain merkitystä ei kristinuskon syn-tyaikoina kiistetty. Kuitenkin suullisen tooran perintö si-sältää sen ajattelutavan, jonka kanssa Jeesus ja opetuslap-set olivat tukkanuottasilla varsinkin fariseusten kanssa kes-kustellessaan. Osa suullisen tooran käskyistä ei voida enää käytännössä toteuttaa, koska temppeliä ja uhreja ei ole. Osa käskyistä liittyy ohimenneeseen teokraattiseen Israe-lin valtioon. Osa käskyistä on rakenteeltaan kieltoja ja osa on kehotuksia tehdä asiat tietyllä tavalla.⁸

On esitetty erilaisia tulkintoja siitä, miten kristityt siir-tyivät sapatista sunnuntain viettoon. Pelastushistorian kes-keiset tapahtumat ylösnousemuksen todistajien päivänä eli viikon ensimmäisenä päivänä sekä helluntaina luonnos-taan johtivat sunnuntain korostamiseen. Toisaalta kristi-tyt joutuivat erottumaan ja aikanaan jopa halusivat erot-tua juutalaisuudesta. Todellisuus sisältää varmaankin teki-jöitä eri elementeistä. Sen ajan roomalaisessa maailmassa ei ollut mitään erityistä kristittyjen vapaapäivää. Kuiten-kin jo varhain kokoonnuttiin muistamaan ylösnousemus-ta ja pääsiäisen tapahtumia viikon ensimmäisenä päivänä.

Juutalaisten asema muuttui, kun he joutuivat pois omas-ta maastaan hävittyään sekä juutalaissodan että myöhem-män kapinan roomalaisia vastaan. He eivät olleet enem-mistönä enää missään. Näin sapatiti oli vain yhden uskon-nollisen ryhmän juhla. Sapatti ei ollut merkittävä asia var-sinkaan niiden kristittyjen joukossa, jotka tulivat uskoon

8. Rich (c. 1995–2008), A List of the 613 Mitzvot (Commandments), interne-taineisto.

muusta kuin juutalaisesta taustasta. He olivat pakanoita eli niin sanottuja *gojimeita*.

Sittemmin kristilliset kirkolliskokoukset vahvistivat itsestään muotoutuneen käytännön. Vuonna 321 Konstantinus teki sunnuntaista lepopäivän ja antoi siitä käskyn kaikkiin Rooman maakuntiin. Myöhemmissä kirkolliskokouksissa ja myös keisarien päätöksissä korostettiin ja tiukennettiin tätä linjaa sekä suhteessa juutalaisuuteen että suhteessa työn tekemiseen.⁹

Suomalainen pyhäpäiväkäytäntö on vuosisadat korostanut sunnuntain eroa muista päivistä. Työntekoa on vähintäänkin vältetty, on kokoonnuttu seurakunnan kokouksiin tai yksityisesti esimerkiksi perhehartauteen. Asetelmaan on liittynyt monia selkeästi jo juutalaisuudesta periytyviä asioita. Vain aivan välttämätöntä työtä on tehty, koti on siivottu, on oltu yhdessä koolla ja käyty kirkossa. Elämää on leimannut pikemminkin kiitollinen hiljaisuus kuin kova ja äänekäs meno.

Muodollisesti ottaen eräs merkittävimmistä pyhäpäivän erottamisen merkeistä on Suomessa ollut kauppojen kiinniolo sunnuntaisin. Kahdentoista eduskuntavuoteni aikana saavutimme oppositiosta käsin silloin tällöin joitakin äänestysvoittoja. Vahvasti mieleen jäi äänestys silloisen hallituksen tekemästä esityksestä kauppojen aukiolojen vapauttamiseksi. Olimme kiitollisia siitä Jumalan johdatuksesta, että voitimme ratkaisevan äänestyksen toisin kuin oli odotettu. Pieni mutta riittävä osa edustajista myöhästyi äänestyksestä kirjaston pikkujoulun takia. Saliin olisi ehtinyt glögitarjoilusta suoraankin, mutta muutamat edustajat valitsivat hissini. Se pysähtyi ylimääräisen kerran jättääkseen muualle matkanneen kulkijan pois kyydistä. Näin kiireh-

9. Kts. tästä kirkkohistoriallisia teoksia; First Council of Nicaea, internetaineisto; Lindeman, Raamatullinen lepopäivä, internetaineisto.

tijät eivät ehtineet saliin ja äänestystulos kääntyi toiseksi kuin mitä oli ennakolta pidetty selvänä.

Samana päivänä huomasi parin johtavan ministerin supattelevan käytävällä. En kuullut keskustelun sisältöä, mutta aihetta ei ollut vaikea arvata. Aikanaan jatkettiin eri hallitusten valitsemalla tiellä. Vuodet ovat vierineet ja kauppoihin pääsee oikein pyhää viettämään. Keskustoisissa ei enää puhu hiljaisuus. Kassakoneet kilisevät, ainakin toistaiseksi.

Suomalainen ei usko ehtivänsä kuudessa päivässä hankkia sitä, mitä seitsemässä käytetään. Vaikeahan meidän on uskoa, että Jumala pitää meistä huolta ilman meidän loppumatonta huolehtimistamme. Olennaista on turvaaminen Jumalan apuun. Siitä on suurempi siunaus kuin omasta puuhastelustamme. Mitenkähän paljon ympäristöngelmiamme vauhdittaa tämä loppumaton kulutuksen ihannoiti?

Varsin perustellusti on esitetty, että yhdellä ja mahdollisuuksien mukaan yhteisellä vapaa- ja lepopäivällä viikossa on positiivisia sosiaalisia, yhteisöllisiä ja terveydellisiä vaikutuksia. Mutta mehän puhummekin yhteisöllisyydestä satunnaisena kokoontumisena ja yhteisinä ajatuksina siitä ja tästä. Todellinen yhteisöllisyys on kuitenkin paljon enemmän. Siihen Israelin kansaa opastettiin aivan kädestä pitäen. Heille neuvottiin, ei vain uskonnollista yhteisöllisyyttä, vaan myös taloudellista ja sosiaalista yhteisöllisyyttä.

Sapattia eli viikon seitsemättä päivää juutalaiset ovat viettäneet koko historiansa ajan. Tässä ei ole tullut laskennallista katkoa missään vaiheessa. Edes Ranskan suuren vallankumouksen pyörteissä käytetty kymmenen päivän viikko ei ole tätä laskentaa sotkenut.

Juutalaisuudessa on toistuvasti rullaavan eli joka seitsemäs päivä toteutuvan viikkosapatin lisäksi seitsemän vuo-

sittaista juhliin liittyvää sapattia. Käytän näistä termiä juhlasapatti ja käymme niitä tarkemmin läpi myöhemmin.¹⁰

Kertaluokaltaan suurempi, mutta toteutukseltaan harvinaisempi juutalainen levon juhla oli sapattivuosi. Se oli joka seitsemännelle vuodelle määrätty ja tarkoitettu levon ja vapautuksen vuosi.

Sapatin lukuun seitsemän liittyy myös riemuvuosi, jonka olisi pitänyt toteutua seitsemannen sapattivuoden jälkeen. Näin riemuvuosi oli siis joka viideskymmenes vuosi.

Sapattivuosi - vapautus veloista

Käsittelemäämme kohtaa vain kaksi lukua myöhemmin (3. Moos. 25) Mooses antaa määräyksiä merkittävästä sapatti-sanalla alkavasta tapahtumasta, sapattivuodesta.

Sapattivuotena maata ei saanut viljellä ja velat tuli antaa anteeksi. Näin toteutettiin vapautta ja vapautusta, joilla oli mitä keskeisin yhteisöllinen vaikutus ja sisältö.

Sapattivuosi oli erityinen vapautuksen juhla. Tuon ajan maailmassa ei todellakaan ollut mitään lakisäateistä sosiaaliturvaa. Voimme pitää sapattivuotta eräänlaisena kaiken

10. Juhliin liittyvät sapatit olivat 3. Moos. 23 mukaan:

- 1) Pääsiäistä seuraavan happamattoman leivän juhlatiikon ensimmäisen päivän juhlasapatti (3. Moos. 23:7).
- 2) Happamattoman leivän juhlatiikon seitsemäs päivä (3. Moos. 23:8).
- 3) Viikkojuhla eli helluntai (3. Moos. 23:15–21).
- 4) Maallisen vuoden uusivuosi (tätä nimitystä ei ole Raamatussa) eli pasunansoiton päivä (3. Moos. 23:23–25).
- 5) Suuren sovituspäivän eli jom kippurin juhlasapatti, joka vietetään israelilaisten keskuudessa täydellisessä levossa ja paastossa (3. Moos. 23:26–32). Tätä kutsutaan myös nimellä *shabat shabaton* eli sapattien sapatti.
- 6) Lehtimajanjuhlatiikon ensimmäinen päivä (3. Moos. 23:33–39).
- 7) Lehtimajanjuhlatiikon yhteydessä oleva viimeinen eli kahdeksas päivä, Tooran ilon juhla (3. Moos. 23:39).

Lindeman, Raamatullinen lepopäivä, internetaineisto.

modernin sosiaaliturvan edeltäjänä ja eräissä suhteissa joi-takin nykyaikaisia malleja selvästi vaikuttavampana ratkai-suna. Samalla tämä vuosi oli tarkoitettu maan levon juh-laksi. Sosiaalisen tasauksen lisäksi joka seitsemäs vuosi tuli antaa maan ja ihmisten levätä.¹¹

Herra sanoi Moosekselle Siinainvuorella: ”Sano israelilaisil-le: Kun te saavutte siihen maahan, jonka minä teille annan, maan tulee joka seitsemäs vuosi saada sapatinlepo Herran kunniaksi. Kuutena vuotena voit kylvää peltosi, leikata viini-tarhasi köynnöksiä ja korjata satoa, mutta seitsemäs vuosi on maan lepovuosi, Herralle pyhitetty sapatte...Älä korjaa sitä vil-jaa, joka itsestään kasvaa peltoosi, äläkä kokoa hoitamatto-miin köynnöksiisi kasvaneita rypäleitä. Silloin on maan sapat-tivuosi. Levossa oleva maa antaa kuitenkin ravinnon teille, niin sinulle kuin orjillesi, palkkalaisillesi ja luonasi asuville muuka-laisille. ... voivat syödä kaikkea, mitä maa itsestään tuottaa.¹²

Toinen kohta (5. Moos. 15) jatkaa samasta teemasta ja sel-vittää velkojen anteeksi antamista sapattevuotena:

Joka seitsemäs vuosi teidän tulee julistaa velkojen anteeksi-anto. Siitä on säädetty näin: Jokainen, joka on antanut toiselle lainan, luopukoon sen takaisin perimisestä. Lainan antaja ei saa enää vaatia velan suoritusta lähimmäiseltään, toiselta is-raelilaiselta, sillä Herran kunniaksi on julistettu velkojen anteek-sianto. Vierasheimoiselta saatte vaatia maksun, mutta maan-miehellenne antamaanne lainaa ette saa periä takaisin. Her-ra, teidän Jumalanne, siunaa teitä runsaasti siinä maassa, jon-ka hän antaa teille perintöosaksi. Sen tähden teidän keskuu-dessanne ei pitäisi olla köyhiä, eikä heitä olekaan, jos vain

11. 2. Moos. 23:10–11 ja 3. Moos. 25:1–7.

12. 3. Moos. 25:1–7.

kaikessa tottelette Herraa ja tarkoin noudatatte tätä käskyä, jonka minä nyt olen teille ilmoittanut. Kun Herra, teidän Jumalanne, lupauksensa mukaisesti on siunannut teitä, te pystytte antamaan lainaa monille muille kansoille, mutta ette itse joudu lainaamaan niiltä. Te saatte hallita monia kansoja, mutta ne eivät hallitse teitä.¹³

Erityisiä varoituksia ja lupauksia annetaan hänelle, joka pelkää velkansa jäävän takaisin saamatta:

Jos jollakin paikkakunnalla siinä maassa, jonka Herra, teidän Jumalanne, teille antaa, asuu joku köyhä israelilainen, älkää olko niin kovasydämissä, että kieltäytyisitte auttamasta häntä. Olkaa anteliaita ja lainatkaa hänelle se, minkä hän tarvitsee. Te ette saa kohdella tylästi köyhää maanmiestänne kieltämällä häneltä halpamaisesti apunne vain sen vuoksi, että tiedätte seitsemännen vuoden, velkojen anteeksiantovuoden, olevan lähellä. Jos kiellätte apunne, hän huutaa avukseen Herraa, ja te joudutte syynalaisiksi. Antakaa hänelle auliisti ja iloisin mielin. Silloin Herra, teidän Jumalanne, siunaa teitä kaikissa töissänne ja kaikissa hankkeissanne. Köyhiä tulee maassanne olemaan aina. Siksi minä käsken teitä osoittamaan anteliaisuutta osattomille ja varattomille maanmiehillenne.¹⁴

Erityismääräyksiä annettiin orjiksi joutuneiden maanmiesten vapauttamisesta seitsemäntenä vuotena:

Jos heimolaisesi, heprealainen mies tai nainen, on joutunut myymään itsensä sinulle orjaksi, ja hän on palvellut sinua kuusi vuotta, sinun on seitsemäntenä vuotena vapautettava hänet. Kun päästät hänet vapaaksi, älä anna hänen lähteä tyhjin käsin, vaan lahjoita hänelle runsaasti kaikkea, mitä Herra, sinun Jumalasi, on sinulle suonut: lampaista ja

13. 5. Mooseksen kirja 15:1–6.

14. 5. Moos. 15:7–11.

vuohia sekä pellon ja viinitarhan antimia. Muista, että itse olit orjana Egyptissä ja että Herra, sinun Jumalasi, lunasti sinut vapaaksi.

Jos kuitenkin orjasi sanoo sinulle, ettei hän halua lähteä luotasi, koska hän rakastaa sinua ja perhettäsi ja hänen on hyvä olla luonasi, ota naskali ja lävistä sillä hänen korvalehtensä ovea vasten. Näin hänestä tulee elinikäinen orjasi. Sama koskee myös orjartatasi. Älä murehdi sitä, että joudut vapauttamaan orjasi. Hän on palvellut sinua kuusi vuotta ja tullut maksamaan sinulle paljon vähemmän kuin päivätyöläinen. Jos toimit Herran, Jumalasi, käskyn mukaan, Herra siunaa sinua kaikissa toimissasi.¹⁵

Koko lainsäädännön perustelu ja perusajatus oli siis kansan eläminen ja toiminta yhteisönä. Tämä yhteisöllisyys ei koskenut vain joitakin kohtia elämässä, vaan koko elämää, kuten olen väitöskirjassani esittänyt. Yhteisöllisyyttä ei toteutettu satunnaisesti tai hetkellisen tunteiden mukaan, vaan hyvin selvärajaisesti ja selkeästi keskeisillä elämäalueilla. Nämä olivat uskonnon alue, yksityisen moraalinen ja käyttäytymisen alue (voidaan puhua yksilöiden valintamoraalista) ja kolmanneksi yhteiskunnan rakenne. Voimme käyttää toisesta ja kolmannesta ulottuvuudesta termejä yksilöiden valintamoraali ja yhteiskunnan rakennemoraali.

Kansan rakenteellisena perustana olivat yhdessä toimivat heimot. Uskonto oli kansan keskeinen voima ja kaikki säännökset näkyivät laissa. Kansa sai aikanaan Siinailla Tooran eli kiellot ja käskyt, jotka tuli opettaa koko kansalle kaikkina tulevina aikoina. Juutalaisuuden piirissä onkin myöhemmin tullut tavaksi sanoa, että jokaisen juutalaisen

15. 5. Moos. 15:12–18.

tulee tuntea kuin hän olisi itse ollut Egyptistä lähteneiden ja Siinain vuoren juurella seisseiden esi-isiensä joukossa.¹⁶

Israelin korkeimman oikeuden varapresidenttinä toiminut israelilainen Haim Cohn toteaa, että juutalainen laki ei takaa oikeuksia, vaan asettaa vaatimuksia. Sanaa oikeus nykyaikaisessa merkityksessä käytti hänen mukaansa ensi kerran tunnettu rabbi, lääkäri ja filosofi Maimonides eli Rambam (k. vuonna 1204). Asetettaessa velvollisuuksia tai kiellettyä jotakin samalla epäsuorasti myönnetään tiettyjä oikeuksia. Näin ”ihmisoikeuksia” voidaan johtaa kieltämisen kautta. Teokraattisessa ajattelussa Jumala on ainut ja ehdoton lainsäätävä. Nykyaikana yhteiskunnissa yksittäisten kansalaisten oikeudet määritellään varsinkin suhteessa hallitukseen, mutta juutalaisessa laissa ne määritellään suhteessa ihmisiin. Suhteessa Jumalaan juutalaisuudessa on vain velvollisuuksia, toteaa Cohn.¹⁷

Jos joku köyhtyi ja joutui ottamaan lainaa tai lainaamaan elintarvikkeita, häntä tuli auttaa. Israelilaisia varoitettiin sulkemasta kättään köyhältä veljeltään. Käskyjen noudattamisen ja lahjojen antamisen tähden luvattiin menestystä. Samalla todettiin, ettei Israelissa pitäisi köyhiä olakaan.¹⁸ Lainasta ei veljeltä saanut ottaa korkoa ja seitsemäntenä eli sapattivuotena velka tuli antaa anteeksi. Vierailta eli muukalaisilta sai korkoa ottaa.¹⁹

Vaikka ohjeiden piti estää syrjäytyminen, oli kuitenkin tilanteita, joissa kansan jäsen ei kyennyt hoitamaan asioi-

16. Harviainen 1998 s. 48.

17. Cohn 1989 s. 9–11; Maimonides, internetaineisto.

18. 5. Moos. 15:1–11.

19. 2. Moos. 22:25; 3. Moos. 25:35–38; 5. Moos. 15:1–2; 4. Moos.

23:19–20. Korkoon liittyi sittemmin ongelmia juutalaisille maanpakolaisuudessa. Tämä koron oton kieltö on sittemmin pitkään vaikuttanut myös kristillisissä kirkoissa.

taan.²⁰ Hän saattoi joutua myydyksi orjaksi myös tekojensa seurauksena eli esimerkiksi varkauden hyvittämiseksi määrätyn korvauksen maksamisen vuoksi.

Heprealaisen ja kanaantilaisen orjan välillä oli se ero, että heprealaisella orjalla oli kiinteä orjuuden aika eli kuusi vuotta. Hän saattoi palvella vapaaehtoisesti pidempäänkin, mutta korkeintaan riemuvuoteen asti, kun taas kanaantilainen joutui palvelemaan pysyvästi. Maksuksi otettu heprealainen oli kuuden vuoden aikana suorittanut maksun. Silloin hänet tuli vapauttaa runsaiden lähtiäislahjojen kera. Jos hän halusi jäädä palveluspaikkaansa, hän pääsi riemuvuotena vapaaksi orjuuden pituudesta riippumatta, eikä heprealainen orja voinut myydä itseään yli riemuvuoden.²¹

On arvioitu, että siirryttäessä aikanaan tuomarien johtamasta heikon keskusvallan ajasta kuninkaitten aikaan maattomien työläisten määrä alkoi lisääntyä. Talouden urbanisoituminen eli orastava kaupungistuminen rikkoi sukujen solidaarisuutta ja altisti yksilöitä taloudelliselle riippuvuudelle. Tätä juutalaiset profheetat aikanaan moittivat.²²

Juutalaisissa lähteissä ei laissa annettujen käskyjen rinnalla tai lisäksi löydy mitään käytännön viittauksia sapativuoden toteuttamiseen ajalta ennen ns. Babylonian pakkosiirtolaisuutta 500-luvulla.²³ Sen sijaan mainitaan, että maan lepoa oli jätetty noudattamatta (2 Aik. 36:21). Myös mainitaan orjien tilapäinen vapautus kuningas Sidkian aikana (Jer. 34:8 alkaen). Pakkosiirtolaisuudesta paluun jälkeen kerrotaan kuitenkin kriittisestä suhtautumisesta orjuuteen (Neh. 5:5 ja edelleen). Esran ja Nehemian aikoina säännöksiä pyrittiin ainakin johonkin määrään as-

20. 3. Moos. 25:35–43.

21. Cohn 1989 s. 58–59; 5. Moos. 15:12–18.

22. Puukko 1940 s. 56; Fager 1993 s. 87–88 lähteineen.

23. Ejiica 1978, vol 14 s. 575 Moshe Greenberg.

ti noudattamaan. Tuo aika oli merkittävä kansallisen ja uskonnollisen heräämisen eli samalla yhteisöllisyyden vahvistamisen vaihe.

Vähän ennen Uuden testamentin aikaa elänyt rabbi Hillel salli niin sanotun *prosbulin* antamisen. Tämä oikeustoimi oli ilmoitus siitä, että velka ei raukeaisikaan sapativuotena. Näin haluttiin turvata se, että velkaa saisi myös sapativuoden lähestyessä. Tiukemman koulukunnan johtaja, rabbi Shammai, ei sallinut tällaista tulkintaa.²⁴ Rooman valtion aiheuttaman tuhon jälkeen fariseusten koulukunnan pohjalta muotoutunut rabbiininen juutalaisuus vakiintui rabbi Hillelin viitoittamalle tielle.²⁵

Riemuvuosi - vapautus alistamisesta

Mooses antaa käskyjä riemuvuodesta ja liittää sen toteutumisajankohdan juhlasarjan viimeisiin eli syksyn juhliin. Näitä käsittelemme myöhemmin. Tässä käymme läpi riemuvuoden sisällön. Myöhemmin liitämme sen juhlien saraan sekä eräisiin historiallisiin näköaloihin.

Keskeinen juutalaisen lainsäädännön periaate oli, että maa oli Jumalan eikä sitä saanut ainaiseksi myydä.²⁶

Maata myytäessä myyjällä säilyy oikeus lunastaa se takaisin, sillä maa on minun ja te olette ikään kuin siirtolaisia ja muukalaisia.²⁷

Omistuksen peruseriaate oli se, että toimeentulon aivan keskeinen lähde eli maaomaisuus jakaantuisi tasapuolisesta

24. North 1954 s. 90–91. Kts. myös Aro 1970 s. 199–200.

25. Kashani 1998 s. 143.

26. 3. Moos. 25:23.

27. 3. Moos. 25:23.

eri sukujen sekä suurperheiden kesken. Radikaali tasauksen ihanne oli se, että joka viideskymmenes vuosi tuli toteuttaa riemuvuosi. Tähän materiaaliseen tapahtumaan kietoutuivat uskonnolliset koko kansaa koskeneet syksyn juhlat.

Lain mukaan maata voitiin kyllä myydä, mutta sen saisi lunastaa takaisin maan käyttöarvon perusteella määritellyllä²⁸ ja myyntiherkkestä riemuvuoteen lineaarisesti pienenneellä hinnalla.²⁹ Se olisi pitänyt saada ilmaiseksi takaisin riemuvuoden alussa seitsemännen sapattivuoden jälkeen suuren sovintopäivän yhteydessä.³⁰

Maaomaisuuden sai takaisin sen alkuperäinen omistaja tai hänen perillisensä³¹ ja halutessaan sen sai lunastaa lähisukulainen.³² Muureilla ympäröidyissä kylissä olevan asuinrakennuksen sai lunastaa vain vuoden aikana myynnistä.³³

Kun mietimme kuvatun vaikkakin enemmän teoriaksi jääneen järjestelmän opetuksia aikamme kannalta, voimme katsoa vaikkapa 1800-luvun poliittisia aatteita. Keskityn valikoivasti yhteen radikaaliin näkökulmaan. Karl Marx tunsikin aikansa ongelmat ja yritti niitä ratkaistakin. Tampereen yliopiston 1970-luvun kasvattina olen suhteellisen laajasti perehtynyt marxilaiseen teoriaan ja materialistiseen maailmankuvaan, vaikka en yritä esiintyä asian syvällisenä

28. 3. Moos. 25:13–16 ja 26–28.

29. 3. Moos. 25:8–13.

30. 3. Moos. 25.

31. 3. Moos. 25:23–28.

32. 3. Moos. 25:29–30. Henry Schaeffer tulkitsee tämän näkemysroski alueella vaikuttaneiden amorilaisten kaupallisempaan näkemykseen. Schaeffer 1922 s. 73. Lev. 25:31 liittää tulkinnan siihen, että muurittomien kylien talot luettiin peltomaahan ja siksi ne tuottavan omaisuuden osina olivat lunastettavissa ja vapautuivat riemuvuotena.

33. Jääskeläinen 2008, s. 176; Kuparinen 1999 s. 209; Juusola 2002a s. 25–26; WWJH s. 251.

osaajana. Materialistisen teorian määritelmät ja marxilainen näkemys ovat laaja kokonaisuus, jota yksinkertaistamalla voi helposti tehdä monia virheitä. Silti voin pienellä ylpeydellä muistaa opettajani arviota yleisopintojeni tentin vastauksesta. 'Vastasit melkein paremmin kuin mitä itse olisin kirjoittanut.'

Joudun tyytymään yleistyksiin ja yleistyksiinhän on tyydytty kaikissa vapautusta tavoitelleissa yhteiskunnallisissa ja poliittisissa liikehdinnöissä. Marxilaisuuden historiassa on esitetty hienoja teorioita materian liikkeistä, kieltämisen kieltämisestä, määrän muuttumisesta laaduksi ja niin edelleen. Kansanjoukkoja on kuitenkin kiinnostanut arki, leipä ja turvallisuus. Näillä iskusanoilla ja kansan kohtaamisella asiat ja poliittinen vallan haltuunotto ovat edenneet. Siihen ei teorian osaamisella ole ollut paljon lisättävää.

Karl Marxin isä oli taustaltaan juutalainen, joka oli varsin varhain kastettu kristityksi.³⁴ Silti on turhaa kaivaa esille salaliittoteorioita juutalaisten suuresta vaikutuksesta marxilaisuuteen. Asioiden pohdiskelua ja kansanjoukkojen lietsontaa löytyy kaikkialta, ei vähiten 1800- ja 1900-lukujen mannermaisesta poliittisesta historiasta. Voidaan ilmeisesti sanoa, että Karl Marx tunsii poliittisia ideologioita paremmin kuin Raamattunsa. Jos hän olisi tutkinut historiallisia ja aatteellisia taustojaan, ei marxilaisten teoriaa hänen toimestaan ehkä olisi luonnosteltukaan.

Marxilaisuuden ja laajasti ottaen sosialistisen teorian perushaasteeseen esitettävä keskeinen vastaus on siis 3. Moos. 25. luvussa. Nämä käskyt toteutettuina vuosituhansien ajan maatalouteen perustuneessa elämänpiirissä olisivat aivan ilmeisesti tuottaneet järkeviä toimenpiteitä taloudellista keskittymistä vastaan ja samalla vapautuksen, tasa-ar-

34. 4. Moos. 26:51–56. Kts. myös Schaeffer 1922 s. 107 alkaen.

voisuuden sekä yritteliäisyyden puolesta. Samalla Mooseksen välittämä ja antama perusnäkökulma on mitä ekologisimpuheenvuoro voiton ja rahan tavoittelua ja vallan monimuotoista himoitsemista vastaan.

Maa määrättiin jakamaan tasapuolisesti eri suurperheille ja suvuille. Suurempi perhe sai enemmän maata ja pienempi vähemmän. Jako määrättiin suorittamaan arvalla³⁵. Jo itse maan haltuunotto kesti varsin kauan.³⁶

Tilanteesta Israelin kansan alkuaikoina ja asioiden taustasta jo erämaavaelluksella kerrotaan näin:

Väenlaskussa tarkastettuja israelilaisia oli kaikkiaan 601 730. Herra sanoi Moosekselle: ”Maa on jaettava näille heimoille perintöomaisuudeksi kunkin heimon väkiluvun mukaisesti. Mitä suurempi heimo on luvultaan, sitä enemmän maata sinun on sille annettava. Kunkin heimon tulee saada maata tarkastettujen ja sukuluetteloon merkittyjen miesten lukumäärän mukaisesti. Maa on jaettava arpomalla, ja sitä tulee antaa kullekin suvulle sen oman heimon alueelta. Niin suurten kuin pientenkin heimojen keskuudessa maa jaettakoon arpomalla.”³⁷

Maan omistaminen ja säännökset tasauksesta liittyivät keskeisesti heimoon, sukuihin ja suurperheisiin. Näiden johtajat aika ajoin mainitaan nimeltäkin.³⁸

Selvitys riemuvuodesta jatkuu:

Laske seitsemän vuosiviikkoa eli seitsemän kertaa seitsemän vuotta. Kun vuosiviikkoja on kertynyt seitsemän eli vuosia yhteensä neljäkymmentä yhdeksän, anna silloin seitsemännen

35. Kts. mm. Tuomarien kirja 2; Junkkaala 2006, s. 227 ja edelleen.

36. 4. Moos. 26: 51–56.

37. Schaeffer 1922 s. 7; kts. myös s. 59 ja tuolloisen suurperheen luonteesta s. 1–2.

38. 3. Moos. 25:8–12.

kuun kymmenentenä päivänä puhaltaa torveen; tuona sovituspäivänä soikoot torvet kaikkialla maassanne. Pyhittäkää viideskymmenes vuosi ja julistakaa maanne kaikille asukkaille yleinen omistusoikeuksien palautus. Se vuosi on riemuvuosi. Silloin jokainen maansa menettänyt saa sen jälleen haltuunsa ja jokainen orjaksi myyty saa palata sukunsa luo. Viettäkää riemuvuotta joka viideskymmenes vuosi. Älkää silloin kylväkö älkääkö korjatko peltoon itsestään kasvanutta viljaa älkääkö kerätkö hoitamattomiin köynnöksiin kasvaneita rypäleitä, sillä se vuosi on riemuvuosi, jonka tulee olla teille pyhä. Syökää vain sitä, mitä maa itsestään tuottaa.³⁹

Myös käytännön ohjeita satoon perustuvat maan hinnasta annetaan:

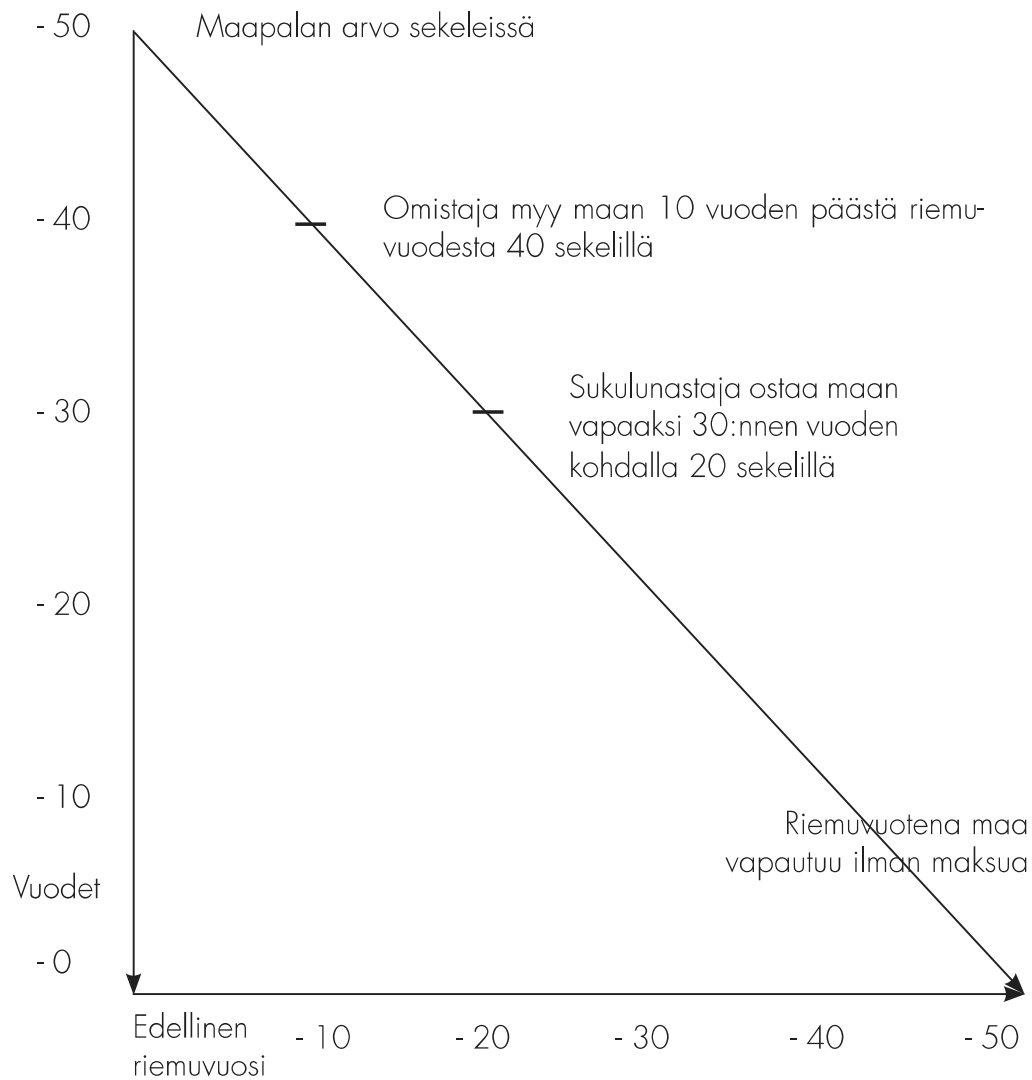
Riemuvuotena jokainen saa palata omalle maalleen. Jos myytte maata toisillenne tai ostate sitä, älkää tavoitelko kohtuutonta hyötyä. Maksakaa toisillenne sen mukaan, montako vuotta on seuraavaan riemuvuoteen, ja määrätäkää myös myyntihinta jäljellä olevien satovuosien luvun mukaan. Mitä enemmän satovuosia on jäljellä, sitä korkeampi on hinta, ja mitä vähemmän on vuosia, sitä alempi on hinta, sillä myyjä ei myy maataan, vaan ainoastaan tietyn määrän satoja. Älkää pyrkikö hyötymään toistenne kustannuksella, vaan pelätäkää Jumalaa. Minä olen Herra, teidän Jumalanne.⁴⁰

Järjestelmän epäilijöille annettiin edelleen kehotuksia:

Noudattakaa minun käskyjäni ja pitäkää minun lakini, niin saatte asua turvallisesti maassanne. Maa antaa teille hedelmänsä, niin että saatte syödä kylliksenne ja elää rauhassa.

39. 3. Moos. 25:13–17.

40. 3. Moos. 25:18–22.

KUVIO 6. Esimerkkitapaus siitä, miten maan hinta riemuvuosijärjestel- mässä määräytyi maata myytäessä, takaisin lunastettaessa sekä riemu- vuosina. Maan hinta oli arvioitava kylvöalan mukaisesti. Hoomerimitan (364 litraa) suuruisen kylvöalan arvo oli 50 hopeasekeliä (sekeli oli 16 gr) 50 vuoden ajalle laskettuna. Maan hinta oli siis 1 hopeasekeli vuot- ta kohden laskettuna (3. Moos. 27:16-18).

Te ehkä kysytte: 'Mitä me syömme joka seitsemäntenä vuotena, jos emme saa kylvää emmekä korjata satoa? Tietäkää siis, että minä lähetän teille kuudentena vuotena siunaukseni ja te saatte sadon, joka riittää sapattivuoden yli. Kun sitten kahdeksantena vuotena kylvätte, teillä on vanhaa satoa jäljellä ruoaksenne, ja sitä riittää teille vielä seuraavan sadon kypsymiseen saakka.⁴¹

Takasin lunastamisesta säätivät muutaman jakeet:

Maata myytäessä myyjällä säilyy oikeus lunastaa se takaisin, sillä maa on minun ja te olette ikään kuin siirtolaisia ja muukalaisia. Siksi teidän tulee siinä maassa, jonka saatte omaksenne, pitää voimassa oikeus lunastaa myyty maa takaisin. Jos joku teistä köyhtyy ja joutuu myymään maataan, hänen lähin sukulaisensa on velvollinen lunastamaan sen. Jos joku, jolla ei ole lunastajaa, vaurastuu myöhemmin, niin että hän pystyy lunastamaan omansa takaisin, maan alkuperäistä hintaa on alennettava sen mukaan, montako vuotta myynnistä on kulu-
nut. Maksettuaan lunastushinnan hän saa palata perintömaalleen. Mutta jos hänen varansa eivät riitä maan lunastamiseen, hänen myymänsä maa jää ostajan haltuun seuraavaan riemuvuoteen saakka. Riemuvuotena ostajan on luovuttava maasta ja entinen omistaja saa perintömaan taas haltuunsa.⁴²

Samalla tehtiin ero tuottavaksi katsotun maan ja tuottamattomaksi katsotun pelkän asumisen välillä:

Jos joku myy muurien ympäröimästä kaupungista asuintalon, hänellä olkoon oikeus lunastaa se takaisin yhden vuoden kuluessa myynnistä; vain tämän ajan hänellä on lunastusoikeus.

41. 3. Moos. 25:23–28.

42. 3. Moos. 25:29–34.

Ellei taloa lunasteta takaisin vuoden kuluessa myynnistä, se siirtyy pysyvästi ostajan ja hänen jälkeläistensä omaisuudeksi eikä sitä tarvitse luovuttaa takaisin edes riemuvuotena. Sitä vastoin muurittomissa kylissä sijaitseviin taloihin pätee sama kuin peltomaihinkin: myyjä säilyttää lunastusoikeutensa niihin, ja ne on luovutettava takaisin riemuvuotena. Leeviläisillä kuitenkin on aina lunastusoikeus niihin taloihin, jotka sijaitsevat heidän kaupungeissaan. Jos leeviläisen myymää kaupunkitaloa ei ole lunastettu takaisin, se on palautettava riemuvuotena, sillä leeviläisille heidän kaupunkiansa talot ovat perintöosa Israelissa. Heidän kaupunkiansa laidunmaita ei saa myydä lainkaan; ne ovat heidän ikuista perintöomaisuuttaan.⁴³

Oman kansan köyhtyneitä tuli suojella seuraavien ohjeiden mukaan:

Jos joku israelilainen, sinun lähimmäisesi, köyhtyy eikä pysty huolehtimaan itsestään, auta häntä, että hän voisi elää teidän joukossanne yhtä hyvin kuin maahan muuttanut siirtolainen tai muukalainen. Sinun ei pidä periä häneltä korkoa etukäteen eikä takaisinmaksun yhteydessä. Pelkää Jumalaasi ja huolehdi siitä, että lähimmäisesi voi elää teidän keskuudessanne. Älä peri häneltä korkoa lainaamastasi rahasta, ja jos annat hänelle ruokaa, älä vaadi häneltä takaisin yli antamasi määrän. Minä olen Herra, teidän Jumalanne. Minä toin teidät pois Egyptistä antaakseni teille Kanaaninmaan ja osoitin näin olevani teidän Jumalanne.⁴⁴

43. 3. Moos. 25:35–38.

44. 3. Moos. 25:39–46.

Palkkatyöläisyydestä ja orjuudesta säädettiin myös:

Jos joku israelilainen, sinun lähimmäisesi, köyhtyy niin, että hän joutuu myymään itsensä sinulle, älä pane häntä tekemään työtä orjana, vaan anna hänen asua luonasi päiväpalkkalaisen tai muukalaisen asemassa. Hänen tulee työskennellä sinun luonasi riemuvuoteen saakka, minkä jälkeen hänen on saatava vapaana lähteä luotasi perheineen ja palata sukunsa luo ja isiensä perintömaille. Kaikki israelilaiset ovat minun omaisuuttani. Minä toin heidät pois Egyptistä, ja siksi heitä ei saa myydä niin kuin orjia myydään. Älä pane israelilaista orjantyyöhön, vaan pelkää Jumalaasi. Orjanne ja orjattarenne teidän tulee ostaa muilta, ympärillänne asuvilta kansoilta. Voitte ostaa orjiksenne myös keskuuteenne asettuneita muukalaisia samoin kuin heidän perheenjäseniään, vaikka nämä olisivatkin teidän maassanne syntyneitä. Heidä voitte pitää pysyvänä omaisuutenanne, ja voitte myös antaa heidät perintönä lapsillenne, jotka samoin saavat pitää heidät orjinaan. Heidät voitte aina pitää orjianne, mutta toisianne, muita israelilaisia, te ette saa panna orjantyyöhön.⁴⁵

Yleensä arveltiin, että israelilaiset pärjäisivät omassa maassaan paremmin kuin sinne tulleet, mutta toisenlaistakin tilannetta varten oli ohjeita. Israelilainen saattoi joutua ulkoa tulleen orjaksi, mutta häntä ei saanut pitää tässä tilassa yli riemuvuoden. Palveluksen korjauksen hinnoittelu on sidottu samalla tavalla riemuvuoteen kuin maan hinta:

Jos keskuudessanne asuva siirtolainen tai muukalainen rikastuu ja hänen israelilainen naapurinsa köyhtyy ja myy itsensä tuolle siirtolaiselle tai muukalaiselle tai siirtolaisen suvun jälkeläiselle, israelilainen saa lunastaa vapaaksi, vaikka hän on myynyt

45. 3. Moos. 25:47–55.

itsensä orjaksi. Jonkun hänen veljistään tulee lunastaa hänet; myös hänen setänsä, sedän poika tai muu verisukulainen voi lunastaa hänet, ja jos hän rikastuu, hän voi itsekin lunastaa itsensä vapaaksi. Lunastajan tulee laskea ostajan kanssa, montako vuotta riemuvuoteen oli siitä vuodesta, jolloin hän myi itsensä, ja hänen myyntihintansa jaetaan näiden vuosien luvulla; vuodet arvioidaan kuten päiväpalkkalaisen vuodet. Lunastusrahana on maksettava se osa myyntihinnasta, joka vastaa jäljellä olevien palvelusvuosien määrää: summa on siis suurempi tai pienempi sen mukaan, kuinka monta vuotta on jäljellä riemuvuoteen. Israelilaisen on saatava olla isäntänsä luona sellaisen työntekijän asemassa, joka palkataan vuodeksi kerrallaan, eikä isäntä saa pakottaa häntä orjantyyöhön. Ellei kuitenkaan sukulainen lunasta häntä, hänen on perheineen päästävä vapaaksi riemuvuotena, sillä israelilaiset ovat vain minun orjiani. He kuuluvat minulle, joka toin heidät pois Egyptistä. Minä olen Herra, teidän Jumalanne.⁴⁶

Kuningasta ei alun perin hyväksytty, mutta ohjeita kuninkaan valinnassa huomioitavista seikoista oli jo Mooseksen kirjoissa.⁴⁷ Tähän liittyi vahva yleinen ajatus keskitetyn valtakäytön ja tämän myötä kuningasvallan vastustamisesta.

Strukturaalimoraalisesti eli yksilön päätösvallan ulkopuolella olevien rakenteiden kannalta lisäksi keskeinen oli tehtävien jako henkistä valtaa pitäneen papiston ja maata hallinneen kansan välillä.

Papistolle ei siis saanut antaa viljeltävää maaomaisuutta. Tämä oli merkittävä vallanjaollinen kysymys. Leeviläiset eli se sukukunta, joka hoiti eritasoiset papilliset tehtävät, sai kaupunkeja eli kyliä sekä laidunmaata niiden ym-

46. 1. Samuelin kirja 8 ja 12; 5. Moos. 17:14–20.

47. 4. Moos. 35:1–8; Joosua 21:2–3, 41. Leeviläiskaupungeiksi määriteltiin 48 paikkaa.

päriltä eri puolilta maata.⁴⁸ Leeviläiset saivat elantonsa kansan kymmenyksistä, käytännössä pappien tehtäviä hoitaneet henkilöt perheineen taas saivat osuudet kansan tuomista uhreista sekä kymmenykset leeviläisiltä.⁴⁹

Seitsemän sapattivuoden jälkeen oli siis viideskymmenes vuosi eli riemuvuosi.⁵⁰ On erilaisia käsityksiä siitä, oliko riemuvuosi laskennallisesti 49:s vai 50:s vuosi. Pidän selvänä, että kyseessä oli 50:s vuosi. Myöhemmin Talmud tulkitsee, että riemuvuosi ei tulisi voimaan automaattisesti, vaan se piti erikseen implementoida eli julistaa toteutettavaksi *shofarilla* eli oinaansarvella. Shmuel Sofrai tulkitsee, että riemuvuosi alkoi 3. Moos. 25:9 mukaan uudenvuodenpäivänä ja maan palautus tapahtui suurena sovintopäivänä kymmenen päivää myöhemmin.⁵¹

Laissa keskeistä oli eri ryhmien solidaarisuus muutenkin kuin vain uskonnon alueella. Eheyttä edellytettiin myös talouden ja moraalien alueella. Uskonto ja politiikka olivat juutalaisuudessa läheisessä yhteydessä.⁵² Lähi-idän maanviljelyssä oli paineita kohti suuria *latifundioita*, roomalaistyyppisiä suurtiloja, joiden toiminta pitkälti perustui orjien käyttöön.⁵³ Suurtilallisuus ei muinaisessa Orientissa ehkä ollut niin laajaa kuin on ajateltu, mutta monista maista löytyy esimerkkejä omaisuuden keskittymisestä,

48. 3. Moos. 2:3,10; 3. Moos.. 5:13; 3. Moos.. 7:31–36; 4. Moos. 18:20–32.

49. Viitteitä keskusteluun viettämisaikatauluista EJ-ica 1978, vol 14 s. 574 ja 576–577 Moshe Greenberg.

50. EJ-ica 1978, vol 14 s. 580, Shmuel Sofrai. Vastaa läntisen kalenterin syyslokakuuta. Lehtimajanjuhla alkoi maallisen vuoden alkuosassa eli seitsemännen kuukauden 15. päivänä.

51. Schaeffer 1922 s. 43–44.

52. Fager 1993 s. 27.

53. North 1954 s. 69.

esimerkiksi temppelipapistolle oli saattanut kertyä laajoja maaomaisuuksia.⁵⁴

Hammurabin laissa ja muuallakin on tulkittu olleen joi-takin tähän juutalaiseen säädäntöön viittaavia piirteitä.⁵⁵ Tutkijat toteavat, että Lähi-idän vanhoissa tekstiaineistois-sa on merkkejä taloudellisesta tasauksesta, joka oli tarkoi-tettu estämään taloudellisia kriisejä, mutta nämä määräyk-set antoi aina kuningas. Riemuvuoden tavoitteena oli to-teuttaa taloudellinen reformi ilman kuningasta.⁵⁶

Kun orjan mainittiin jäävän isännälleen 'ikuisesti' (*le-olam* 2. Moos. 21:6 mukaan), sen tulkittiin heprealais-ten orjien kohdalla merkitsevän "riemuvuoteen asti".⁵⁷ It-sensä veljelleen myynyttä juutalaista ei saanut laittaa or-jan työhön, vaan päiväpalkkalaisen asemaan. Päästes-sään vapaaksi viimeistään riemuvuotena hänen oli määrä myös saada perintömaansa takaisin.⁵⁸ Pysyviä orjia sai ot-taa muista kansoista tai väestöryhmistä.⁵⁹ Kymmenen käs-kyn laki eli dekalogi oli voimassa vain Israelin sisäpuolel-la. Israelin alueella oleskelevaa eräänlaisia siirtolaisoikeuk-sia nauttivaa puolikansalaista sai esimerkiksi liike-elämässä kohdella eri lailla kuin oman maan kansalaista.

Mooseksen määritelmän mukaista maareformia ei kui-tenkaan ilmeisesti koskaan pantu käytäntöön.⁶⁰ Riemu-vuosi jäi siis pääasiassa kauniiksi teoriaksi.⁶¹ Myöhemmät

54. North 1954 s. 45 ja s. 55–61.

55. Fager 1993 s. 30–31.

56. Ilmeisesti ymmärrettiin kaiken, mikä koski sapattivuotta, koskevan riemuvuo-takin esimerkiksi maan ja sen tuoton käytön (eli levon) suhteen. Ejiica 1978, vol 14 s. 578–579, Shmuel Sofrai.

57. 3. Moos. 25:39–43.

58. 3. Moos. 25:44–46.

59. Fager 1993 s. 13. Kts. myös IRT 1973 s. 4818–4819.

60. Puukko 1948 s. 73–80.

61. North 1954 s. 87.

juutalaisten keskeisen kirjoitukset Mishna ja Talmud eivät käsittele riemuvuotta, jonka katsottiin rauenneen *eksiilin* eli maanpakolaisuuden myötä.⁶²

Modernin juutalaisvaltion perustamisen aikoihin keskusteltiin riemuvuodesta ja sapattivuodesta. Silloin esitettiin, että sapattivuotena saisi ostaa vain arabien mailla viljeltyä. Vanhat säädökset jätettiin kuitenkin vain symboliselle tasolle.⁶³

Sekä seitsemännen vuoden vapautus että viidennen kymmenennen vuoden vapautus olivat mitä suurimmassa määrin yhteisöllisyyden vuosijuhlia. Ne ajoittuivat toteutukseltaan vuoden seitsemänteen kuukauteen, jota tarkastelemme kirjan loppupuolella.

Ne ratkaisivat ensinnäkin lyhyen ajan sosiaaliturvan tarpeen. Toiseksi ne korjasivat sen pidemmän aikavälin ongelman, joka liittyi tuon ajan tärkeimmän ja lähes ainoan tuottavaan omaisuuden keskittymiseen. Mitä tärkeintä, kumpikin asia olisi pitänyt hoitaa meidän eli kansan kesken. Mitään suuria jako- tai hallintokoneistoja ei ollut eikä niitä olisi tarvittukaan. Itsehallinnollisesti toimiva kansa olisi voinut hoitaa omat asiansa.

On melkein sanomattakin selvää, että kumpikaan järjestelmä ei kansan keskuudessa toiminut. Edes maan lepo sapattivuotena ei saanut toteutua. Oman maan kansalaisten alistaminen lähes orjuuteen asti oli harvinaista, mutta erityisen ongelmallinen oli tilanne silloin, kun maassa asuvat ja valtaakin pitävät muiden kansojen jäsenet orjuuttivat israelilaisia.

Syksyn juhlasarjan lopussa palaamme sapattivuoden ja riemuvuoden merkitykseen ja niiden alkamiskohtiin kalenterissa.

62. North 1954 s. 87.

63. North 1954 s. 92–94

PÄÄSIÄINEN

Pääsiäinen on keskeinen juutalaisten juhla. Siitä annettiin toimenpideohje eli käsky Israelin kansalle, sen jälkeen kun yhdeksän vitsausta oli toteutunut Egyptissä. Sen jälkeen sitä on vietetty mitä lukemattomimmin korostuksin eri aikoina ja eri puolilla maailmaa. Nimen juurikirjaimet p-s-ch (heprean kielessä ei alkuperäisesti kirjoiteta vokaaleja näkyviin) juontuvat verbiin ohittaa ja säästää.¹

Juhlalla on juutalaisuuden piirissä ollut monta eri nimeä. Se on kevään juhla, vapautuksen juhla, lunastuksen juhla ja happamattoman leivän juhla. Happamattoman leivän juhla tarkoittaa itse asiassa pääsiäisen jälkeen alkavaa seitsemän päivän juhlaa. Pääsiäinen on yhden päivän tai yhden iltapäivän ja illan pituinen juhla juutalaisen kalenterin ensimmäisen eli nisankuun 14. päivänä. Pääsiäisenä teurastetaan ja syödään karitsa, mikä tietenkään temppelin hävittämisen jälkeen ei ole enää ollut rituaalisesti mahdollista. Egyptin orjuudessa karitsan veri ovien pihtipieliin siveltynä suojeli perheen esikoispojat Jumalan lähettämältä vitsaukselta, kun taas sortajakansan egyptiläisten esikoiset kuolivat.²

Jopa juutalaisten piirissä pääsiäinen usein katsotaan yhdeksi juhlaaksi, eli käytetään termiä pääsiäinen, (*pesach*, *pas-*

1. Kashani 1998 s. 39–48.

2. Kashani 1998 s. 39; 2. Moos. 12.

sover) pääsiäisillan ja happamattoman leivän juhlan kokonaisuudesta.³

Pääsiäisen viettäminen

Nämä ovat Herralle omistetut pyhät juhlat, joita teidän tulee kokoontua viettämään määrääkaan: Ensimmäisen kuun neljäntenätoista päivänä iltahämärissä on Herran pääsiäinen, ja saman kuun viidentenätoista päivänä on Herralle pyhitetty happamattoman leivän juhla. Seitsemän päivän ajan saatte syödä vain happamatonta leipää. Pitäkää tämän juhlan ensimmäisenä päivänä pyhä juhlakokous. Sinä päivänä ette saa tehdä mitään työtä. Näinä seitsemänä päivänä teidän on joka päivä tuotava Herralle tuliuhri. Myös seitsemäntenä päivänä pidettäköön pyhä juhlakokous; silloinkaan ette saa tehdä mitään työtä.⁴

Ilman sapatin viettoa ja kaikille kahdeksanpäiväisille poikalapsille määrättyä ympärileikkausta meillä tuskin olisi yhtään juutalaista keskuudessamme. Siinä määrin nämä kaksi asiaa ovat erottaneet tämän uskonnollis-etnisen ryhmän kaikista muista ryhmistä, joihin ne ovat olleet vaarassa sekoittua tai joihin juutalaiset on haluttu sulauttaa. Samaa hyvin merkittävien asioiden sarjaan kuuluu pääsiäisen viettäminen. Suurista juhlista varsinkin pääsiäisjuhlaa voi perustellusti pitää koko juutalaisen uskon keskeisenä elementtinä. Sen puuttuminen tai laiminlyöminen olisi muuttanut koko juutalaisuuden luonnetta aivan ratkaisevasti.

Juhla muistuttaa nimenomaan Egyptin orjuudesta vapautuksesta. Sitä vietetään nykyisin seitsemän tai kahdeksan päivää juutalaisuuden haarasta riippuen, alkaen juuta-

3. Kts. esim. Rich (c. 1995–2008), Pesach: Passover, internetaineisto.

4. 3. Moos. 23:4–8.

laisen kalenterin ensimmäisessä kuussa neljätoista päivää uudesta kuusta eli käytännössä täyttä kuuta edeltävänä iltana. Pääsiäinen on yleensä huhtikuussa meidän ajanlaskumme mukaan. Nykyiseenkin perinteeseen kuuluu vähintään se, että pyritään juhlan aikana välttämään leipää ja muita viljatuotteita muistona Egyptistä lähdöstä, jolloin ei ollut aikaa odottaa leivän nousua.⁵

Kun temppeliä ei ole ja uhreja ei enää uhrata, juutalaiset viettävät nykyisin pääsiäisiltana *seder*-ateriaa. Näin tekee valtaosa juutalaisista. Suurimmalle osalle kansaa tämä tietenkin on aivan olennainen ja keskeinen osa uskoa ja juutalaisuutta. Seder-ateria on jatkumo sillä pääsiäisen vietolle, joka Mooseksen tekstissä määrättiin karitsan teurastamisineen.⁶

Nykyisin seder-aterialla pääsiäisiltana eli nisankuun 14. päivän päättyessä iltahämärissä (illasta alkavan päiväksitteen mukaan voidaan samalla puhua 15. päivän alkamisesta) yhteisö, eli useimmiten perhe, kertoo nuoremmalle sukupolvella ensimmäiseen Egyptissä vietettyyn pääsiäiseen liittyneet tapahtumat. Ennen juhlaa on kerätty talteen ja tuhottu kaikki hapan ja siihen viittaavakin. Turhaan ei puhuta happamattoman leivän juhlasta. Tämä kaiken happamisen siivoaminen on varsinainen suururakka erityisesti perheenäideille.⁷

Pääsiäisen esikuvat

Pääsiäisen tärkein hahmo on pieni vuoden vanha urospuolinen lammas eli karitsa. Näin siis oli temppelin hävittämi-

5. Rich (c. 1995–2008), *A Gentile's Guide to the Jewish Holidays*, internetaineisto.

6. Rich (c. 1995–2008), *Pesach: Passover*, internetaineisto.

7. Rich (c. 1995–2008), *Pesach: Passover*, internetaineisto.

seen eli noin vuoteen 70 asti. Mielenkiintoista on, että tämän merkittävän eläimen rooli ei rajoitu vain juutalaisten yhteen juhlaan, vaan karitsan löydämme monesta muustakin kohdasta Raamatun tekstejä.

Katsomme seuraavassa siis pääsiäisen esihistoriaa tai sen eräänlaisia esikuvia ennen pääsiäistä. Yksinkertainkin raamattuhaku antaa tulokseksi 180 mainintaa karitsasta (hakusanoilla karits* ja esikoiskarits* vuoden 1992 käännöksestä).⁸

Ensimmäinen maininta löytyy Jeesuksen vanhurskaaksi toteaman Abelin elämästä.⁹ Syntiinlankeemuksen jälkeen Jumala oli luvannut Aadamille ja Eevalle, että Eevan siemen toisi pelastuksen käärmeen aiheuttamaan lankeemukseen.

Ja minä panen vainon sinun (käärmeen) ja vaimon välille ja sinun siemenesi ja hänen siemenensä välille; se on polkeva rikki sinun pääsi, ja sinä olet pistävä sitä kantapäähän.”¹⁰

Synnytettyään esikoisensa Kainin Eeva sanoi:

Minä olen Herran avulla saanut poikalapsen.¹¹

8. Raamattuhaku, internetaineisto.

9. Matt. 23:34–39 kertoo Jeesuksen sanoneen: Sentähden, katso, minä lähetän teidän tykönnö profeettoja ja viisaita ja kirjanoppineita. Muutamat heistä te tapatte ja ristiinnaulitette, ja toisia heistä te ruoskitte synagoogissanne ja vainoatte kaupungista kaupunkiin; että teidän päällenne tulisi kaikki se vanhurskas veri, joka maan päällä on vuodatettu vanhurskaan Aabelin verestä Sakariaan, Barakiaan pojan, vereen asti, jonka te tapoitte temppelin ja alttarin välillä. Teksti jatkuu varoituksilla Jerusalemile. Tämä Sakarias mainitaan Toisessa aikakirjassa, joka on juutalaisen Raamatun viimeinen kirja.

10. 1. Moos. 3:15.

11. 1. Moos. 4:1.

Eeva ilmeisesti uskoi, että hänen tästä miespuolisesta jälkeläisestään tulisi heille pelastus. Myöhemmin syntyneen Abelin ja esikoisen Kainin suhteesta kerrotaan seuraavaa:

Sitten hän synnytti Kainille veljen, Abelin. Abelista tuli lammaspaimen ja Kainista maanviljelijä. Kerran Kain toi Herralle uhrilahjaksi maan satoa, ja Abel toi lampaidensa esikoiskaritsoja ja niiden rasvaa. Herra katsoi suopeasti Abeliin ja hänen uhriinsa, mutta Kainin ja hänen uhriinsa puoleen hän ei katsonut. Silloin Kain suuttui kovin ja hänen katseensa synkisty. Herra kysyi Kainilta: "Miksi sinä suutuit ja katselet synkkänä maahan? Jos teet oikein, voit kohottaa katseesi, mutta jos et tee, on synti ovella vaanimassa. Sinua se haluaa, mutta sinun on pidettävä se kurissa."

Kain sanoi veljelleen Abelille: "Lähde mukaani." Mutta kun he olivat kulkeneet jonkin matkaa, Kain kävi veljensä Abelin kimppuun ja tappoi hänet. Silloin Herra kysyi Kainilta: "Missä on veljesi Abel?" Kain vastasi: "En tiedä. Olenko minä veljeni vartija?" Herra sanoi: "Mitä oletkaan tehnyt! Etkö kuule, kuinka veljesi veri huutaa minulle maasta? Nyt olet kirottu etkä voi jäädä tänne, sillä tämän maan oli avattava suunsa ja otettava vastaan veljesi veri, jonka sinä vuodatit. Kun koetat viljellä maata, se ei enää ruoki sinua, vaan sinun on harhailtava kodittomana ja pakolaisena maan päällä." Teksti jatkuu Kainin ja Jumalan vuoropuhelulla.¹²

Kain oli ihmisen historian ensimmäinen uskonnollinen terroristi. Hän oli ilmeisesti sitä mieltä, että Jumala on väärämielinen, ellei hän hyväksy hänen omaa ajatustaan ja meidän omaa luonnollista ajatustamme siitä, kuka on Hänelle otollinen. Meille käsittämättömästä syystä Abel ymmärsi, mikä oli Jumalalle otollista. Tarvittiin veriuuhri, jo-

12. 1. Moos. 4:2–16.

ka oli toistuva hänen jälkeensä maailman historiassa miljoonia kertoja.

Jeesuksen sanoihin luottaen voimme siis tietää ja ymmärtää, että Abel oli Jumalan edessä vanhurskautettu eli Hänelle kelvollinen:

Sentähden, katso, minä lähetän teidän tykönnö profettoja ja viisaita ja kirjanoppineita. Muutamat heistä te tapatte ja ristiinnaulitsette, ja toisia heistä te ruoskitte synagoogissanne ja vainoatte kaupungista kaupunkiin; että teidän päällenne tulisi kaikki se vanhurskas veri, joka maan päällä on vuodatettu vanhurskaan Aabelin verestä Sakariaan, Barakiaan pojan, vereen asti, jonka te tapoitte temppelin ja alttarin välillä.¹³

Teksti jatkuu varoituksilla Jerusalemlle. Tämä Sakarias mainitaan Toisessa aikakirjassa, joka on juutalaisen Raamatun viimeinen kirja.

Toinen ihmeellinen kertomus on kuvaus Abrahamista ja siitä, mitä hänen elämässään tapahtui Morian vuorella. Klassinen ajoitus sijoittaa Kaksoisvirran maasta kutsutun Abrahamin noin vuoden 2000 eKr. paikkeille, vaikka joskus käytetään myöhempääkin ajoitusta. Yleisesti hyväksyttyä ajanlaskujärjestelmää Vanhan testamentin varhaisimmista ajoista ei profaanissa tutkimuksessa ole, vaikka juutalaiset kyllä itse ovat laskeneet ajat ja laskevat vuotensakin Adamista ja Eevasta eli nykyisen maailmanvaiheen luomisesta varsin tarkkaan. Mooseksen kirjat tutustuttavat meidät ensin Abrahamin saapumiseen sittemmin Israelin alueeksi muodostuneelle Välimeren itäiselle rannikkoalueelle eli Palestiinaan. Keskeinen oli hänelle annettu säädös kahdeksanpäiväisten poikien ympärileikkauksesta.

13. Matt. 23:34–35 (KR1935/38).

Abramin nimi muutettiin Abrahamiksi, hänelle annettiin lupaus hänestä polveutuvien kansojen paljoudesta ja hänelle annettiin lupaus hänen jälkeläisilleen tulevasta maasta sekä lupaus omasta pojasta vanhalla iällä. Samoin mainitaan orjattaren eli Haagarin pojasta Ismaelista polveutuvista kansojen kuninkaista. Lopulta Abraham käskettiin uhraamaan Iisak, jonka hän ja Saara olivat erityisen lupauksen perusteella vanhalla iällään ja varsinkin Saaran osalta käsittämättömällä tavalla saaneet.¹⁴

Abrahamia koskettava ehkä Vanhan testamentin kaikkein keskeisin tapahtuma on talletettuna Ensimmäisen Mooseksen kirjan luvussa 22:

Kun näistä tapahtumista oli kulunut jonkin aikaa, Jumala tahtoi koetella Abrahamia ja sanoi hänelle: "Abraham!" Abraham vastasi: "Tässä olen." Ja Jumala sanoi: "Ota mukaasi ainoa poikasi Iisak, jota rakastat, lähde Morian maahan ja uhraa hänet siellä polttouhriksi vuorella, jonka minä sinulle osoitan."

Aamulla heti noustuaan Abraham satuloi aasin ja otti mukaansa kaksi palvelijaa sekä poikansa Iisakin. Pilkottuaan puita polttouhria varten hän lähti matkaan kohti paikkaa, jonne Jumala oli käskenyt hänen mennä. Kolmantena päivänä Abraham näki paikan etäältä. Silloin hän sanoi palvelijoilleen: "Jääkää tänne ja pitäkää huolta aasista, minä ja poika menemme tuonne rukoilemaan ja palaamme sitten luoksenne." Abraham otti polttouhripuut ja antoi ne Iisakin kannettavaksi; hän itse otti tulen ja veitsen, ja sitten he jatkoivat yhdessä matkaa. Iisak sanoi isälleen Abrahamille: "Isä!" Ja Abraham sanoi: "Niin, poikani?" Iisak sanoi: "Tässä on tuli ja puut, mutta missä on karitsa polttouhriksi?" Abraham vastasi: "Jumala

14. 1. Moos. luvut 12–22, 25; IRT 1992, osa 8, s. 190–191; Suomalainen Tietosanakirja osa 1, 1988 s. 26.

katsoo kyllä itselleen karitsan polttouhriksi, poikani.” Sitten he jatkoivat yhdessä matkaa.

Olisi halunnut kulkea kappaleen matkaa heidän kanssaan ja kuunnella tätä miesten matkaa. Paljon ei puhuttu, mutta varmaan hiekka ropisi jalkineiden alla. Kai tuo oli vähän niin kuin suomalaisten miesten matka. Turhia ei pääsattu. Mitä mahtoi Abraham ajatella? Uskoiko hän jo, että Jumala auttaa tästä kauheasta hetkestä vai epäilikö hän vielä. Riittikö tuo vajaan kolmen päivän nostamaan ahdistuksen alhosta uskon ja toivon näköaloihin.

Kun he tulivat paikkaan, jonka Jumala oli Abrahamille osoittanut, Abraham rakensi sinne alttarin ja latoi puut paikoilleen. Sitten hän sitoi poikansa lisäksi ja pani hänet alttarille puiden päälle. Mutta kun Abraham tarttui veitseen uhratakseen poikansa, Herran enkeli huusi hänelle taivaasta: ”Abraham, Abraham!” Abraham vastasi: ”Tässä olen.” Herran enkeli sanoi: ”Älä koske poikaan äläkä tee hänelle mitään. Nyt minä tiedän, että sinä pelkäät ja rakastat Jumalaa, kun et kieltäytynyt uhraamasta edes ainoaa poikaasi.” Ja kun Abraham katsoi ympärilleen, hän huomasi oinaan, joka oli sarvistaan takertunut pensaikkoon. Abraham kävi hakemassa oinaan ja uhrasi sen polttouhriksi poikansa sijasta. Abraham antoi sille paikalle nimeksi ”Herra katsoo”. Niinpä vielä tänäkin päivänä puhutaan ”Herrankatsomavuoresta”.

Herran enkeli huusi Abrahamille uudelleen taivaasta: ”Näin sanoo Herra: Koska sinä tämän teit etkä kieltänyt minulta ainoaa poikaasi, minä vannon itseni kautta, että siunaan sinua runsain määrin ja annan sinulle jälkeläisiä niin paljon, että he ovat kuin taivaan tähdet tai hiekanjyvät meren rannalla, ja sinun jälkeläisesi valloittavat vihollistensa kaupungit. Sinun jälkeläistesi saama siunaus tulee siunaukseksi kaikille maailman kansoille, koska sinä olit minun äänelleni kuuliainen.” Sit-

ten Abraham palasi palvelijoiden luo, ja he lähtivät yhdessä Beersebaan. Ja Abraham jäi asumaan Beersebaan.¹⁵

Juutalaiset puhuvat tästä luvusta nimellä Iisakin sitominen. Jotkut pitävät sitä vain kertomuksena. Minulle se on juutalaisuuden ja kristinuskon peruskertomus. Palaamme siihen vielä.

Juutalaisten pääsiäinen

Toinen Mooseksen kirja luku kertoo meille siitä, miten israelilaisia käskettiin Egyptissä viettämään pääsiäistä – viimeisenä iltana ennen orjuudesta pois pääsemistä.

Herra sanoi Moosekselle ja Aaronille Egyptissä: ”Tämä kuukausi olkoon teille kuukausista ensimmäinen, aloittakaa siitä vuoden kuukaudet. Sanokaa Israelille: Tämän kuun kymmenentenä päivänä ottakoon kukin perheenpää karitsan, yhden karitsan perhekuntaa ja taloa kohti. Jos jonkun perhe on liian pieni syömään karitsaa kokonaan, hän ottakoon lähimmän naapurinsa kanssa yhteisen karitsan sen mukaan, montako tarvitaan karitsan syömiseen ja paljonko he jaksavat syödä. Eläimen tulee olla virheetön, vuoden vanha uros, ja se voi olla lammas tai vuohi. Kukin pitäköön sitä kuukauden neljänteentoista päivään saakka, ja jokainen Israelin yhteisöön kuuluva teurastakoon karitsansa iltahämärissä. Ottakaa sen verta ja sivelkää sitä ovenpieliin ja ovenkamanaan niissä taloissa, joissa karitsaa syödään. Syökää liha sinä yönä, syökää se avotulella paahdettuna, happamattoman leivän ja karvaiden yrttien kanssa. Älkää syökö siitä mitään puoliraakana tai vedessä keitettynä, vaan paahdettuna se tulella päineen, jal-

15. 1. Moos. 22:1–19.

koineen ja sisälmyksineen. Älkää jättäkö siitä mitään jäljelle, vaan polttakaa tähteet ennen aamun koittoa.¹⁶

Syödessänne teillä tulee olla viitta vyötettynä, kengät jalassa ja sauva kädessä, ja teidän on syötävä nopeasti. Näin vietetään pääsiäistä Herran kunniaksi. Sinä yönä minä kuljen läpi Egyptin ja surmaan Egyptin jokaisen esikoisen, niin ihmisten kuin eläintenkin. Minä, Herra, annan tuomioni kohdata kaikkia Egyptin jumalia. Ja veri olkoon niiden talojen merkkinä, joissa te olette, sillä kun minä näen veren, menen ohitse. Minä kuritan vain egyptiläisiä, eikä tämä vitsaus satu teihin. Tästä päivästä tulkoon teille muistopäivä. Viettäköö sitä Herran juhlanä. Pitäkää tämä ikuisena säädöksenä sukupolvesta toiseen.¹⁷

Syökää seitsemän päivän aikana happamatonta leipää, ja jo juhlaiviikon ensimmäisenä päivänä toimittakaa kaikki hapantaikina pois taloistanne, sillä jokainen, joka syö hapanta leipää ensimmäisestä päivästä lukien seitsemänteen päivään, poistettakoon Israelista. Ensimmäisenä ja seitsemäntenä päivänä pitäkää pyhä kokous. Mitään työtä ei näinä päivinä saa tehdä; vain sen valmistaminen, mitä itse kukin tarvitsee syödäkseen, olkoon sallittua. Huolehtikaa aina tämän happamatoman leivän juhlan viettämisestä, sillä juuri sinä päivänä minä vein teidän kootut joukkonne pois Egyptistä. Siksi tätä päivää on vietettävä juhlanä, ja se olkoon ikuinen säädös sukupolvesta toiseen.¹⁸

Ensimmäisen kuun (myöhempi termi nisankuu) neljännen toista päivän illasta lähtien syökää happamatonta leipää sen kuun kahdennenkymmenennyhdennen päivän iltaan saakka. Seitsemään päivään ei hapantaikinaa saa olla taloissanne. Jokainen, joka syö hapanta leipää, poistettakoon Israe-

16. 2. Moos. 12:1–10.

17. 2. Moos. 12:11–14.

18. 2. Moos. 12:15–17.

lin yhteisöstä, olipa hän maahan muuttanut siirtolainen tai syntyperäinen israelilainen. Mitään hapatettua ette saa syödä, vaan missä ikinä asuttekin, teidän leipänne olkoon hapamatonta.¹⁹

Mooses kutsui koolle kaikki Israelin vanhimmat ja sanoi heille: "Ottakaa kukin lammais tai vuohi perhekuntaanne varten ja teurastakaa se pääsiäisuhriksi. Ottakaa sitten kimppu iisoppia, kastakaa se vatiin laskettuun vereen ja sivelkää verta oven kamaan ja molempiin pieliin. Älköön kukaan teistä menkö kotinsa ovesta ulos ennen aamua, sillä Herra kulkee kaikkialla surmaamassa egyptiläisiä, mutta kun hän näkee veren ovenpielissä ja kamanassa, hän kulkee sen oven ohi eikä anna tuhoojan tulla koteihinne teitä surmaamaan. Tämä olkoon ikuisena säädöksenä, niin teille kuin lapsillennekin. Ja kun tulette siihen maahan, jonka Herra teille lupauksensa mukaan antaa, noudattakaa näitä juhlatapoja. Kun lapsenne kysyvät teiltä: 'Mitä nämä teidän juhlatapanne tarkoittavat?', niin vastatkaa näin: 'Se on pääsiäisuhri Herralle, joka egyptiläisiä surmatessaan kulki israelilaisten kotien ohi ja säästi ne. Silloin kansa polvistui ja heittäytyi kasvoilleen maahan'²⁰

Israelilaiset tekivät tarkoin niiden määräysten mukaan, jotka Herra oli antanut Moosekselle ja Aaronille.²¹

Näin israelilaiset myös tekivät. Egyptistä lähtö tapahtui äkillisesti, jonkun juutalaisille vihamielisen faraon aikana. Paljon on taitettu peistä siitä, mitkä Mooseksen julistamista kymmenestä vitsauksesta oli luonnonilmiöitä ja mitkä olivat yliluonnollisia tapahtumia.²² Israelin ja Juudan kan-

19. 2. Moos. 12:18–20.

20. 2. Moos. 12:21–27.

21. 2. Moos. 12:28.

22. 2. Moos. luvut 7–12; Eräs teoria faraon nimestä, kts. Kymmenestä vitsauksesta, internetaineisto.

san historia ja näistä tapahtumista vuosituhansiksi periytyneet toimintatavat kuitenkin kertovat, että kaikki tämä on tapahtunut, konkreettisesti ja todellisesti.

Pääsiäistä luvatussa maassa toteutettiin moneen kertaan, vaikkakin erilaisella innolla eri aikoina. Ensimmäistä pääsiäistä vietettiin pian maahan saapumisen jälkeen²³ ja sen jälkeen sitä olisi pitänyt viettää periaatteessa joka vuosi. Oli myös tilanteita, joissa suuren kansallisen ja uskonnollisen heräämisen myötä myös pääsiäisen viettämiseen herättiin aivan uudella tavalla.²⁴

Juutalaisten viettämässä pääsiäisessä olennaista oli uhraaminen. Tärkein monista uhrieläimistä oli lammas eli karitsa. Näitä uhrattiin yli tuhannen vuoden maassa asuminen myötä varmaan satoja tuhansia ja jopa miljoonia.

Kun puhumme pääsiäisestä juutalaisuudessa, on syytä erottaa aika, jolloin kansa asui Palestiinassa, Eretz Israelissa eli isiensä maalla niistä ajoista, jolloin kansan on ollut pakkosiirtolaisuudessa Babyloniassa temppelin hävittämisen ja maasta karkotuksen jälkeen sekä uudestaan Rooman toimesta (70-luvulta jKr.). Niin kauan kuin temppeli oli olemassa, uhrattiin karitsoita ja muita uhreja. Niin kauan kuin pääsiäisateriaa vietettiin Israelin maassa, oli sen keskeinen elementti lammas. Eräissä historian vaiheissa vieraat vallanpitäjät estivät tämän (kts. edellä hanukka). Kun temppeli roomalaisten toimesta tuhottiin, jouduttiin maanpakoon ja hyvin erilaisiin ja samalla usein äärettömän ahdistaviin oloihin. Tämän myötä muodostui keskeiseksi pääsiäisen viettotavaksi seder-ateria.

Nykyisin käytössä olevan aterian nimi *'seder'* tarkoittaa järjestystä. Pääsiäisaterialle on muillakin kuin juutalaisilla oikeus halutessaan heidän kanssaan osallistua. Seder-ateri-

23. Joos. 5:10–11.

24. Kts. esim. 2. Kuningasgten kirja 23:23; 2. Aikakirja 30:1; Esra 6:20–21.

alla olennaista on asioiden esittäminen ja ruokalajien syöminen, rukous ja viinimaljan siunaaminen sekä muiden tilanteeseen kuuluvien asioiden hoitaminen tietyssä järjestyksessä.²⁵

Joidenkin juutalaisten ajattelutavassa korostuu niin sanotun kolmannen temppelein rakentaminen, mikä mahdollistaisi nimenomaan uhrien toimittamisen. Tähän asiaan palaamme lyhyesti myöhemmin, kun katsomme Jerusalemiä juhlien kaupunkina.

Kristittyjen pääsiäinen

Yleensä gregoriaanisen eli läntisen kalenterin kristillinen pääsiäinen on noin viikon juutalaisten pesach-juhlan jälkeen. Kolmena vuotena 19 vuodesta juutalaisten pääsiäinen on kuukauden meidän pääsiäisemme jälkeen.²⁶ Jos haluat oppia laskemaan kaikki juutalaisten juhlat nykyisen määräytymistavan mukaan, voit varata runsaasti aikaa ja käyttää hyväksi myös internetistä saatavaa oppia.²⁷

Juutalaisten ja kristittyjen tulkinnat pääsiäisestä ovat osittain samanlaiset ja osittain erilaiset. Yhteistä on vapautuksen korostaminen. Juutalaisille tämä oli vapautusta Egyptin orjuudesta, kansallista itsenäisyyttä, mutta myös yhteyttä isien Jumalaan, joka oli käskenyt nämä uhrin uhraa niin pääsiäisenä kuin lukuisina muinakin päivinä.

Kristittyjen tulkinta muodostui hieman toisenlaiseksi, mutta lähtökohta ja perusmateriaali ovat aivan samat. Voimme siteerata Emmaukseen matkaa tehneiden keskustelua tuntemattomaksi heittäytyneen ylösnousseen Jeesuksen kanssa:

25. Kts. esimerkiksi Rich (c. 1995–2008) Pesach; Passover, internetaineisto.

26. Easter, internetaineisto.

27. The Jewish Calendar: A Closer Look, internetaineisto.

Voi teitä ymmärtämättömiä! Noinko hitaita te olette uskomaan kaikkea sitä, mitä profeetat ovat puhuneet? Juuri niinhän Messiaan piti kärsiä ja sitten mennä kirkkauteensa. Ja hän selitti heille Mooseksesta ja kaikista profeetoista alkaen, mitä hänestä oli kaikissa kirjoituksissa sanottu.²⁸

Minulle Abrahamin elämän kertomus on historiaa, maailmanhistorian eräs käännekohta. Se on kristinuskon ydinsanomien valmistelua ja esikuva. Voimme historiallisesti löytää monta kohtaa, joissa kertomus Abrahamista kertoo etukäteen niistä asioista, joita Jeesukselle tapahtui.

Otamme erikoiskohteeksi kertomuksen Abrahamista ja Iisakin sitomisesta. Vertaamme tekstin kohtia Uuteen testamenttiin:

Jumala tahtoi koetella Abrahamia ja sanoi hänelle: ”... Ota mukaasi ainoa poikasi Iisak, jota rakastat, lähde Morian maahan ja uhraa hänet siellä polttouhriksi vuorella, jonka minä sinulle osoitan.”

Morian maa tarkoitti ja tarkoittaa sitä aluetta, jolle sittemmin rakennettiin Daavidin kaupunki, Jerusalemin ja juutalaisille tärkeä temppeli.²⁹ Katsomme tätä tarkemmin kohdassa Jerusalemin juhlien kaupunkina.

Kristityille Jerusalemin on suurten tapahtumien paikka. Jumalalle hyvin tärkeä oli Hänen oma Poikansa. Evankelista Markus kertoo ilmeisesti apostoli Pietarilta kuulemansa tapahtuman kirkastusvuorelta:

Samassa tuli pilvi, joka peitti heidät varjoonsa, ja pilvestä kuului ääni: ”Tämä on minun rakas Poikani, kuulkaa häntä!”³⁰

28. Luuk. 24:25–27.

29. 1. Aik. 21:1–30.

30. Markuksen evankeliumi 9:7.

Apostoli Johannes kirjasi Jeesuksen omat sanat:

Jumala on rakastanut maailmaa niin paljon, että antoi ainoan Poikansa, jottei yksikään, joka häneen uskoo, joutuisi kadotukseen, vaan saisi iankaikkisen elämän.³¹

Kolmantena päivänä Abraham näki paikan etäältä. Silloin hän sanoi palvelijoilleen: ”Jääkää tänne ja pitäkää huolta aasista, minä ja poika menemme tuonne rukoilemaan ja palaamme sitten luoksenne.” Abraham otti polttouhripuut ja antoi ne Iisakin kannettavaksi; Jeesus itse kantoi ristinsä poikkipuun tuomiopaikalta Golgatalle:

Kantaen itse ristiään hän kulki kaupungin ulkopuolelle paikkaan, jota kutsutaan Pääkallonpaikaksi, heprean kielellä Golgata.³²

Abraham itse otti tulen ja veitsen, ja sitten he jatkoivat yhdessä matkaa. Iisak sanoi isälleen Abrahamille: ”Isä!” Ja Abraham sanoi: ”Niin, poikani?” Iisak sanoi: ”Tässä on tuli ja puut, mutta missä on karitsa polttouhriksi?” Abraham vastasi: ”Jumala katsoo kyllä itselleen karitsan polttouhriksi, poikani.” Kun he tulivat paikkaan, jonka Jumala oli Abrahamille osoittanut, Abraham rakensi sinne alttarin ja latoi puut paikoilleen. Sitten hän satoi poikansa Iisakin ja pani hänet alttarille puiden päälle.

Jeesus naulittiin ristille Pääkallonpaikalla, Golgatalta:

31. Johanneksen evankeliumi 3:16.

32. Joh. 19:17.

Siellä sotilaat ristiinnaulitsivat Jeesuksen ja kaksi muuta hänen kanssaan, yhden kummallekin puolelle ja Jeesuksen heidän keskelleen.³³

Mutta kun Abraham tarttui veitseen uhratakseen poikansa, Herran enkeli huusi hänelle taivaasta: ”Abraham, Abraham!” Abraham vastasi: ”Tässä olen.” Herran enkeli sanoi: ”Älä koske poikaan äläkä tee hänelle mitään. Nyt minä tiedän, että sinä pelkää ja rakastat Jumalaa, kun et kieltäytynyt uhraamasta edes ainoa poikaasi.”³⁴

Jeesus rukoili Getsemanessa:

Isä, jos tahdot, niin ota tämä malja minulta pois. Mutta älköön toteutuko minun tahtoni, vaan sinun.”³⁵

Yhdeksännellä tunnilla Jeesus huusi kovalla äänellä: ”Elohi, Elohi, lema sabaktani?” Se on käännettynä: Jumalani, Jumalani, miksi hylkäsit minut?³⁶

Ja Jeesus huusi kovalla äänellä: ”Isä, sinun käsiisi minä uskon henkeni.” Tämän sanottuaan hän henkäisi viimeisen keran.³⁷

Ja kun Abraham katsoi ympärilleen, hän huomasi oinaan, joka oli sarvistaan takertunut pensaikkoon. Abraham kävi hakemassa oinaan ja uhrasi sen polttouhriksi poikansa sijasta. Abraham antoi sille paikalle nimeksi ”Herra katsoo”. Niinpä vielä tänäkin päivänä puhutaan ”Herrankatsomavuoresta”.³⁸

33. Joh. 19:18.

34. 1. Moos. 22:10-12.

35. Luuk 22:42.

36. Mark. 15:34.

37. Luuk. 23:46.

38. 1. Moos. 22:13-14

Oinas tarkoittaa ensisijaisesti täysikasvuista urospuolista lammasta, jolla siis oli jo sarvet. Tämä oinaansarvi näkyy lukemattomilla tavoilla Israelin kansan myöhemmässä historiassa. Abrahamin tarvitsema oinas oli jäänyt kiinni sarvistaan, todennäköisesti orjantappurapensaaseen tai vastaavaan tiheäkasvuiseen pensaaseen.

Maaherran sotilaat veivät Jeesuksen sisälle palatsiin ja keräsivät koko sotaväenosaston hänen ympärilleen. He riisuiivat Jeesuksen ja pukivat hänet punaiseen viittaaan, väänsivät orjantappuroista kruunun hänen päähänsä ja panivat ruokokepin hänen oikeaan käteensä. He polvistuivat hänen eteensä ja sanoivat hänelle pilkaten: "Ole tervehditty, juutalaisten kuningas!"³⁹

Herran enkeli huusi Abrahamille uudelleen taivaasta: "Näin sanoo Herra: Koska sinä tämän teit etkä kieltänyt minulta ainoaa poikaasi, minä vannon itseni kautta, että siunaan sinua runsain määrin ja annan sinulle jälkeläisiä niin paljon, että he ovat kuin taivaan tähdet tai hiekanjyvät meren rannalla, ja sinun jälkeläisesi valloittavat vihollistensa kaupungit. Sinun jälkeläistesi saama siunaus tulee siunaukseksi kaikille maailman kansoille, koska sinä olit minun äänelleni kuuliainen."⁴⁰

Jeesuksen hankkima anteeksiantamus tuli siunaukseksi ja anteeksiantamuksen perustaksi meille kaikille. Paavali vetää yhteen:

Sillä Jumala oli Kristuksessa ja sovitti maailman itsensä kanssa eikä lukenut heille heidän rikkomuksiaan ...⁴¹

39. Matt. 27:27-29.

40. 1. Moos. 22: 15-18.

41. 2. Korinttolaiskirje 5:19 vanha käänös.

Karitsasta puhuvat myös Jeremia ja Jesaja:

Ja minä olin kuin kesy karitsa, joka viedään teurastettavaksi, enkä tiennyt heidän pitäneen neuvoa minua vastaan: "Tuhotkaamme puu hedelminensä, hävittäkäämme hänet elävien maasta, niin ettei hänen nimeänsä enää muisteta".⁴²

Häntä piinattiin, ja hän alistui siihen eikä suutansa avannut; niin kuin karitsa, joka teuraaksi viedään, niin kuin lammas, joka on ääneti keritsijänsä edessä, niin ei hän suutansa avannut.⁴³

Tämä viimeksi osin siteerattu Jesajan luku 53 on juutalaisille tulkinnaltaan kiistanalainen. Sen katsotaan mieluummin kertovan kansan kärsimyksestä kuin vahvistavan kristillistä tulkintaa tietystä, yhdestä pelastajasta.⁴⁴

Kolmisenkymmentä vuotta myöhemmin Johannes Kastaja todisti aikalaisilleen Jeesuksesta tärkeän asian kaksikin kertaa:

Jeesus kulki siitä ohi, ja osoittaen häntä Johannes sanoi: "Katsokaa: Jumalan Karitsa!"⁴⁵

Seuraavana päivänä Johannes näki, että Jeesus oli tulossa hänen luokseen. Johannes sanoi: "Katsokaa: Jumalan Karitsa, joka ottaa pois maailman synnin!"⁴⁶

42. Jer. 11:19.

43. Jes. 53:7.

44. Valkama 2005, internetaineisto.

45. Joh. 1:36.

46. Joh. 1:29.

Hänen edessään oli raskas ristin tie, mutta meidän takiamme Hän oli valmis tulemaan. Tie lopulliseen rauhaan olisi pitkä. Ensin ei vallitsisikaan rauha, omaisuuskansa ei saisi ulkonaista omaa valtakuntaa. Oikeus ei toteutuisi kansan keskellä. Syntyneen hallitsijan ja kuninkaan olisi kuljetettava ristin tie ja tuotava meille sovitus, se vanhurskaus, jota Jeremia kuvaa sanoin ”Herra meidän vanhurskaudemme”.

Messias rakensi rauhan Jumalan ja ihmisten välillä. Syn- ti, ulkonaisesti pienemmissä tai suuremmissa muodoissaan ja koko ihmiskunnassa vaikuttavana perisyntinä oli muuri- na ihmisen ja Jumalan välillä. Tämä odotetun Messiaan te- ko, vanhurskauden tuominen, oli ainutlaatuinen ja ratkai- seva teko koko ihmiskunnan elämän kannalta.

Noin neljäkymmentä vuotta myöhemmin Jerusalemin temppelin hävityksen myötä muuttui koko juutalaisuuden käytännön ydin. Keskeisiksi tulivat synagogat, kun enää ei voitu uhrata. Seder-ateriasta muodostui juutalai- sen pääsiäisen keskeinen tekijä.

Pääsiäinen on kristittyjen tärkein juhla. Kristityt viettä- vät kiiristorstaita, joka oli viimeisen ehtoollisen vieton päi- vä ja jota ei löydy juutalaisesta kalenterista. Kristityt viet- tävät myös pitkäperjantaita, joka ajatuksellisesti ja aika- taulullisesti vastaa juutalaisten pääsiäistä eli pääsiäisaterian syömisen iltaa. Pääsiäissunnuntauilla on oma historiansa, jota tarkastelemme myöhemmin.

Karitsan kertomus ei pääty evankeliumeihin. Raama- tun viimeisen ja ehkä vaikeimman kirjan päähenkilö on Karitsa. Hänet mainitaan Ilmestyskirjassa 33 kertaa, jois- ta yksi viittaa väärää asiaa edistävään petolliseen karitsaan. Siis karitsasta on 32 myönteistä mainintaa, yksi jokaiselle kuukauden päivälle ja yksi vielä varastoon. Eräs esimerk- ki tässä:

Ja minä näin, että valtaistuimen ja neljän olennon edessä van- hinten keskellä seiso i karitsa. Se oli kuin teurastettu, ja sillä oli

seitsemän sarvea ja seitsemän silmää – ne Jumalan seitsemän henkeä, jotka on lähetetty kaikkialle maailmaan.⁴⁷

Olennaista on, että tämä Karitsa hallitsee ja pitää tilanteet valtansa alla. Keskeisiä eivät siis ole erilaiset Ilmestyskirjan kuvaamat uhkat tai härvelit ja koneet, vaan se, että kaiken tämän keskellä ja kaikesta tästä huolimatta Karitsa pitää suvereenisti valtaa.

Juhlien aikataulu

Johdannoksi juhlien aikataulun tarkastelulle totean varsin yleisesti hyväksytyn väitteen, että Jeesus kuoli juutalaisten juhlapäivänä, pääsiäisenä eli juutalaisen vuoden ensimmäisen kuun 14. päivänä illansuussa.

Neljä Uuden testamentin tutkijaa toteaa uuden ja laajan kirjansa johdannossa: ”Koska perjantai nisankuun 14. vaikuttaa todennäköisimmältä (Jeesuksen kuoleman) päivämäärältä, ovat vaihtoehdot käytännössä joko 30 jKr. tai 33 jKr. Kirjamme nimi A.D. 30 edustaa tietysti ensin mainitun ajankohdan valintaa, mutta kirjan sisältö ei juuri lainkaan muuttuisi, vaikka vuosiluvuksi olisi valittu 33.”⁴⁸

Vuonna 33 tämä lause oli kyllä totta, mutta miten asiat olivat vuonna 30 jKr.? Juutalaisesta kalenterista ja Vanhan testamentin juhlista löytyy paljon yllättävää. Tätä lähдемme nyt tutkimaan.

On lisäksi hyvä muistaa, että maailmassa on useita ajanlasku- ja kalenterijärjestelmiä. Omansa oli roomalaisilla ja kreikkalaisilla sekä islamilaisella maailmalla ja niin edel-

47. Ilmestyskirja 5:6.

48. Auvinen & Holmén & Kankaanniemi & Ollilainen (2009) s. 20.

leen.⁴⁹ Juutalaisilla⁵⁰ ja kristityillä on omat kalenterinsa. Kristityillä on tietenkin monia yksityiskohdissaan eroavia kalentereita eri puolilla maailmaa ja eri tunnustuskunnissa.⁵¹

Juutalainen kalenteri perustuu auringon ja kuun kiertoon. Kuukaudet ovat todellakin kuun kausia, ja näin menetetään joka vuosi 11 päivää, jotka palautetaan takaisin lisäämällä seitsemänä vuotena 19 vuodesta kalenteriin yksi ylimääräinen kuukausi, niin sanottu toinen *adar*.⁵²

Juutalaisten juhlat alkavat auringon laskiessa edellisenä iltana. Yleensä työ on juhlapäivänä kielletty. Juhlapäivät kiertävät suhteessa viikonpäiviin, kuten meillä joulukuu. Tietyn epävarmuuden vuoksi nimenomaan ulkomailla asuvat juutalaiset ovat aikanaan ja historiallisista syistä vielä nykyisinkin viettäneet muun muassa uudenkuun alkamista ja uuden vuoden päivää kahtena päivänä.⁵³

Lähes kaikki juutalaiset juhlat liikkuvat suhteessa viikonpäiviin, mutta niitä vietetään kiinteinä kuukaudenpäivinä. Juutalaiset kuukaudet ovat aivan oma taiteen- ja tieteenlajinsa.

Varhaisimmat kristityt ilmeisesti ainakin osittain ja siellä täällä viettivät pääsiäistä juutalaiseen ajanlaskuun perustuen. Sittemmin riippuvuus juutalaisesta ajanlaskennasta

49. Kts. esim. Doggett, internetaineisto; Lindeman, Raamatullinen ajanlasku ja kalenteri, internetaineisto.

50. Hebrew calendar, internetaineisto; Rich (c. 1995–2008), Jewish Calendar, internetaineisto; Rich (c. 1995–2008), The Jewish Calendar: A Closer Look, internetaineisto; Ben-Israel 2010, internetaineisto.

51. Suomalaisesta pääsiäiskalenterista ja monista pääsiäiseen liittyvistä asioista ja tavoista laaja esitys, kts. Pääsiäinen, internetaineisto. Erityisesti pääsiäisen päivämääristä kts. Pääsiäissäätö, internetaineisto.

52. Rich (c. 1995–2008), A Gentile's Guide to the Jewish Holidays, internetaineisto, Kashani 1998 s. 142.

53. Rich (c. 1995–2008), Jewish Holidays, internetaineisto; Rich (c. 1995–2008), A Gentile's Guide to the Jewish Holidays, internetaineisto.

koettiin jopa kiusalliseksi. Nikean vuoden 325 kirkolliskokouksen mukaan pääsiäissunnuntai on ensimmäinen sunnuntai sen täydenkuun jälkeen, joka seuraa kevätpäivän tasasta. Kevätpäivän tasaukseksi tulkittiin kiinteästi 21. päivä maaliskuuta. Siksi vuodesta 1582 lähtien käytössä olevan gregoriaanisen kalenterin mukaan pääsiäinen on maaliskuun 22. päivän ja huhtikuun 25. päivän välillä.⁵⁴

On muistettava varhemman juliaanisen kalenterin erot nykyiseen yleisemmin käytössä olevaan gregoriaaniseen kalenteriin.⁵⁵ Viimemainittuhan otettiin joillakin alueilla ensi kerran käyttöön lokakuussa 1582. Roomalaiskatolisen kirkon aloitteesta tehty muutos ja siirtymä juliaaniseen kalenterista gregoriaaniseen kalenteriin korjasi melkein oikeaksi karkausvuosien laskennasta johtuneen eron todellisuuden ja kalenterin välillä. Yksinkertaistaen voidaan todeta, että vietettäessä pääsiäistä juliaanisen kalenterin mukaan kalenteriin merkityn huhtikuun alussa oltaisiin todellisuudessa ennen pitkää kesäisen luonnon keskellä.

Juliaanisen kalenterin ero gregoriaaniseen on nykyisin 13 päivää eli tällä hetkellä gregoriaanisen kalenterin numerot ovat suurempia kuin juliaanisen. Ero oli laskennallisesti nollassa vuoden 200 jKr. maaliskuusta vuoden 300 helmikuun loppuun. Jeesuksen aikana ero olisi ollut kaksi päivää toisin päin.⁵⁶

54. Easter, internetaineisto; First Council of Nicaea, internetaineisto. Kristillisessä idässä kalenterin ja juhlienkin laskenta perustuu edelleen juliaaniseen kalenteriin. Tällöin päivämäärät ovat sinänsä samat, mutta johtuen juliaanisen ja gregoriaanisen kalenterin nykyisestä 13 vuorokauden erosta pääsiäissunnuntai asettuu gregoriaanisella kalenterilla mitattuna huhtikuun neljännen ja toukokuun kahdeksannen päivän välille. Todettakoon, että Nikean kokouksen aikaan juliaanisen kalenterin myötä kristillinen pääsiäinen oli aina juutalaisten pääsiäisen ja happamattoman leivän juhlan ensimmäisen päivän jälkeen.

55. Gregorian calendar, internetaineisto.

56. Conversion between Julian and Gregorian calendars, internetaineisto.

Toistuvasti rullaavan eli kiinteästi joka seitsemäs päivä toteutuvan viikkosapatin lisäksi juutalaisilla oli ja on seitsemän juhliin liittyvää sapatia. Näitä sapatteja ovat happamattoman leivän juhlan ensimmäinen päivä ja tämän juhlan seitsemäs eli viimeinen päivä, viikkojuhla, pasuunan soiton juhla, sovituspäivä sekä lehtimajanjuhlan ensimmäinen ja kahdeksas eli viimeinen päivä.⁵⁷ Lisäksi eräillä tavallisilla sapatteilla on lisänimiä. Ainakin nykyisin suureksi sapatiksi kutsutaan viikkosapattia ennen pääsiäistä.⁵⁸

Tietokone avaa juutalaisen kalenterin ihmeitä myös meille. Katsomme ensin meidän vuotemme 2010 kalenturia, joka tarkoittaa juutalaisen vuoden 5770 loppua ja vuoden 5771 alkua. Kalenterin periaatteet ovat olleet ajasta aikaan muuttumattomat, samoin perusjuhlat. Alla esitän tärkeimpien kuukausien kalenterinäkömät.⁵⁹

Vuodessa on siis kaksitoista tai kolmetoista kuukautta. Kuukauden ensimmäisen päivän juhla, *rosh chodesh*, voi jakaantua kahdelle päivälle, jos edellinen kuukausi on ollut 30 päivää. Ensimmäinen päivä on päättyneen kuukauden

57. Näitä viikkosapateista poikkeavia sapatteja, joita voimme kutsua juhlasapateiksi, olivat 3. Moos. 23 mukaan siis seuraavat:

- 1) Pääsiäistä seuraavan happamattoman leivän juhlaviikon ensimmäisen päivän juhlasapatti (3.Moos.23:7).
- 2) Happamattoman leivän juhlaviikon seitsemäs päivä (3.Moos.23:8).
- 3) Viikkojuhla eli helluntai (3.Moos.23:15–21).
- 4) Maallisen vuoden uusivuosi eli pasunansoiton päivä (3.Moos.23:23–25).
- 5) Suuren sovituspäivän eli Jom Kippurin juhlasapatti, joka vietetään israelilaisten keskuudessa täydellisessä levossa ja paastossa (3.Moos.23:26–32). Tätä kutsutaan Raamatussa myös nimellä shabat shabaton eli sapatien sapatii.
- 6) Lehtimajanjuhlaviikon ensimmäinen päivä (3.Moos.23:33–39).
- 7) Lehtimajanjuhlaviikon yhteydessä oleva kahdeksas päivä (3.Moos.23:39). Lindeman, Raamatullinen lepopäivä, internetaineisto.

58. Shabbat Ha-Gadol, internetaineisto.

59. Hebcal Interactive Jewish Calendar, internetaineisto.

viimeinen. Seuraavassa merkitsemme vain uuden kuukauden ensimmäisen päivän. Monimutkaisesta laskutavasta johtuen kuukauden alku ja kuun kierto ei aina täsmää tarkalleen luonnonilmiöihin, vaan voivat heittää, käytännössä yhdellä päivällä.⁶⁰

Kuukaudet ja niiden pituudet ovat seuraavat: nisán (30), ijjár (29), siván (30), tammúz (29), ab (30), elúl (29), tišrì (30), hešván (29/30), kislév (29/30), tevét (29), sevat (30), adár (30) sekä adár II (lisäkuukausi 29 päivää).⁶¹

Tärkeimmät kuukaudet ovat ensimmäinen ja seitsemäs kuukausi. Vuonna 2010 perinteisen laskennan mukainen 1. kuukausi eli nisan alkaa 16. maaliskuuta meidän kalenterimme mukaan ilmaistuna.

Nisankuun 1. päivä on uuden kuun päivä, 14. nisan-kuuta syödään pääsiäisateria illalla ja 15. päivänä nisan-kuuta on täysi kuu. Se on happamattoman leivän juhlan ensimmäinen päivä ja juhlasapatti. Näitä erityisiä sapatteja, joita voimme kutsua juhlasapateiksi, on siis kaikkiaan seitsemän.

Nykyisen tulkinnan mukaan toisesta pääsiäisen päivästä, 16. nisan-kuuta, aletaan laskea niin sanottua *omeria* eli 50 päivää viikkojuhlaan, *shavuotiin*.

21. päivänä nisan-kuuta on pääsiäiskauden lopettava toinen juhlasapatti eli happamattoman leivän juhlan viimeinen päivä.

Toinen kuukausi eli *ijjar* alkaa 15. huhtikuuta. Todetakaan, että 6. ijjar-kuuta on modernin Israelin valtion itsenäisyyspäivä.

60. Rosh Chodesh, internetaineisto.

61. Juutalainen kalenteri, internetaineisto.

MAALISKUU 2010						
su viikon 1. pv.	ma	ti	ke	to	pe viikon 6. pv.	la sapatti
	1. maal.					
7. maaliskuuta						
14. maaliskuuta		16. maal. 1. nisan, 1. kuukauden alku				
21. maaliskuuta						
28. maaliskuuta	29. maal. pääsiäisilta, pääsiäisateria	30. maal. 1. pääsiäispäivä, täysikuu happamattoman leivän juhlan 1. pv, juhlasapatti	31. maal. 2. pääs. pv. ensihedelmiä juhla ja 1. omer fariseusten mukaan			

HUHTIKUU 2010						
su	ma	ti	ke	to	pe	la
vikon 1. pv.				1 huhтик. 2. pv. omeria	vikon 6. pv.	sappatti
4. huhтик. ensihedelmiem juhla saddukeukset	7. pv. pääsiäistä juhlasappatti	8, ylimääräinen pääsiäispv.				
11 huhтик. jom hoshoa, h holokausiin muistopäivä			1. iijar 2. kk alkaa			
18 huhтик.		20 huhтик. jom hadatma'ut itsenäisyyspäivä				
25 huhтик.						

Toukokuun 14. päivänä alkaa kolmas kuukausi sivan. Sivankuun 6 päivä on nykyisen tulkinnan mukainen viik-kojuhla, joka on samalla juhlasapatti (kolmas niistä).

TOUKOKUU 2010						
su	ma	ti	ke	to	pe	la
viikon 1. pv.					viikon 6. pv.	1. toukok. sapatti
2. toukok. lag b'omer 33. omeria						
9. toukok.				13. toukok. kristillinen helatorstai	14. touk. sivan 3. kk alkaa	
16. toukok.		18. toukok. shavuoita edeltävä ilta 49. omer	19. toukok. Shavuoit fariseuksilla, juhlasapatti			
23. toukok. Shavuoit sattuukeuk- silla juhlasapatti						
30. toukok.	31. toukok.					

Neljäs kuukausi *tammuz* alkaa 13. kesäkuuta, viides kuukausi *ab* alkaa 12. heinäkuuta ja kuudes kuukausi *elul* alkaa 11. elokuuta.

Syyskuun 9. päivä alkaa seitsemäs kuukausi eli *tisri* sekä ennen kaikkea uusi vuosi 5771. Se on neljäs juhlasapateista ja nykykäytännön mukaisen uuden vuoden alku, jolloin vuoden järjestysnumero vaihtuu.

Kymmenentenä päivänä *tisriä* on suuri sovintopäivä, joka alkaa siis jo aattona 9. päivänä ja jatkuu 10. päivän iltaan. *Jom kippur*, meidän kalenterimme mukaan 18.9.2010, on suurin juhlasapateista (siis jo viides) ja ehkä merkittävin kaikista juutalaisuuden päivistä.

Tisrin 15. päivänä on lehtimajanjuhlan ensimmäinen päivä, juhlasapatti (kuudes niistä). Tämän kahdeksanpäiväisen juhlan viimeinen päivä eli meidän 30.9. on myös seitsemäs juhlasapatti.

Kahdeksas kuukausi *hesvan* alkaa 9. lokakuuta, yhdeksäs kuukausi *kislev* alkaa 8. marraskuuta, kymmenes kuukausi *tevet* alkaa 8. joulukuuta, 11. kuukausi *sevat* alkaa 6. tammikuuta,

12. kuukausi *adar* alkaa 5. helmikuuta sekä 13. eli ylimääräinen tasauskuukausi *adar II* alkaa 7. maaliskuuta vuonna 2011.

Kristillinen tulkinta pääsiäisviikosta

Perinteisen käsityksen mukaan pääsiäisviikon kärsimystapahtumat kristalloituivat torstaille ja perjantaille. Tämä oli juutalaisen kalenterin mukaan mahdollista vuonna 33 jKr. juliaanisen kalenterin mukaan.

SYYSKUU 2010						
su	ma	ti	ke	to	pe	la
viikon 1. pv.					viikon 6. pv.	sapatti
			1. syysk.	2. syysk.	3. syysk.	4. syysk.
5. syyskuvia			8. syysk. rosh ha'shana'a edeltävä ilta	9. syysk. rosh ha'shana 5771, 7. kk tisri alkaa, uuden vuoden päivä, juhlasapatti		
12. syysk.					17. syysk. jom kippur"ia edeltävä ilta	18. syysk. jom kippur, suuri sovintopäivä, juhlasapatti
19. syysk.			22. syysk. sukkot'ia edeltävä ilta	23. syysk. sukkot 1. pv. lehimajan-juhla, juhlasapatti		
			29. syysk. sukkot 7. päivä	30. syysk. shmini atzeret loppu- ja juhlasapatti	1. lokakuu simchat Torah lain ilojuhla	

JUUTALAINEN V. 3793, JULIAANISEN KALENTERIN HUHTIKUU VUONNA 33						
su	ma	ti	ke	to	pe	la
viikon 1. pv.					viikon 6. pv.	sapatti
Aasiilla ratsastus Jerusalemiin			1. huhtik. 12. nisan	2. huhtik. 13. nisan viimeinen ateria, Jeesuksen vangitsemisen	3. huhtik. 14. nisan ristinkuolema hautaaminen pääsiäisilta	4. huhtik. 15. nisan 1. pv pääsiäisistä
5. huhtik. 16. nisan ylösnousemus	17. nisan	18. nisan	19. nisan	20. nisan	10. huhtik. 21. nisan 7. pv pääsiäisistä	22. nisan

Edellä olevassa kalenterinäkyvässä esitetään siis juutalainen vuosi 3793.⁶² Alun perin verkosta löytyvä gregoriaanisten päivämäärin mukainen taulukko on tässä yhteydessä täsmennetty esittämään suoraan tuon ajan juliaanista kalenteria. Jeesus ei ilmeisesti syntynyt nollavuoden kohdalla, vaan joitakin vuosia sitä ennen. Hänen kuolemansa kannalta merkittävä tapahtuma oli kuitenkin pääsiäinen. Juutalaisten pääsiäisateria syötiin juutalaisena vuonna 3793 pääsiäisiltana, juliaanisen kalenterin mukaan 3. huhtikuuta.⁶³

Varmistamme asiaa tarkemmin Nasan tietojen avulla, kiitämme lähteestä Raimo Hynystä sekä lainaamme myös U.S. Naval Oceanography'n tiedostoa. Todettakoon, että seuraavassa esitettävissä kellonajoissa on luonnostaan muuttaman tunnin epätarkkuus ja numeroihin pitää lisätä pari tuntia, jotta olisimme Lähi-idän seudulla tehtyjen havaintojen mukaisessa tilanteessa.⁶⁴ Jos laskemme aikaa uudesta kuusta, pitäisi niskanuon 15. päivänä siis olla täysikuu.

Vuosi	Uusi kuu	1. neljännes	Täysi kuu	Viim. neljän
33	Maa 19,10:38	Maa 26,10:33	Huh 3,14:51	Huh 11, 03:45

Päivämäärät esitetään edellä juliaanisen kalenterin mukaan.⁶⁵ Nasan kalenteri kertoo meille, että vuonna 33 jKr. juliaanisen kalenterin huhtikuussa sen 3. päivänä eli perjantaina, 15 päivää uuden kuun jälkeen, oli täysikuu. Itse asiassa pääsiäisillan olisi pitänyt siksi olla jo torstaina, mutta kun se ei juutalaisen määritelmän vuoksi ole mah-

62. Juutalaisen kalenterin laskin, internetaineisto.

63. Juutalaisen kalenterin laskin, internetaineisto.

64. Hynynen, internetaineisto; Spring Phenomena 25 BCE to 38 CE, internetaineisto.

65. Phases of the Moon: 1 to 100, internetaineisto.

dollista, on pääsiäisateria syöty ilmeisesti perjantaina. Seitsemännenten kuukauden juhlista on näet eräitä määräyksiä. Esim. jom kippur ei saa olla juuri ennen sapattia tai heti sapatin jälkeen, jolloin vastaavasti pääsiäisateria voi olla vain maanantaina, keskiviikkona, perjantaina tai lauantaina. Tämän monimutkaisen kokonaisuuden kautta säädellään eräiden kuukausien pituuksia, niin että järjestelmän monet ehdot toteutuvat.⁶⁶

Ei olla täysin varmoja siitä, olivatko nämä tässä tietokoneohjelmassa ja koko juutalaisessa ajanlaskussa käytetyt tulkinnot ja laskentaperiaatteet eli Hillel II:n säännöt käytössä jo Jeesuksen aikaan. Rabbi Hillel II eli Hillel b oli eri henkilö kuin jo aikaisemmin mainittu Hillel. Tässä tarkoitettu Hillel vaikutti korkeassa asemassa juutalaisten keskuudessa vuosina 330-365 jKr.

Mahdollisesti havainnointi tapahtui pelkästään silmämääräisesti ja uuden kuun päivä määrättiin *sanhedrinin* ”jaoston” päätöksellä. Epävarmaa on, tapahtuiko tämä kaikki ilman edellä lyhyesti kuvattuja ja eräitä muita pienhköjä korjausliikkeitä. On kiistelty myös Hillelin merkityksestä koko prosessissa. Todennäköistä on, että Hillel ja kumppanit ovat kirjanneet aikaisemman käytännön.⁶⁷ Tietäen juutalaisten äärimmäisen tarkkuuden ja pedanttisuuden näissäkin kysymyksissä – jokaisen juhlan viettäminen oli kuolemanvakava asia ja tapahtui Jumalan edessä – voimme jonkinasteisella varmuudella olettaa, että nykyisin käytetyt säännöt ovat olleet käytössä jo varhain.

66. Hillel II, Hebrew Calendar, internetaineisto; Hillel II, internetaineisto; Jacobs & Adler, History of Calendar, internetaineisto.

67. Hillel II, Hebrew Calendar, internetaineisto; Hillel II, internetaineisto; Jacobs & Adler, History of Calendar, internetaineisto; Development of the Hebrew Calendar, internetaineisto.

Vuonna 33 todennäköisesti juhlasapatti ja viikkosapatti ovat molemmat olleet lauantaina. Tapahtumat etenivät siis tuona vuonna perinteisen kristillisen käsityksen mukaan. Torstaina Jeesus opetuslasten aloitteesta pyysi opetuslapsia valmistamaan heille pääsiäisaterian. He söivät sen päivää aikaisemmin kuin mitä juutalaiset lain mukaan tekivät. Samana iltana ja seuraavana yönä Jeesus verta hikoillen rukoili Isää ottamaan häneltä pois katkeran kärsimyksen maljan. Hän kuitenkin rukoili, että tapahtuisi niin kuin Isä tahtoi. Juudaksen johtamat sotilaat tulivat Getsemaneen pidättämään hänet.

Oikeutta käytiin aamun tunteina niin Herodeksen kuin Pilatuksenkin edessä. Lopulta juutalaiset johtomiehet saivat huutavan kansanjoukon avulla Pilatuksen tuomitsemaan Jeesuksen kuolemaan. Hän kuoli samaan aikaan kuin juutalaisten oli toista tuhatta vuotta pitkän ajan pitänyt teurastaa pääsiäislammas. Hän oli Johanneksen mainitsema Jumalan Karitsa – joka oli tullut ottamaan pois maailman synnit.

Myöhään perjantaina iltapäivällä ennen kuin alkoivat happamattoman leivän juhlan sapatti ja viikkosapatti, Jeesus kiireesti voideltiin, kiedottiin liinakankaaseen ja vietiin rikkaan arimatialaisen hautaan lähellä ristiinnaulitsemisen paikkaa.

Jeesus oli haudassa kolmen eri vuorokauden osia, kuudennen päivän eli perjantain illasta ensimmäisen päivän aamuun. Kolmantena päivänä hän nousi kuolleista, uskontunnustuksemme ja Raamatun mukaan.

Kolme päivää ja kolme yötä

Käymme vielä läpi toisen esitetyn aikatauluratkaisun pääsiäisviikon tapahtumista. Pääsiäisen vietosta on kristikunnan piirissä yksinkertaisesti tehty tulkintapäätös. Sen taustalla oli osaltaan kristillisen pääsiäisen suhde juutalaisten pääsiäiseen. Jotkut ryhmät viettävät vieläkin kristillistä pääsiäistä, *passover*, juutalaisten niskan kuun 14. ja 15. päivän aikaan.⁶⁸

Aikatauluista on aika ajoin pyritty saamaan yhtenäisempiä.⁶⁹ Itse asiassa on tehty tutustumisen arvoisia esityksiä juutalaisesta ja kristillisestä tulkinnasta rinnakkain.⁷⁰

Tapahtumista nimenomaan kristillisen pääsiäissunnuntain ajankohta suhteessa juutalaiseen kalenteriin on selkeä, mutta muita kärsimysviikon tapahtumia voidaan arvioida tarkemmin. Seuraavassa on esitetty kalentereista joitakin näkökohtia ja perusteluja esitetylle. Todettakoon se itsesäänselvyys, että tässä yhteydessä siteerattujen henkilöiden kaikkiin erilaisiin tulkintoihin en välttämättä voi yhtyä.

a) Koska Jeesus nousi kuolleista

Vain Markuksen evankeliumissa mainitaan Jeesuksen ylösnousemuksen hetki. Sen mukaan:

Kun Jeesus oli varhain sapatin jälkeisenä päivänä noussut kuolleista, hän ilmestyi ensiksi Magdalan Marialle, josta hän oli ajanut ulos seitsemän pahaa henkeä. Maria lähti sieltä ja vei sanan Jeesuksen seuralaisille, jotka itkivät murheissaan. He

68. Passover (Christian holiday), internetaineisto.

69. Reform of the date of Easter, internetaineisto.

70. Feasts of the Lord, internetaineisto, internetaineisto.

eivät kuitenkaan uskoneet, kun kuulivat, että Jeesus eli ja että Maria oli nähnyt hänet.⁷¹

Kuitenkin useimmissa painoksissa todetaan, että Markuksen evankeliumi päättyi alkuaan jakeeseen 16:8:

Joku varhaiskristillinen kirjoittaja on täydentänyt evankelistan esitystä muualta tunnetulla, luotettavaksi katsotulla perimätiedolla.⁷²

Varmaa on se, että viikon ensimmäisen päivän aamuna eli meidän sunnuntainamme Jeesus ei enää ollut haudassa.

b) Mikä vuosi

Eri arvioiden mukaan Jeesus kuoli vuosien 27–33 välillä. Tutkijoiden suosikki on vuosi 30. Se ei ole ongelmallinen, koska vuonna 30 pääsiäinen on laskelman mukaan oikealla paikallaan neljätoista päivää uudesta kuusta ja illalla ennen täyttä kuuta. Erään selvityksen mukaan 13 tutkijasta kymmenen on vuoden 30 kannalla, kaksi vuoden 31 kannalla, kaksi vuoden 33 kannalla sekä yksi vuoden 29 kannalla eli kahdella on siis kaksi suosikkivuotta.⁷³ Toisen arvioinnin mukaan sadasta tutkijasta 53 on vuoden 30 kannalla, 24 vuoden 33 kannalla, 13 vuoden 29 kannalla ja kolme tai vähemmän arviota saavat osakseen vuodet 27, 28, 31 ja 32.⁷⁴

71. Mark. 16:9–11.

72. Mm. vuoden 1992 suomalaisessa käännöksessä Markuksen evankeliumin luvun 16 alaviitteenä.

73. Friday crucifixion, Sunday resurrection: Three days and three nights, internetaineisto.

74. Friday crucifixion, Sunday resurrection: Three days and three nights, internetaineisto. Nettiaartikkelin kirjoittaja mainitsee teoksen Blinzler, Prozess 101-2 in Death of the Messiah, Vol 2, s. 1374.

Juutalaisen kalenterin ominaisuuksien vuosi Uuden testamentin kertomus pääsiäisen vietosta mahdollistaa tapahtumien ajankohdaksi vain juutalaisen vuoden 3787 eli meidän vuotemme 27 (pääsiäinen keskiviikkona), vuoden 3790 eli vuoden 30 (pääsiäinen keskiviikkona) ja vuoden 3793 eli meidän vuotemme 33 (pääsiäinen perjantaina). Muut vuodet eli juutalaisen pääsiäisen päivät maanantaina ja lauantaina eivät ole mahdollisia.

Vuoteen 30 voidaan päästä ottamalla Raamatun tekstin mainintojen lisäksi mukaan pieni, mutta olennainen tieto historiasta. Kun Jeesus kiisteli juutalaisten kanssa julkisen toimintansa alussa temppelissä ja viskasi vaihtajien rahoja maahan, hän sai vastaansa kysymyksen:

Mikä oikeus sinulla on tehdä noin? ... Jeesus vastasi: "Hajottakaa tämä temppeli, niin minä saan sen nousemaan kolmessa päivässä." Silloin juutalaiset sanoivat: "Tätä temppeliä on rakennettu neljäkymmentäkuusi vuotta. Sinäkö pystyttäisit sen kolmessa päivässä?" Jeesus tarkoitti kuitenkin temppelillä omaa ruumistaan.⁷⁵

Historian perusteella on jokseenkin varmaa, koska Herodes Suuri aloitti temppelin laajennusrakentamisen. Siitä annettiin käsky vuonna 19 e.a.a. ja se aloitettiin vuonna 18 e.a.a. ja työ jatkui vuoteen 63 jKr. Rakennustöihin osallistui 10 – 12 000 miestä ja noin 1000 pappia rakensi pelkästään temppeliä.⁷⁶

Kun vähennetään vuodesta 46 vuotta 19, tullaan vuoteen 27. Voidaan tietysti käyttää vuosimäärää 18 vuotta ja

75. Joh. 2:13–21 hieman mukaillen.

76. Sartola 2003, internetaineisto; Jumalan temppelit, internetaineisto; Herodeksen historia, internetaineisto; Main Events in the History of Jerusalem, internetaineisto.

ottaa laskentaan mukaan nollavuosi tai olla ottamatta sitä huomioon. Suuruusluokka ja tarkkuus ovat riittävät, kun muistetaan, että perusvalinta tehdään vuosien 27, 30 ja 33 välillä. Jos oletamme perinteisen käsityksen mukaan, että Jeesus toimi julkisesti noin kolme ja puoli vuotta, oli hänen kuolinvuotensa 30 jaa.

Profeetta Daniel oli todennut noin 500 vuotta aikaisemmin seuraavaa:

Siitä ajasta, jolloin se sana lähti liikkeelle, Jerusalemin entiseen palauttamista ja rakentamista koskevan sanan lausumisesta, on voidellun hallitsijan tuloon seitsemän vuosiviikkoa (eli siis seitsemän sapattivuoden jaksoa eli riemuvuotta valmistele-va ajanjakso) ... Mutta vaikeat ajat tulevat. Ja kuudenkymmenkahden vuosiviikon kuluttua raivataan voideltu tieltä, eikä kansalla ole enää toista...⁷⁷

Jeesus kuoli 49 vuotta Jerusalemiä koskeneen muutoksen ilmoittamisesta tai aloittamisesta. On mielenkiintoista, että profettojen ennustuksen toteutti varsinainen maailmankuulu hirmuhallitsija...

c) Kolme päivää ja kolme yötä

Tekstien käyttämä määritelmä kolme päivää ja kolme yötä on haastava kysymys. Seuraavassa on lueteltu ne kohdat, joissa Jeesus itse tai evankelistat viittaavat etu- tai jälkikäteen haudassa olon pituuteen ja ylösnousemisen aikaan.⁷⁸

77. Daniel 9:25–26 lyhennellen.

78. Friday crucifixion, Sunday resurrection: Three days and three nights, internetaineisto.

- Kolmen evankeliumin mukaan Jeesus rakentaisi tempelin uudestaan kolmessa päivässä: Matt. 26:61, 27:40, Mark. 14:58, 15:29 sekä Joh. 2:19-20.
- Kolmantena päivänä ilmaisua käyttävät Matt. 16:21, 17:23 ja 20:19, Luuk. 9:22, 18:33, 24:7 ja 24:46, Ap.t. 10:40 sekä 1. Kor. 15:4.
- Kolmen päivän kuluttua on esillä kohdissa Matt. 27:63 sekä Mark. 8:31, 9:31 ja 10:34.
- Kolmas päivä -ilmaisua käyttää Luuk. 24:21.

Joona 1:17 toteaa, että

... Herra pani suuren kalan nielaisemaan Joonan. Joona oli kalan vatsassa kolme päivää ja kolme yötä.

Vastaavasti Matt. 12:40 toteaa Jeesuksen sanoina:

Niin kuin profeetta Joona oli meripedon vatsassa kolme päivää ja kolme yötä, niin on Ihmisen Poika oleva maan povessa kolme päivää ja kolme yötä.⁷⁹

Kuitenkin Emmauksen tien kulkijat totesivat ensimmäisen päivän illansuussa:

Me kuitenkin olimme eläneet siinä toivossa, että hän olisi se, joka lunastaa Israelin. Eikä siinä kaikki. Tänään on jo kolmas päivä siitä kun se tapahtui.

Kansankielinen ilmaisu - kovin teoreettisesti viisaita tuskin oltiin tuossa ahdistavassa tilanteessa - kolmas päivä ei oikein viittaa perjantaihin mutta ei se oikein viittaa keski-

⁷⁹. Friday crucifixion, Sunday resurrection: Three days and three nights, internetaineisto.

viikkoonkaan. On esitetty myös tekstitulkinna, jossa arameankielisessä versiossa onkin sanonta 'kolme päivää'.⁸⁰

d) Kalenteri uudestaan

Jotkut ovat päätyneet siihen, että Jeesus kuoli keskiviikkona.⁸¹ Katsomme juutalaista kalenteria vuonna 3790 ja meille kaikille tutun kuun vaiheita.⁸²

Pääsiäisateria syötiin 14. päivän iltana eli nisankuun 15. päivänä pitäisi olla täysikuu. Nasan kalenterin pitäisi kertoa, että 15 päivää uuden kuun jälkeen eli marraskuun 22. päivästä laskettuna 6. huhtikuuta olisi täysikuu. Nasan kalenteri kertoo meille vuoden 30 jKr.:⁸³

80. Luuk. 24:21 ja edellä. Keijo Lindeman (Pääsiäisjuhla ja Messiaan sovitus-työ, internetaineisto) esittää joidenkin mainitseman aramean kielisen peshitta-varsin Uudesta testamentista. Se saattaa olla käännetty kreikasta takaisin arameaksi, mutta Jeesus ja Emmauksen tien kulkijat puhuivat arameaa. Arameasta englanniksi käännetty Luuk. 24:21 kuuluu "But we expected that he was to deliver Israel. And lo, three days [have passed], since all these things occurred." eli "kolme päivää". Murdock 1852, internetaineisto; Luuk. 24:21; The New Testament, A literal Translation from the Syriac Peshito Version, internetaineisto.

81. Nieminen, internetaineisto; hieman varovasti Hegg 2002, internetaineisto; Haipola, Jeesus Kristus, Nasaretilainen sekä Milloin Jeesus kuoli? internetaineistot; Manninen, internetaineisto.

82. Hynynen, Milloin Jeesus ristiinnaulittiin, internetaineisto; Phases of the Moon: 1 to 100, internetaineisto; Spring Phenomena 25 BCE to 38 CE, internetaineisto; Juutalaisen kalenterin laskin. Netistä löytyy ohjelma, jolla voi katsoa nykyisiä kuukausia ja juhlia, kts. Current Calendar, internetaineisto. Katso v. 30 Hebcal Interactive Jewish Calendar <http://www.hebcal.com/hebcal/?year=3790;v=1;month=x;yt=H;nh=on;nx=on;o=on;i=off;vis=on;c=off;geo=zip#export>.

83. Phases of the Moon: 1 to 100, internetaineisto; Hynynen, Milloin Jeesus ristiinnaulittiin, internetaineisto; Katso myös Spring Phenomena 25 BCE to 38 CE, internetaineisto.

JUUTALAINEN VUOSI 3790, NISANKUU; JULIAANISEN KALENTERIN VUODEN 30 HUHTIKUU.						
su	ma	ti	ke	to	pe	la
viikon 1. pv.					viikon 6. pv.	sapatti
2. huhtik. 11. nisan	3. huht. 12. nisan	4. huht. 13. nisan	5. huht. 14. nisan pääsiäisillä pääsiäisateriä	6. huht. 15. nisan 1. pääs. pv. juhlasapatti	7. huht. 16. nisan 2. pääs. pv.	8. huht. 17. nisan
9. huht. 18. nisan	19. nisan	20. nisan	21. nisan 7. pv. pääs.	22. nisan	23. nisan	24. nisan

Vuosi	Uusi kuu	Ens. neljännes	Täysikuu	Viim. neljänn.
30	Maa 2,17:46	Maa 30,22:18	Huh 6,19:42	Huh 13,11:34

Juliaanisen kalenterin huhtikuun 6. päivänä oli Nasan kalenterin mukaan täysikuu, kuten myös juutalaisen kalenterin laskelman mukaan piti olla.

e) Synoptikot ja Johannes

Usein tulkitaan suoraan Raamatun teksteistä, että Johannesen mukaan Jeesus olisi kuollut pääsiäisen valmistuspäivänä eli nisankuun 14. päivänä, mutta synoptisten (yh-täpitävien tai 'samalla tavalla katsovien') evankeliumien mukaan pääsiäispäivänä, nisankuun 15.⁸⁴

Johannes kertoo:

Kun Pilatus kuuli nämä sanat, antoi hän viedä Jeesuksen ulos ja istui tuomaristuimelle, paikalle, jonka nimi on Litostroton, hebreaksi Gabbata. Ja oli *pääsiäisen valmistuspäivä*, noin kuudes hetki... Silloin hän luovutti hänet heille ja antoi ristiinnaulittavaksi. ... Siellä he hänet ristiinnaulitsivat ja hänen kanssaan kaksi muuta, yhden kummallekin puolelle, ja Jeesuksen keskelle.⁸⁵

Roomalaisen ajankäytön mukaan oli kuudes hetki eli meidänkin kellomme olisi ollut kuusi. Uusi käänös Joh. 19:14 on väärä, koska ei ole muistettu sitä, että Johannes

84. Easter, internetaineisto. Kts. tästä myös esim. The date of Easter: a church-dividing issue? internetaineisto; Valkama 2007, internetaineisto s. 18.

85. Joh. 19:13-18 (KR1935/38).

käytti roomalaisten ajanmääritystä eikä tarkoittanut juutalaisten kuudetta hetkeä eli puolen päivän hetkeä.⁸⁶

Johannes käyttää tarkkaa ilmaisua pääsiäisen valmistuspäivä. Ristiriita on ilmeinen, koska Matteus sanoo:

Happamattoman leivän juhlan ensimmäisenä päivänä opetuslapset tulivat Jeesuksen luo ja kysyivät: "Minne tahdot meidän valmistavan sinulle pääsiäisaterian?"⁸⁷

Matteus puhuu siis viimeisen ehtoollisen päivästä ikään kuin se olisi sekä valmistuspäivä, jolloin karitsa teurastettiin että samalla happamattoman leivän juhlan ensimmäinen päivä, joka oikeastaan oli vasta aterian syömistä seuraava päivä.

Samalla Matteus näyttää olevan ristiriidassa itsensä kanssa, koska hän toisessa kohdassa puhuu Jeesuksen kuoleman jälkeisestä päivästä eli ajasta kaksi päivää myöhemmin ja sotilaiden hakemisesta haudan vartiointia varten.

Seuraavana päivänä, joka oli *valmistuspäivän* jälkeinen, ylipapit ja fariseukset kokoontuivat Pilatuksen luo.⁸⁸

Ristiriitaan liittyy Markus kirjoittaen ensin näin:

Happamattoman leivän juhlan ensimmäisenä päivänä, jolloin oli tapana teurastaa pääsiäislammasta, opetuslapset kysyivät Jeesukselta: "Missä tahdot syödä pääsiäisaterian? Minne menemme valmistamaan sen?" Jeesus lähetti matkaan kaksi opetuslastaan ja sanoi: "Menkää kaupunkiin. Teitä vastaan tulee siellä mies, joka kantaa vesiruukkua. Seuratkaa häntä, ja

86. Valkama 2007, s. 18.

87. Matt. 26:17.

88. Matt. 27:62.

minne hän menee, siellä sanokaa talon isännälle näin: 'Opettaja kysyy, missä on häntä varten huone, jossa hän voi syödä pääsiäisaterian opetuslastensa kanssa.' Isäntä osoittaa teille yläkerrasta suuren huoneen, jossa on kaikki valmiiksi järjestettynä. Valmistakaa sinne meille ateria." Opetuslapset lähtivät matkaan ja tulivat kaupunkiin. Kaikki kävi niin kuin Jeesus oli heille sanonut, ja he valmistivat pääsiäisaterian.⁸⁹

Myöhemmin Markus sanoo kuitenkin seuraavasta päivästä:

Päivä alkoi olla illassa; oli sapatin aatto, valmistuspäivä. Silloin saapui paikalle arimatialainen Joosef... Joosef osti pellaavaatteen, otti Jeesuksen ristiltä, kääri hänet vaatteeseen ja pani hänet valmiiseen kalliohautaan. Hautakammion ovelle hän vieritti kiven. Magdalan Maria ja Joosefin äiti Maria katsoivat, mihin Jeesus haudattiin.⁹⁰

Otetaan vielä Luukas:

Sitten tuli se happamattoman leivän päivä, jona pääsiäislammasta oli teurastettava. Jeesus lähetti Pietarin ja Johanneksen kaupunkiin ja sanoi heille: "Menkää valmistamaan meille pääsiäisateria." He kysyivät: "Minne tahdot meidän valmistavan sen?" Hän sanoi: "Kun tulette kaupunkiin, teitä vastaan tulee vesiruukku kantava mies. Seuratkaa häntä. Menkää siihen taloon, johon hän menee, ja sanokaa talon isännälle: 'Opettaja kysyy sinulta, missä on huone, jossa hän voi syödä pääsiäisaterian opetuslastensa kanssa.' Isäntä osoittaa teille yläkerrasta suuren huoneen, jossa on kaikki järjestettynä. Val-

89. Mark. 14:12-16.

90. Mark 15:39-47 lyhennellen.

mistakaa sinne aterian.” He lähtivät matkaan, ja kaikki kävi niin kuin Jeesus oli heille sanonut. He valmistivat pääsiäisaterian.⁹¹

Luukaskin ”korjaa itseään”:

(Joosef) meni Pilatuksen luo ja pyysi Jeesuksen ruumista. Ja otettuaan sen alas hän kääri sen liinavaatteeseen. Ja hän pani hänet hautaan, joka oli hakattu kallioon ja johon ei oltu vielä ketään pantu. Ja silloin oli valmistuspäivä, ja sapatti oli alkamaisillaan.⁹²

Selitykseksi on esitetty ajatus, että pääsiäislammas olisi vaikkapa ruuhkan takia teurastettu jo juhlaa ja syöntiä edeltävänä päivänä. Näin ei kuitenkaan Mooseksen mukaan saanut tehdä; mitään ei saanut jättää teurastamista ja syömistä seuraavaan päivään.⁹³

Voidaan kysyä, oliko termille happamattoman leivän juhla muotoutunut laaja sisältö, niin kuin meidänkin jouluaikaamme koskien. Meillähän se tavallaan alkaa jo adventista. Nämä ovat mahdollisia, mutta eivät riittäviä selityksiä. Otamme vielä yhden näkökulman.

f) Essealaiset

Essealaisilla oli oma kalenterinsa. Essealaiset olivat valtavirran juutalaisuutta kritisoiva lahkokunta, jolla oli korkeat moraaliset tavoitteet. He elivät kansan seassa, mutta olivat käytännössä samaa mieltä erämaan laidalla asuneen Qumranin yhteisön linjoilla. Kuolleen meren alueella oleva Qumranin alue tunnetaan sieltä 1940-luvulla löy-

91. Luuk. 22:7–13.

92. Luuk. 23:52–54.

93. 2. Moos. 12.

detyistä vanhoista Vanhan testamentin ja muistakin tekstikääröistä. Siellä asuva ryhmittymä vaikutti Israelissa ja lähialueilla ainakin sata vuotta ennen ajanlaskumme alkua ja aina siihen asti kun he juutalaissodassa tuhoutuivat.⁹⁴

Josefuksen mukaan essealaisilla ja Qumranin asukkail-
la oli yhteisiä piirteitä. Heillä oli yhteisomistus, heitä asui
eri kaupungeissa ja he olivat vieraanvaraisia toisiaan koh-
taan. Heitä oli noin neljä tuhatta, eikä heillä ollut vaimoja
eikä orjia.⁹⁵ Tempelin vierestä on löydetty essealaiskort-
teliksi nimetty asumisalue, jota on käytetty Herodes Suu-
ren aikana. Muuriin kiinni rakennettu käymälä mahdolis-
ti sapatin määräysten tarkan noudattamisen. Essealaiskort-
telin alueelle johtaneen portin luota on löydetty *mikve*-al-
las rituaalista puhdistautumista varten.⁹⁶

PÄIVÄT	KK 1, 4, 7, 10					KKs 2, 5, 8, 11					KK 3, 6, 9, 12				
Keskiviikko	1	8	15	22	29		6	13	20	27		4	11	18	25
Torstai	2	9	16	23	30		7	14	21	28		5	12	19	26
Perjantai	3	10	17	24		1	8	15	22	29		6	13	20	27
Lauantai	4	11	18	25		2	9	16	23	30		7	14	21	28
Sunnuntai	5	12	19	26		3	10	17	24		1	8	15	22	29
Maanantai	6	13	20	27		4	11	18	25		2	9	16	23	30
Tiistai	7	14	21	28		5	12	19	26		3	10	17	24	31

94. Kts. esim. Jääskeläinen 2008 s. 130–137 lähteineen. Todettakoon, että laajaa suomalaista tutkimusta Qumranista on tehty Helsingin yliopiston teolo-
gisessa tiedekunnassa.

95. Valkama 2007, s. 19.

96. Valkama 2007, s. 20.

	I					II					III				
SU		5	12	19	26		3	10	17	24	1	8	15	22	29
MA		6	13	20	27		4	11	18	25	2	9	16	23	30
TI		7	14	21	28		5	12	19	26	3	10	17	24	31
KE	1	8	15	22	29		6	13	20	27	4	11	18	25	
TO	2	9	16	23	30		7	14	21	28	5	12	19	26	
PE	3	10	17	24		1	8	15	22	29	6	13	20	27	
SAPATTI	4	11	18	25		2	9	16	23	30	7	14	21	28	

Internetistä löytyy esseelaisten kalenteri, josta lainaamme yksinkertaisen perustaulukon ja toisesta taulukosta kolme alkukuukautta. Laajempikin taulukko sieltä löytyy.⁹⁷

Esseelaisten kalenterin alku oli hyvin yksinkertainen. Vuosi alkoi aina kevätpäivän tasauksesta ja ensimmäinen päivä oli keskiviikko. Tämä perustui ilmeisesti siihen, että aurinko oli luomiskertomuksen mukaan luotu neljäntenä päivänä. Lähes kaikki tärkeimmät juhlat olivat aina keskiviikkoisin. Pääsiäinen oli aina ensimmäisen kuukauden neljäntenätoista päivänä illalla, mutta kalenteri ei tarvinnut pääsiäisen sijoittumista aina täyden kuun aikaan.

Muistettakoon, että Jeesuksen kuollessa oli kolmen tunnin auringonpimennys, joka ei siis voinut olla luonnollinen ilmiö, koska täyden kuun aikana ei ole auringonpimennystä. Juuri tuona vuonna 30 jKr. esseelaisten pääsiäinen oli vain vuorokautta ennen juutalaisten pääsiäistä. Se oli varsin harvinaista.⁹⁸

97. Essene Calendar, internetaineisto.

98. Cohen , internetaineisto; Essene Calendar, internetaineisto; - Essene Passover Dates, internetaineisto. Tämä mielenkiintoinen aineisto internetosoitteessa http://star.wind.mystarband.net/bib/essene_passover_dates.html an-

On esitetty teoria, että esseelaisiin viitataan evan-
liumeissa juuri vettä kantavan miehen hahmossa. Vielä tä-
nä päivänä kehitysmaissa talouksien vesihuolto on naisten
hartioilla, kuten se perinteisesti on ollut. Afrikassa ja Aa-
siassa naiset ja tytöt joutuvat kävelemään vedenhaussa kes-
kimäärin kuusi kilometriä päivittäin vesiastioineen.⁹⁹ Es-
seelaiset olivat siis toisenlaisia miehiä. He eivät käyttäneet
vaimoja tai orjia vedenhaussa.

Ehkä side tähän toiseen valtavirran juutalaisista erkaan-
tuneeseen ja alistettuun ryhmään eli esseelaisiin oli lähei-
sempi kuin mitä kristinuskon ja juutalaisuuden suhteista
tiedämme. Tai ehkä opetuslapset hätäilivät juhlan järjestä-
misessä, ajatuksella ”mitä sitten huomenna teemme”. Tai
sitten Jeesus vain käytti hyväkseen mahdollisuutta laina-

taa ylälaidassaan mahdollisuuden valita Raamatun eri tapahtumien aikatau-
lujen tarkasteluja.

- Edellä mainituissa lähteissä on erilaista tulkintaa esseelaisten viikonpäivistä. En-
simmäinen toteaa, että kuukausi alkoi kevätpäiväntasauksen jälkeisestä kes-
kiviikosta ja toinen, että kevätpäiväntasaus aina määriteltiin keskiviikoksi.
Vuonna 30 kevätpäiväntasaus näyttää juliaanisen kalenterin mukaan olleen
keskiviikkona. Jotta tulkinta yleisellä tasolla pitäisi paikkansa, vuosi esseelai-
silla alkoi keskiviikosta, joka oli kevätpäiväntasauksena tai sen jälkeen. Vuo-
si 30 on sikäli selkeä, sillä kevätpäiväntasaus oli keskiviikkona ja siitä laski-
en esseelaisten pääsiäisateria eli 14. päivä oli viikkokalenterin mukaan kol-
mantena päivänä eli tiistai-iltana. Juutalaisilla tuon päivän numerointi tuona
vuotena oli yhtä pienempi. Ehkä aiheellinen kysymys on se, miten näin haja-
nainen, ilmeisesti noin 4000 ihmisen esseelaisten joukko pystyi viettämään
juhlia täsmällisesti yhtä aikaa.
- Spring Phenomena 25 BCE to 38 CE, internetaineisto, kertoo tuon ajan kevät-
päiväntasausten päivämäärät ja ajat.
- Esseelaisista myös Germano, suomenkielinen referointi 'Kristillinen pääsiäinen'
tekstistä 'The Christian Passover'', internetaineisto.
- Laaja aikatauluseelvitys Lindeman, Pääsiäisjuhla ja Messiaan sovitusyö, interne-
taineisto.
- Mielenkiintoinen on myös Hynysen (Hynynen, Milloin Jeesus ristiinnaulittiin, in-
ternetaineisto) viittaus paavilliseen lausuntoon: The Pope discusses Jesus, The
Essenes and Vegetarianism, internetaineisto.

99. Junttila, internetaineisto.

ta tilaa toiselta ryhmältä luontevalla tavalla voidakseen olla opetuslasten kanssa tuona hänelle tärkeänä iltana. Emme tiedä. On ilmeistä, että Jeesus tiesi tai oli etukäteen sopinut, minne hänen haluamaansa viimeistä aterialla mennäisiin syömään.

Kristinuskon suhteesta esseelaisuuteen teksti ei sinänsä kerro. Voidaan ajatella, että tekstin ”se päivä jolloin pääsiäislammas piti teurastaa” ottaminen mukaan pääsiäisviikon kertomuksiin on pieni kiitos ystävälliselle tilaa lainanneelle ryhmälle tilanteessa, jossa valtaapitävät olivat valmiita surmaamaan Jeesuksen. Kenties esseelaisten tilaa käytettiin jatkossakin seurakunnan kokoontumisissa.

Johannes kirjoittaa hiukan eri tyyllillä kuin kolme muuta evankelistaa. Hänen evankeliuminsa kirjoittamisen aikaan, ilmeisesti 70-luvun vaihteen juutalaisotien jälkeen, ei enää ollut qumranilaisia ja esseelaisten ryhmää, jotka olivat jääneet sodan jalkoihin. Osa heistä oli ilmeisesti kääntynyt kristityiksi.

Konkreettinen tulkinta kolmesta päivästä ja kolmesta yöstä perustuu ensi sijassa juutalaiseen kalenteriin. Esseelaisten ulottuvuus tuo siihen kuitenkin lisänäkökulman.

g) Johtopäätöksiä

Perjantai-sunnuntai -tulkinnan kannattajat, jotka viittaavat esimerkiksi Markuksen evankeliumin edellä mainittuun tekstiin ja käsittelemämme Emmauksen tien tapahtumiin, saattavat pitää tapahtumien vuotena yhtä hyvin vuotta 30 kuin vuotta 33. Näin ajateltaessa ei kuitenkaan ilmeisesti ole katsottu juutalaista kalenteria eikä kuukalenteria.<http://www.bible.ca/d-3-days-and-3-nights.htm> - II¹⁰⁰

100. Friday crucifixion, Sunday resurrection: Three days and three nights, internetaineisto.

Juutalaisen laskennan ja perinteen sekä kuun vaiheiden asetelman mukaan vuonna 30 täysikuu oli huhtikuun alussa kuudes päivä torstaina. Pääsiäinen eli valmistuspäivä ja samalla Jeesuksen todennäköinen ristiinnaulitsemisen päivä oli keskiviikkona viides päivä huhtikuuta.

Voimme todeta kunnioittavaa epävarmuutta kokien, että vuosi 30 on todennäköisempi Jeesuksen kuolinvuosi kuin muut vuodet. Tämä vuosi oli juutalaisten vuosi 3790. Jeesus olisi syntynyt ennen Herodes Suuren kuolemaa, mistä arviot vaihtelevat 4 eKr. ja 1 eKr. välillä.¹⁰¹

Kun on yritetty kiinnittää pääsiäissunnuntai kiinteälle päivämäärälle, eniten on saanut kannatusta huhtikuun ensimmäinen tai toinen sunnuntai. Monet tutkijat pitävät todennäköisimpänä ristiinnaulitsemisen päivänä perjantaita huhtikuun 7. päivää vuonna 30 juliaanisen kalenterin mukaan. Tällöin ylösnousemuksen päivä olisi 9. huhtikuuta.¹⁰²

On esitetty, että fariseusten ja saddukeusten välillä olisi ollut ero nimenomaan pääsiäisen vietossa.¹⁰³ On näet esitetty, että saddukeukset viettivät valmistuspäivää päivää aikaisemmin kuin fariseukset.¹⁰⁴ En kuitenkaan ole löytänyt tälle vahvistusta. Ero oli toisessa kohdassa, johon palaamme jatkossa.

Esitetyn tulkinnan mukaan, joka ei sodi Raamatun tekstejä vastaan, ylösnousemus olisi tapahtunut sapatin loppuvaiheissa, ilman todistajia. Jeesus siis nousi kuolleista kolmantena päivänä, kolmen päivän päästä ja oltuaan haudassa kolme päivää ja kolme yötä, kirjoitusten mukaan.

101. Did Herod the "Great" Really Die In 4 B.C.?, internetaineisto.

102. Reform of the date of Easter, internetaineisto.

103. Kts. esim. Reconciled Chronology Of The Crucifixion And Resurrection Of Yeshua Ha Mashiach, internetaineisto.

104. David, pääsiäiskronologia, internetaineisto.

Naiset ja opetuslapset saivat kirjoitusten mukaan nähdä ja tavata Jeesuksen viikon ensimmäisenä päivänä eli meidän sunnuntainamme, joka oli siis 18. päivänä nisankuuta eli 9. huhtikuuta juliaanisessa kalenterissa.

Meillä ei ole täyttä varmuutta Jeesuksen kuoleman hetkestä, se saattoi olla joko keskiviikko tai perjantai, mutta tärkeämpää onkin elämä. On aika katsoa eteenpäin. Jeesuksen ja hänen opetuslastensa uuden tapaamisen, ylösnousemuksen päivä oli Mooseksen jo toista tuhatta vuotta aikaisemmin määräämä juhlapäivä, meidän raamatunkäännöstemme eräiden otsikkovalintojemme mukaan ohrantähkäjuhla eli juutalaisten ensihedelmien juhla, jota tarkastelemaan seuraavaksi siirrymme.

ENSIHEDELMIEN JUHLA - MUUTOKSEN PÄIVÄ

Ensimmäiset löytävät

Nykyinen suomalainen raamatunkäännöksemme otsikoi ainakin eräissä painoksissaan seuraavan juhlan, eli ensihedelmien juhlan, hieman yllättävästi sanalla 'ohrantähkäjuhla':

Herra sanoi Moosekselle: "Sano israelilaisille: Kun tulette siihen maahan, jonka minä teille annan, ja kun leikkaatte siellä viljaa, tuokaa ensimmäiset tähkät papille. Sapatin jälkeisenä päivänä pappi omistakoon ne Herralle tarjousuhrina, että Herra olisi teille suosiollinen. Sinä päivänä, jona pappi omistaa ensimmäiset tähkät tarjousuhrina Herralle, teidän on uhrottava vuoden ikäinen virheetön karitsa polttouhrina ja sen lisäksi ruokauhrina kaksi eefa-mitan kymmenesosaa öljyllä kostutettuja parhaita vehnäjauhoja tuoksuvaksi tuliuhriksi, joka on Herralle mieluisa, sekä siihen kuuluvana juomauhrina neljännes hin-mittaa viiniä. Älkää syökö leipää, paahdettuja jyvät älkääkä vastakypsnyttä viljaa ennen sitä päivää, jona tuotte niistä uhrilahjan Jumalallenne. Tätä määräystä teidän on noudatettava aina, sukupolvesta toiseen, missä sitten asuttekin.¹

Tätä juhlapäivää vietettiin siis tilanteessa, jolloin ensimmäiset viljantähkät kypsyivät. Ne olivat ohraa, siitä suo-

1. 3. Moos 23:9-14.

malaisen käännöksen otsikko. Itse asiassa tuo ylimääräinen adarkuu liitettiin entisaikaan vuoteen lähinnä sillä perusteella, että ohra ei näyttänyt ajoissa kypsyvän. Näin tehtiin tuo välttämätön kuukausien tasaus, joka nykyisin tehdään matemaattisin perustein. Juhlan viettöpäivää ei itse asiassa tarkalleen mainita, mutta sekä jäljessä tulevasta seuraavasta juhlasta että juutalaisesta käytännöstä katsoen ajankohta on selvä. Päivää vietettiin pääsiäisen jälkeisen viikkosapatin jälkeisenä päivänä. Palaamme tämän kiistellyn laskennan yksityiskohtiin, kun käymme läpi omerin eli 50 päivän laskentaa helluntaihin.²

Pellon uutta satoa ei saanut syödä ennen kuin Herran eteen oli viety ensimmäiset uudet kypsyneet viljantähkät. Nämä tähkät kerättiin varsin juhlallisilla tavoin. Myöhempi tulkinta korosti juhlapäivän sadonkorjuullista luonnetta, mutta juutalainen usko samalla korosti kaikessa 'elämää Jumalan edessä'.

Juhlan päivämäärään liittyi kiista siitä, pitikö juhla viettää ja omerin laskenta aloittaa toisena juutalaisen pääsiäisen päivänä vai vasta seuraavan viikkosapatin jälkeisenä päivänä. Ensin mainittu oli fariseusten sittemmin voitolle päässyt tulkinta. Jälkimmäinen tulkinta oli saddukeusten johdolla vallalla ilmeisesti noin 70-luvulle asti.

Käytännössä tämän juhlan merkitys on juutalaisuudessa painunut taka-alalle, osittain sen takia, että temppeliä ei enää ole. Elämä ilman omaa maata ei ole mitenkään innoistanut juuri tämän kaltaisen sadon juhlan viettämiseen.

Jotta ymmärtäisimme, miten suuri merkitys tällä nimellisellä päivällä on ollut kristinuskon historiassa, katsomme ennustuksen konkreettista toteutumista. Se on puhutteleva, vaikuttava ja ainutlaatuinen tapahtuma meille merkittävän pääsiäisen jälkeisen viikkosapatin jälkeise-

2. Ben-Israel 2010 internetaineisto.

nä päivänä. Otamme vauhtia erään historiallisen naisen elämästä. Hän oli Magdalan Maria, josta Raamattu kertoo näin:

Sen jälkeen Jeesus kulki kaupungista kaupunkiin ja kylästä kylään julistaen ilosanomaa Jumalan valtakunnasta. Hänellä oli seurassaan kaksitoista opetuslastaan sekä muutamia naisia, jotka hän oli parantanut taudeista ja vapauttanut pahojen henkien vallasta. Näitä olivat Magdalan Maria, josta hän oli ajanut ulos seitsemän paha henkeä, Johanna, jonka aviomies Kuusas oli Herodeksen korkeita virkamiehiä, sekä Susanna. Lisäksi oli monia muita naisia, ja kaikki nämä avustivat heitä omilla varoillaan.³

Maria kuului heihin, jotka olivat koko valmistuspäivän tapahtumien ajan paikalla todistamassa mitä tapahtui:

Kun vastapäätä seisova sadanpäällikkö näki Jeesuksen tällä tavoin kuolevan, hän sanoi: "Tämä mies oli todella Jumalan Poika!" Paikalla oli myös naisia jonkin matkan päässä tätä katselemissa. Heidän joukossaan olivat Magdalan Maria, toinen Maria, joka oli nuoremman Jaakobin ja Joosefin äiti, sekä Salome. Jo Galileassa he olivat kulkeneet Jeesuksen mukana ja palvelleet häntä. Siellä oli monia muitakin naisia, jotka olivat tulleet Jerusalemiin Jeesuksen mukana.

Päivä alkoi olla illassa; oli sapatin aatto, valmistuspäivä. Silloin saapui paikalle arimatialainen Joosef, arvossa pidetty neuvoston jäsen, joka hänkin odotti Jumalan valtakuntaa. Hän rohkaisi mielensä, meni Pilatuksen puheille ja pyysi Jeesuksen ruumista... Joosef osti pellavavaatteen, otti Jeesuksen ristiltä, kääri hänet vaatteeseen ja pani hänet valmiiseen kalliohau-

3. Joh. 8:1–3.

taan. Hautakammion ovelle hän vieritti kiven. Magdalan Maria ja Joosefin äiti Maria katsoivat, mihin Jeesus haudattiin.⁴

Matteus kertoo:

Kun sadanpäällikkö ja miehet, jotka hänen kanssaan vartioivat Jeesusta, näkivät maan vavahtelun ja kaiken, mitä tapahtui, he pelästyivät suunniltaan ja sanoivat: "Tämä oli todella Jumalan Poika!" Siellä oli myös useita naisia jonkin matkan päässä tätä katselemassa. Galileasta lähtien he olivat kulkeet Jeesuksen mukana ja palvelleet häntä. Heidän joukossaan olivat Magdalan Maria, Jaakobin ja Joosefin äiti Maria ja Sebedeuksen poikien äiti.

Illalla tuli paikalle Joosef, rikas arimatialainen, joka hänkin oli Jeesuksen opetuslapsi. Hän meni Pilatuksen puheille ja pyysi Jeesuksen ruumista. Pilatus käski antaa sen hänelle. Joosef otti ruumiin, kääri sen puhtaaseen pellavavaatteeseen ja pani hautaan, jonka hän äskettäin oli itseään varten hakkauttanut kallioon. Hän vieritti hautakammion ovelle suuren kiven ja lähti pois. Magdalan Maria ja se toinen Maria olivat hekin siellä; he istuivat hautaa vastapäätä.⁵

Vielä haemme avuksemme naiset. Heistä kerrotaan kahden meille tärkeän päivän välillä seuraavaa evankeliumitekstissä, joka on teksteistä ilmeisesti tarkin tässä kohtaa:

Kun sapatit oli ohi, Magdalan Maria, Jaakobin äiti Maria ja Salome ostivat tuoksuöljyä mennäkseen voitelemaan Jeesuksen. Sapatin jälkeisenä päivänä aini varhain, kohta aurin gon noustua he lähtivät haudalle. Matkalla he puhuivat keskenään: "Kuka auttaisi meitä ja vierittäisi kiven hautakammi-

4. Mark 15:39–47 lyhennellen.

5. Matt. 27:54–61.

on ovelta?” Mutta tultuaan paikalle he huomasivat, että kivi oli vieritetty pois; se oli hyvin suuri kivi.⁶

Voidaan ajatella, että nimenomaan juhlaan liittyvän sapatin päätyttyä naiset menivät ostamaan tuoksuöljyä. Vanha teksti puhuu hyvänhajuisista yrteistä. Olisivatko he ehneet tai edes voineet ostaa niitä tavallisen sapatin jälkeen illalla yötä vasten ja olla menossa haudalle ani varhain seuraavana aamuna. Luukas puhuu vielä isommasta työstä: ”valmistivat hyvänhajuisia yrtejä ja voiteita”⁷.

Voimme siis varsin perustellusti ajatella, että tavaroiden ostot ja valmistelut tehtiin juhlaan liittyvän sapatin ja viikkosapatin välissä olleena perjantapäivänä. Sitten oli valmiit menemään haudalle varhain sapatin jälkeisenä päivänä.

Mitähän pitäisi miehistä ajatella noina ajanhetkinä? Äärimmäisen stressin tilanteessa he luultavasti makoilivat, jos ei pitkin saunan pankoja tai keittiön uunin takana kuten Suomessa muinoin, niin kuitenkin jossakin lukkojen takana täydessä apaattisuudessa. Naiset sen sijaan saivat aikaan jotakin käytännön toimintaa käsillään. Oliko tämä puuha vain näennäistoimintaa suuren tuskan lievittämiseksi? Olivathan miehet jo voidelleet Jeesuksen ennen hautaan laskemista. Mutta ehkä naisten mielestä se tehtiin jotenkin puutteellisesti? Joka tapauksessa ennen kaikkea suru ja kaipaus ajoivat heidät aamulla varhain liikkeelle. Maria Magdaleena oli varmasti päättänyt: ”Minä menen, minä menen.”

Sitten alkoi maailmanhistoriallinen tapahtumaketju. Matteuksen mukaan:

6. Mark. 16:1–4.

7. Luuk. 23:56 vuoden 1938 käännös.

Sapatin päätyttyä, viikon ensimmäisen päivän koittaessa, tulivat Magdalan Maria ja se toinen Maria katsomaan hautaa.⁸

Johannes kertoo samasta tarkemmin ja keskittyy yhden ihmisen näkökulmaan:

Sapatin mentyä, viikon ensimmäisenä päivänä Magdalan Maria tuli jo aamuhämärissä haudalle ja näki, että haudan suulta oli kivi siirretty pois. Hän lähti juoksujalkaa kertomaan siitä Simon Pietarille ja sille opetuslapselle, joka oli Jeesukselle rakkain, ja sanoi heidät tavattuun: ”Ovat vieneet Herran pois haudasta, emmekä me tiedä, minne hänet on pantu.” Pietari ja se toinen opetuslapsi lähtivät heti juoksemaan haudalle. Miehet menivät yhtä matkaa, mutta se toinen opetuslapsi juoksi Pietaria nopeammin ja ehti haudalle ensimmäisenä. Hän kurkisti sisään ja näki käärinliinojen olevan siellä, mutta hän ei mennyt sisälle. Simon Pietari tuli hänen perässään, meni hautaan ja katseli siellä olevia käärinliinoja. Hän huomasi, että Jeesuksen kasvoja peittänyt hikiliina ei ollut käärinliinojen vieressä vaan erillään, omana käärönään. Nyt tuli sisään myös se toinen opetuslapsi, joka oli ensimmäisenä saapunut haudalle, ja hän näki ja uskoi. Vielä he näet eivät olleet ymmärtäneet, että kirjoitusten mukaan Jeesus oli nouseva kuolleista. Opetuslapset lähtivät haudalta majapaikkaansa.

Maria seisoi haudan ovella ja itki. Siinä itkiessään hän kurkisti hautaan ja näki, että siinä, missä Jeesuksen ruumis oli ollut, istui kaksi valkopukuista enkeliä, toinen pääpuolella ja toinen jalkopäässä. Enkelit sanoivat hänelle: ”Mitä itket, nainen?” Hän vastasi: ”Minun Herrani on viety pois, enkä tiedä, minne hänet on pantu.” Tämän sanottuaan hän kääntyi ja näki Jeesuksen seisovan takanaan, mutta ei tajunnut, että se oli Jeesus. Jeesus sanoi hänelle: ”Mitä itket, nainen? Ketä sinä

8. Matt. 28:1.

etsit?” Maria luuli Jeesusta puutarhuriksi ja sanoi: ”Herra, jos sinä olet vienyt hänet täältä, niin sano, minne olet hänet pannut. Minä haen hänet pois.” Silloin Jeesus sanoi hänelle: ”Maria.” Maria kääntyi ja sanoi: ”Rabbuuni!” – se on hepreaa ja merkitsee: opettajani. Jeesus sanoi: ”Älä koske minuun. Minä en vielä ole noussut Isän luo. Mene sinä viemään sanaa veljilleni ja sano heille, että minä nousen oman Isäni ja teidän Isänne luo, oman Jumalani ja teidän Jumalanne luo.” Magdalan Maria riensi opetuslasten luo ja ilmoitti: ”Minä olen nähnyt Herran!” Sitten hän kertoi, mitä Herra oli hänelle sanonut.⁹

Tekstiemme loppuosassa Mariam etsii täydellisen epäonnistumisen ainutta viimeistä todistetta, Jeesuksen ruumista. Sen hän haluaisi ottaa talteen tai ainakin palauttaa hautaan. Kuitenkin epäonnistuminen oli aivan täydellinen. Edes todistetta epäonnistumisesta ei hänelle sallittu.

Sitten alkaa aivan uusi elämä. Tyhjään sieluun ja raskaan viikon uuvuttamaan ruumiiseen puhalletaan kuin korkeapaineella uusi elämä. Koemme tekstissä, miten vielä ’tänäkin päivänä’ Mariam hehkuu onnea, iloa ja riemua Jeesuksesta, ylösnousseesta.

Maailmanhistorian käännekohta, kauneimmin lausuttu ihmisen nimi on tuo Mariam. Sen kuuleminen kääntää Mariamin historian, se kääntää sinun historiasi, se kääntää minun historiani ja se kääntää koko maailmanhistorian. Minun on usein vaikea olla itkemättä kun luen tämän kohdan Raamatusta.

Uusi testamentti yleensä kreikankielisessä muodossaan puhuu ’Mariasta’ (englanniksi Marysta), mutta tässä kohdassa olen jättänyt näkyville alkuperäistä puhetilannetta ja aramean kieltä paremmin vastaavan ilmaisun ’Mariam’.¹⁰

9. Joh. 20:1–18.

10. The Interlinear NASB-NIV Parallel New Testament in Greek and English, s.

Tässä nimenomaisessa kohdassa kreikankielinen teksti tekee poikkeuksen ja korostaen tilanteen ainutlaatuisuutta ilmaisee Marian nimen tunnekylläisessä muodossa 'Mariam'. Näin lienee Maria Magdaleena kuullut Jeesuksen sanovan hänen nimensä silloin käytössä olleella kansan käyttämällä aramean kielellä.

Tämä on juhlien juhlaa. Tämä on aivan ainutlaatuista. Tämä ihmeellinen tapahtumaketju toteutui juuri sinä samana päivänä, jolle Mooses oli yli tuhat vuotta aikaisemmin määrännyt vietettäväksi ensihedelmien juhlan.

Tämähän on kuin tikkukaramellia. Voimme maistella ja ajatella tuota tilannetta. Mikä huolenpito tässä näkyykään, mikä äärimmäinen kuulijan ilo ja onni! Onhan tämä viesti tuotu ja kirjoitettu miljoonissa ja taas miljoonissa raamatunkäännöksissä sekä luettu ja opetettu lukemattomissa puheissa.

Me olemme saaneet juhlia tuota Mooseksen määräämää päivää jo kaksi tuhatta vuotta. Ensihedelmien juhlaa, pääsiäispäivää, ihanaa sunnuntaita!

Varmaan jokainen meistä haluaisi kuulla Jeesuksen sanovan oman nimensä tuolla samalla rakkaudella ja huolenpidolla. Meistä tuntuu, että emme itsekään tiedä, mitä meille kuuluu. Siksi on hyvä kysyä: Herra, miten on minun asiani? Hän kääntyy puoleesi ja olet saanut vastauksen.

Ensihedelmien juhlan sisältöä on lähestytty hieman eri tavoin. Jeesus nousi ”esikoisena kuolleista, jotta hän olisi kaikessa ensimmäinen”.¹¹ Jotkut tulkitsevat, että ylösnousut Jeesus oli tuo ensihedelmä tai osa sitä. Hän luonnollisesti on kaiken alku ja perustus. Tulkitsisin kuitenkin niin, että nuo ensimmäiset ilon löytäneet ja uskon ihmeen kokeneet olivat varsinainen ylösnousemususkon ensihedel-

332.

11. Kol. 1:18.

mä. Vastaava tilanne toistuu helluntain ja myös lehtimajanjuhlan teksteissä, joihin palaamme.

Minun päiväni

Jokaisella voi olla hyvin erilainen kertomus siitä, miten olemme ensimmäisen ilon löytäneet. Milloin vakuutuit siitä, että Jumala on olemassa, että hänellä on sinulle asiaa ja että sinäkin saat kuulua hänen laumaansa? Joillakin se on hidas prosessi, toisilla se on helppo, joillakin vaikea, toisilla se keskittyy hyvin selkeästi tiettyyn hetkeen.

Minun prosessini kristityn perheen lapsena on ollut hyvin monimuotoinen. Siinä on kuitenkin yksi erityinen hetki, jonka haluan kertoa. Se asettuu toukokuulle 1971 ja Helsingin Kallioon.

Olin käynyt läpi raskaan ylioppilasvuoden. Olin hengellisen hädän ja etsinnän keskellä. Tuntui kuin kotona saatu ja ystävienkin opettama uskonvakaumus olisi hävinnyt jalkojeni alta. Samaan aikaan niin sanottu tieteellinen maailmankatsomus vasemmistolaisuuden tai materialismin muodossaan oli rantautunut kouluuni Kouvolan Lyseoon.

Oliko Jumala olemassa, olenko saanut syntini anteeksi? Olihan tämä aika erikoinen kysymyksenasettelu Suomen ehkä porvarillisimman kaupungin eli Kouvolan tunnetun lyseon oppilaalta ja kristityn kodin kasvatilta. Matkustin näitten kysymysteni kanssa pariiksi illaksi tilaisuuksiin Helsinkiin. Paikka oli Kristillisen Työväenyhdistyksen huoneisto lähellä silloista Helsingin II lyseota Torkkelinkadulla. Nauhoitusteni ääniraidoilta tulee vieläkin esille syvästi pohtivan ja kyselevän nuoren ääni.

Kolmantena iltana aloin tuskastua siihen, että rauhaa ja kokonaista selvyyttä kysymyksiini ei ollut löytynyt. Toinen ilta oli ollut hyvin merkittävä – halusin lähteä uudelleen tielle, jolta olin välillä poikennut pois. Mutta jokin asia vai-

vasi edelleen. Siksi menin kolmantena iltana tämän jo eläkeiässä olleen ja silloin varsin tunnetun julistajan, Veera Oinosen kanssa keskustelemaan.

Hän johdatteli minua taitavasti tuossa keskustelutilanteessa. Lopulta hän esitti vaikean kysymyksen. Nauhaltakin kuuluu, että hän esitti yhden sanan hyvin hiljaa, kuin kuiskaten. Vastakysymyksistäni käy kuitenkin hyvin ilmi se, mitä hän oli minulle kuiskannut: ”Oletko työväenpuhuja?”

Hänelle oli annettu hyvin harvinainen lahja nähdä ihmisten elämäntilanteita. Silti kysymys yllätti minut ja vasta kolmannella kerralla myönsin, että olin noita aatteita uskonut. Hän vakuutti minulle, että kristitty ei voi samaan aikaan olla ateisti. Eri asia oli oikeudenmukaisuus ja laupeus. Mutta nyt oli kysymys paljon vakavammasta. Ei voi kulkea kahta tietä.

Hänen seuraavat sanansa olivat minulle tärkeät ja suorastaan käänteentekevät. Inhimillisesti ajatellen hän ei voinut tietää elämäni yksityiskohtia. Hän asui aivan muualla Suomessa, oli iäkäs ihminen ja yhden yleisellä tasolla liikuneen kirjeen minulta saatuaan hän oli yleisön joukossa tavannut minut. Kirjeessä ei käyty läpi asioita, jotka olisivat auttaneet tietämään sitä, mitä sadan viidenkymmenen kilometrin päässä oli viimeisen vuoden aikana tapahtunut.

Ympärilläni kuulemma vaikutti kolme tai kaksi miestä ja kaksi naista johdossa. Kouvolan Lyseossa ei kuitenkaan ollut tyttöjä, joiden kanssa olisin keskustellut elämän kysymyksistä, mutta tuon ajan nuorten miesten hiusmuodin mukaan kahdella asianosaisista oli pitkät, vaaleat hiukset. Joku voi näitä henkilöitä tunnistaa ja muistaa, mutta ei kannata lähteä tutkimusretkelle eikä heitellä kiviä tai nimiä. Viesti epätarkkuuksineenkin oli selvä. Sen lohdullinen opetus minulle oli, että Jumala tietää asiamme ja on meistä kiinnostunut.

Tästä oli hyvä jatkaa kesän aikana pääsykokeisiin ja seuraavana syksynä Tampereelle opiskelemaan. Monessakin

mielessä melkoinen korkeakoulu tuo yliopisto minulle oli. Selvisin hengissä radikalismien ajasta. Harvahan noita aikoja enää tunnustaa tai tunnistaa, tai kertoo niissä liikkeissä mukana olleensa. Lieneekö teoreettisen ateismin tilalla jo aivan täysikasvuinen käytännön materialismi?

Minulle nuo vanhan julistajan sanat olivat äärimmäisen tärkeitä. Vielä jälkeempään koen ne Vapahtajamme kääntymisenä minun ja minun murheitteni puoleen.

Jeesus kääntyi yhden henkilön puoleen ensimmäisenä pääsiäissunnuntaina. Kokoluokat ovat erilaiset. Mariam on saanut vuosituhansien ajan olla todistamassa siitä, että kuolleista nousut Vapahtajamme elää.

Mutta minun ja sinun elämäsi pieni kysymys ei ole hänelle samantekevä, vaan se on hänelle hyvin tärkeä. Sinä olet hänelle tärkeä.

Se on juhlaa, kun Hän vastaa, hyväksi katsomallaan tavalla.

NELJÄKYMMENTÄ JA VIISIKYMMENTÄ PÄIVÄÄ

Viikkojen juhlaa eli *shavuotia* vietettiin viisikymmentä päivää pääsiäisen jälkeisen viikkosapatin jälkeisestä päivästä. Viikkoja oli siis seitsemän, eli päiviä laskettiin siis seitsemän kertaa seitsemän plus yksi. Tämä on niin sanotun omerin laskenta. Kreikankielisessä Uudessa testamentissa sitä ilmentää helluntain nimi *pentekostee* (*heemera*), viisikymmentä tai viideskymmenes päivä.

Helatorstai

Meillä kristityillä pääsiäisen ja helluntain väliin asettuu yksi merkittävä juhla, joka on neljäkymmentä päivää pääsiäisestä. Se on helatorstai eli Kristuksen taivaaseen astumisen päivä. Luukas kertoo lyhyesti evankeliumissaan:

Jeesus vei opetuslapset ulos kaupungista, lähelle Betaniaa, ja siellä hän kohotti kätensä ja siunasi heidät. Siunatessaan hän erkani heistä, ja hänet otettiin ylös taivaaseen. He kumartuivat maahan asti ja osoittivat hänelle kunnioitustaan, ja sitten he riemua täynnä palasivat Jerusalemiin. He olivat alati tempelissä ja ylistivät Jumalaa.¹

Luukas täsmentää asiaa Apostolien teoissa. Jeesus puhui ja opetti opetuslapsia...

1. Luuk. 24:50–53.

... ennen kuin hänet otettiin taivaaseen. Heille hän myös monin kiistattomin todistein osoitti kuolemansa jälkeen olevansa elossa. Hän näyttäytyi heille neljäkymmenen päivän aikana useasti ja puhui Jumalan valtakunnasta. Ollessaan heidän kanssaan aterialla Jeesus sanoi: "Älkää lähtekö Jerusalemita, vaan jääkää odottamaan sitä, minkä Isä on teille luvannut ja mistä olette minulta kuulleet. Johannes kastoi vedellä, mutta teidät kastetaan Pyhällä Hengellä. Siihen ei ole enää montakaan päivää."²

Opetuslapset vielä tässäkin vaiheessa kaipailevat vanhaa liittoa, jossa tärkeää oli Israelin maa, Eretz Israel, Israelin kansa, sen usko ja kaikki ulkonaisesti näkyvä:

Silloin ne, jotka olivat koolla, kysyivät häneltä: "Herra, onko nyt tullut se aika, jolloin sinä rakennat Israelin valtakunnan uudelleen?" Hän vastasi: "Ei teidän kuulu tietää aikoja eikä hetkiä, jotka Isä oman valtansa nojalla on asettanut. Mutta te saatte voiman, kun Pyhä Henki tulee teihin, ja te olette minun todistajani Jerusalemissa, koko Juudeassa ja Samariassa ja maan ääriin saakka."³

Lähtö oli varsin mielenkiintoinen, etten sanoisi koruton, mutta vaikuttava:

Kun hän oli sanonut tämän, he näkivät, kuinka hänet otettiin ylös, ja pilvi vei hänet heidän näkyvistään. Ja kun he Jeesuksen etääntyessä vielä tähysivät taivaalle, heidän vieressään seisoivat yhtäkkiä kaksi valkopukuista miestä. Nämä sanoivat: "Galilean miehet, mitä te siinä seisotte katselemassa taivaalle? Tämä Jeesus, joka otettiin teidän luotanne taivaaseen, tu-

2. Apt. 1:1–5.

3. Apt. 1:6–8.

lee kerran takaisin, samalla tavoin kuin näitte hänen taivaaseen menevän.”⁴

Tapahtuneen jälkeen pidettiin tiukasti yhtä:

Silloin he lähtivät tuolta vuorelta, jota kutsutaan Öljymäeksi ja joka on lähellä Jerusalemiä, sapatinmatkan päässä. He palasivat Jerusalemiin ja menivät siellä siihen taloon, jonka yläkerrasta oli tullut heidän kokoontumispaikkansa... He pitivät kaikki yhtä ja rukoilivat lakkaamatta yhdessä joukkoonsa kuuluvien naisten sekä Jeesuksen äidin Marian ja Jeesuksen veljien kanssa.⁵

Neljäkymmenen päivän ajan pääsiäissunnuntain jälkeen Jeesus siis opetti ja kertasi opetuslapsilleen Vanhasta testamentista nousevat kristinuskon perusteet. Muistettakoon, että aivan tarkkaa päivämäärää ei itse asiassa anneta, vain todetaan se, mitä hän teki neljäkymmenen päivän aikana.

Jeesuksella oli ylösnousemuksensa jälkeen toisenlainen ruumis. Se oli erilainen kuin meidän ihmisten mutta samalla se oli samanlainen kuin meillä. Hän saattoi kulkea ovien läpi ja näyttäytyä eri paikoissa. Hän söi ja häntä saatiin koskea. Samankaltaisen mekin saamme perillä, taivaassa.⁶

Opetettuaan seuraajiaan Jeesus siunasi heidät ja siunatessaan heitä erosi heistä. Joku onkin sanonut - puoliksi leikkisästi - että ainoa tehtävä, mikä Jeesukselta jäi kesken, oli opetuslastensa ja seuraajiensa siunaaminen (kts. edellä Luukkaan evankeliumin kohtaa suomenkielisessä käännöksessä). Tämä siunaaminen nimittäin jatkuu. Jeesus siir-

4. Apt. 1:9–11.

5. Apt. 1:12–14.

6. Ylösnousemusruumiista lisää ks. 1. Kor. 15: 35-58.

tyi Jumalan luo taivaaseen, Isän luokse, rukoillakseen meidän puolestamme.

Siitä lähtien on ollut olemassa hyvä syy ja tärkeä aihe neljännenkymmenennen päivän juhlan viettoon. Tosin Suomessa joidenkin vuosien ajan 1970- ja 1980-luvuilla ei helatorstaita työmarkkinasyistä vietetty. Sittemmin eduskunta ja lopulta presidenttikin palauttivat juhlan entiselle paikalleen. Siinä se nyt jälleen on, keskellä viikkoa, yhtä yllättäen katkaisemassa viikkoa ja aikamme normaalia kulkua kuin aikanaan Kristuksen takaisinpaluukin tulee normaalin ajankulkumme keskeyttämään.

Lähdön vastinpari eli Hänen paluunsa kerrotaan jo mainitussa Luukkaan tekstissä: "... tulee samalla tavoin kuin te näitte hänen menevän." Myös vanhan liiton profetat yhtyvät tähän todistukseen. He ovat asiassa liikkeellä kaksin verroin etukäteen eli ennen Jeesuksen syntymää ja ennen Hänen taivaaseen astumistaan:

- Herran päivä on jo lähellä! - Hän seisoo sinä päivänä Öljymäellä, joka kohoo Jerusalemin itäpuolella. Ja Öljymäki halkaa kahtia idästä länteen, toinen puoli vuoresta väistyy pohjoiseen, toinen puoli etelään, ja välille syntyy valtaisa laakso. Te pakenette vuorten välissä olevaa laaksoa pitkin. - Sitten Herra, teidän Jumalanne, tulee Jerusalemiin, ja kaikki pyhät ovat hänen mukanaan.⁷

Shavuot - helluntai

Helluntain aikaan tapahtui Jumalan maailmanhallinnassa merkittävä muutos. Pyhä Henki oli siihen asti toiminut vain rajoitetusti maailmassa ja lähinnä omaisuuskan-

7. Sak. 14:1,4,5.

san keskuudessa. Nyt tapahtui aivan olennainen toimintatavan ja toiminta-alan laajennus.

Tämä muutos on ainutlaatuinen historiassa. Uskonnon perustaja, jo kertaalleen kuollut, elääkin edelleen ja lähettää edustajansa maailmaan kertomaan sanomansa.

Pyhä Henki oli, Raamatun mukaan, toiminut jo tätä ennen maailmassa, vaikka tavallaan rajoitetusti ja ensisijaisesti yhden kansan piirissä. Tätä vaikeaa asiaa on paljon mietitty ja siitä on paljon kirjoitettu. Tässä esitän vain jonkin pienen näköalan tuohon keskusteluun.

Jo luomiskertomuksessa käytetään termejä, jotka selvästi viittaavat Jumalan persooniin:

Alussa Jumala loi taivaan ja maan. Maa oli autio ja tyhjä, pimeys peitti syvyydet, ja Jumalan henki liikkui vetten yllä.⁸

Abrahamilla oli vaikeassa tilanteessa tapaaminen kolmen enkelin kanssa. Jumalan lupaus lapsesta viipyi ja Sodoman sekä Gomorran alue eli syvällä pahuudessaan. Jumala toimi aivan erityisellä tavalla ja lähetti sanomansa uhkaavasta tuhosta ja täsmällisen tiedon pojan syntymäajasta. Tämän merkillisen tapahtuman yhteydessä käytetään tekstissä termiä 'Herra', vaikka sen mukaan kolme enkeliä saapui hänen luoksensa. Voimme ajatella, että kolmiyhteinen Jumala jo siinä oli liikkeellä:

Herra ilmestyi Abrahamille Mamren tammistossa. Abraham istui telttansa ovella päivän ollessa kuumimmillaan, ja kun hän kohotti katseensa, hän näki kolmen miehen lähestyvän. Heti heidät nähtyään hän juoksi teltan ovelta heitä vastaan ja ter-

8. 1. Moos. 1–2.

vehti heitä kumartaen maahan asti. Hän sanoi: "Herrani, suot-
han minulle sen kunnian, ettet kulje palvelijasi ohi."⁹

Pyhä Henki oli tuttu jo Israelin kuninkaalle Daavidille. Hän toteaa, mahdollisesti juuri paljastuttuaan uskotto-
muudesta toisen miehen eli Uurian puolison kanssa ja ta-
patettuaan tämän sotilaansa Batseban raskauden takia:

Älä karkota minua kasvojesi edestä, älä ota minulta pois py-
hää henkeäsi.¹⁰

Daavid ymmärsi syntiä tehtyään, että kaikkein suurin vaa-
ra olisi, että Jumala ottaisi pois Henkensä vaikuttamasta
hänessä ja kiinnittämästä häntä Kaikkivaltiaaseen.

Monia muita kohtia voisimme toki poimia Raamatusta. Tiedämme tiukan kolminaisuusopillisen keskustelun juu-
talaisuuden ja kristinuskon välillä. Taustalla on se tosiasia,
että vielä Israelin maahan saavuttuaankin kansa harjoitti
epäjumalanpalvelusta. Juudan kansa oikeastaan vasta Ba-
bylonian vankeuden yhteydessä oppi, että Jumala on yk-
si, *ehad*. Mutta tuo sana tarkoittaa myös ehjää, kokonaista.

Jeesus opetti Isästä, itsestään ja Pyhästä Hengestä, kol-
miyhteisestä Jumalasta. Tätä oli ja on vaikea juutalaisen nä-
kemyksen perusteella ymmärtää ja uskoa. Sama ongelma
on islamissa ja usein myös rationalistisessa kristinuskos-
sa. Kolmiyhteys on ihmeellinen asia ja ihmeeksi se jääkin
näennäistä loogisuutta korostavalle ihmisjärjelle.

Jeesuksen ylösnousemuksen jälkeen vietetyn juutalais-
ten shavuotin tapahtumien myötä saatiin uusi kutsu. Tä-
hän asti oli pidetty tärkeänä Jumalan käskyä elää Israelin
maassa tämän valtakunnan sääntöjen mukaan. Oli kiin-

9. 1. Moos. 18:1-3.

10. Ps. 51:11.

nytty ja kiinnitytty tiukasti yhteen maahan, kansaan ja uskoon. Uusi kutsu koskikin koko maailmaa. Toteutui kaikkien aikojen tärkein shavuot, jota sittemmin alettiin kutua helluntaiksi.

Me aloitamme kuitenkin juutalaisten shavuotista. Aina-kin jotkut suomalaiset Vanhan testamentin käännökset ot-sikoivat kohdan sanalla ”viljankorjuujuhla”:

Laskekaa seitsemän täyttä viikkoa sen sapatin jälkeisestä päivästä, jolloin toitte satonne ensimmäiset tähkät omistettaviksi Herralle, ja tuokaa seitsemännen sapatin jälkeisenä eli viidentenäkympmentenä päivänä Herralle ruokauhri uudesta sadosta. Tuokaa silloin kukin asuinpaikaltanne Herralle tarjoushriksi kaksi hapanleipää, jotka on leivottu kahdesta eefamitan kymmenesosasta parhaita vehnä jauhoja. Ne ovat Herralle kuuluva lahja uutissadosta. Leipiä ohella tuokaa Herralle polttouhriksi seitsemän virheetöntä vuoden vanhaa karitsaa, nuori sonni ja kaksi pässiä sekä niiden mukana annettavat ruoka- ja juomauhrit. Tämä on tuoksuva tuliuhri, joka on Herralle mieluisa. Uhratkaa lisäksi vuohipukki syntiuhrina ja kaksi vuoden vanhaa karitsaa yhteysuhrina. Pappi omistakoon uutisleivät ja molemmat karitsat tarjousuhrina Herralle. Ne ovat Herralle pyhitetyt ja kuuluvat papille. Kokoontukaa samana päivänä pyhään juhla kokoukseen älkääkäänä päivänä tehkö mitään työtä. Tätä määräystä teidän on aina noudatettava, sukupolvesta toiseen, missä sitten asuttekin. Kun korjaat maassasi satoa, älä leikkaa pelloiltasi viljaa reunoja myöten älkää korjaa maahan pudonneita tähkiä leikkuun jälkeen. Jätä ne köyhiä ja muukalaisia varten. Minä olen Herra, teidän Jumalanne.¹¹

11. 3. Moos 23:15–22.

Shavuotilla on monta nimeä. Se on juutalaisille viljankorjuujuhla, viljankorjuun ja ensihedelmien juhla, viikkojen juhla ja Uudessa testamentissa helluntai, eli viidenkymmenen juhla. Jotkut juutalaiset viettävät sitä yhden päivän ajan sivankuun kuudentena, jotkut lisäksi myös toisena päivänä eli seitsemäntenä päivänä sivankuuta. Sekä omerin laskenta, eli viisikymmentä päivää ensihedelmien juhlasta, että ensihedelmien juhlan viettäminen olivat tarkkaa puuhaa. Oikeastaan ne olivat ihan oma tieteenalansa juutalaisille, jotka ovat näissä kysymyksissä äärettömän tarkkoja. Fariseusten ja rabbiinisen juutalaisuuden tulkinnassa shavuot on nimenomaan Lain antamisen juhla. Edellä kuvatulla ensihedelmien juhalla ei enää ole kovin suurta erillistä merkitystä.¹²

Alun perin hyvin tärkeään ensihedelmien juhlaan liittyi siis mainittu omerin laskenta, eli viikkojuhlaa vietettiin viisikymmentä päivää ensihedelmien juhlan jälkeen. Juutalaisuutta juhlien määräytymisen ja temppelihallinnon osalta johtivat Jeesuksen aikana saddukeukset. Heidän mukaansa tämä jakso laskettiin pääsiäisen jälkeisen viikkosapatin jälkeisestä eli viikon ensimmäisestä päivästä. Fariseukset laskevat sen happamattoman leivän ensimmäisen päivän (juhlaan liittyneen sapatin) jälkeisestä toisesta pääsiäispäivästä. Pääsiäispäiviähän laskettiin seitsemän, joidenkin ryhmien mukaan kahdeksankin. Saddukeusten shavuot osui aina sunnuntaiksi, kun taas fariseusten eli myös nykyjuutalaisuuden shavuot saattaa olla mikä viikonpäivä tahansa. Essealaisilla laskeminen alkoi sen viikkosapatin jälkeen, joka oli koko happamattoman leivän juhlaajakson jälkeen. Käytännössä ensihedelmien juhla oli heidän ikioman kalenterinsa mukaan aina 26. päivänä nisankuuta. Vastaavasti sha-

12. Shavuot (Festival of Weeks/First Fruits), internetaineisto; Rich (c. 1995–2008), Shavu'ot, internetaineisto; Alfandari, internetaineisto.

vuot oli esseelaisilla 15. sivankuuta, eli kaikki nämä olivat myöhemmin kuin muilla juutalaisilla.¹³

Shavuotia koskevasta Mooseksen tekstistä on helppo ymmärtää, miten omer eli 50 päivää piti laskea. Mooses sanoo: ”Tuokaa seitsemännen sapatin jälkeisenä eli viidentenäkympmentenä päivänä Herralle ruokauhri uudesta sadosta.” Koska mitään muuta sapattia ei juutalaisille määrätty shavuotin aikoihin, niin kyse oli viikkosapatista. Sen jälkeen siis vietettiin shavuotia. Tästä taaksepäin laskien voi todeta, että viikon ensimmäisenä päivänä oli sekä ensihedelmien juhla (meillä pääsiäissunnuntai) että viikkojuhla (meillä helluntai). Samarialaisillakin oli tämä tulkinta.

Näyttää ilmeiseltä, että juutalainen kalenteri noudatti temppelelpalvelusta johtaneiden saddukeusten tulkintaa noin vuoteen 70. jKr. asti, vaikka tarkkaa ajanmääritystä en ole löytänyt. Fariseusten laskutavan mukaan shavuot on aina sivankuun 6, kuten on edelleen juutalaisen tulkinnan mukaan. Voitto juhlapäivän määrittelyssä oli fariseuksille aikanaan merkittävä asia. Tämä on myös juutalaisten valtion, Israelin, piirissä tänä päivänä käytetty tulkinta.¹⁴

Fariseukset korostivat sitä, että Toora annettiin erämaassa kuudes päivä sivankuuta, joka on siis (heille) viikkojen juhlan päivä. Viideskymmenes päivä on lähtökohtaisesti yksipäiväinen juhla. Juhlaa vietetään eri seuduilla ja eri perinteissä hieman eri tavoin, osin myös kahtena päivänä.¹⁵

13. Harmonization of the Passion Week Gospel Accounts, mm. alaotsikko Two Sabbaths? internetaineisto. Valkama 2007, s. 18. Essene Calendar, internetaineisto.

14. Harmonization of the Passion Week Gospel Accounts, internetaineisto; Shavuot (Festival of Weeks/First Fruits), internetaineisto; Which Day is Pentecost (the Feast of Weeks, Shavuot)? internetaineisto; Jääskeläinen 2008 s. 305; kts. mitä tahansa juutalaista kalenteria.

15. Counting the Omer, from the May 2009 Edition of the Jewish Magazine, internetaineisto; What’s in a name? shavuot, internetaineisto. Kts. myös Parashat

Päivät ja juhlat voi siis katsoa gregoriaanisen kalenterin numerot ilmaisevasta juutalaisesta kalenterista. 16 Kun katsomme vuotta 3790 eli meille tärkeää vuotta 30, päädymme seuraaviin tuloksiin, joissa olen muuttanut gregoriaaniset numerot juliaaniksi.¹⁷

JUUTALAINEN VUOSI 3790, JULIAANINEN HUHTIKUU SEN 2. PÄIVÄSTÄ AIKAEN VUONNA 30						
su viikon 1. pv.	ma	ti	ke	to	pe viikon 6. pv.	la sabbatti
2. huhtik.	3. huht. 12. nisan	13. nisan	14. nisan Pääsiäis- ilta	15. nisan 1. pää- siäispäivä	16. nisan 2. pää- siäispäivä	17. nisan
9 huhtik. 18. nisan saddu- keusten ensihedel- mien juhla	19.	20.	21 nisan 7. happa- mattonan levän juhlapv.	22. nisan Viim. eli ylimää- räinen juhlapäivä	23.	24.
16 huhtik. 25.	26.	27.	28.	29.	30. nisan	1. ijjar

Naso/Shavuot: What's in a name? internetaineisto. Which Day is Pentecost (the Feast of Weeks, Shavuot)? internetaineisto. Kashani 1998 s. 49–54.

16. [<http://www.jewfaq.org/current.htm>] Current Calendar, internetaineisto.

17. Juutalaisen kalenterin laskin ; Hebc al Interactive Jewish Calendar, vuosi 30: [<http://www.hebc al.com/hebc al/?year=3790;v=1;month=x;yt=H;nh=on;nx=on;o=on;i=off;vis=on;c=off;geo=zip#export>].

JUUTALAINEN VUOSI 3790, JULIAANINEN TOUKOKUU 30						
su	ma	ti	ke	to	pe	la
viikon 1. pv.					viikon 6. pv.	sappatti
	1. toukok. 10. iijar					6. toukok. 15. iijar
7. toukok. 16. iijar						
14. toukok. 23. iijar						
					26. toukok. 6. sivan shavuot 1. pv fariseusten tulkinata	27 toukok. 7. sivan shavuot 2. pv fariseusten tulkinata
21. toukok. 1. sivan						
28 toukok. 8. sivan shavuot saddukeusten tulkinata						

Shavuot ei siis ollut ensihedelmien juhla, vaikka varsinkin nykyisin ensihedelmien juhla ja shavuot helposti sekaantuvat yhdeksi. Shavuotin liittäminen lain antamiseen korostui juutalaisilla maanpakolaisuudessa. Yhteys maahan ja sen antimiin on noussut uudelleen tärkeäksi myös Israelin maahan (*Eretz Israel*) paluun myötä. Shavuot on myös *katsrot*, 'lakkaamisen' eli päivien laskemisen lopettamisen juhla.¹⁸

Shavuot sai suuren sisältönsä pian pääsiäisen jälkeen. Nämä tapahtumat ovat kuvattuina Apostolien teoissa.¹⁹

"Mutta te saatte voiman, kun Pyhä Henki tulee teihin, ja te olette minun todistajani Jerusalemissa, koko Juudeassa ja Samariassa ja maan ääriin saakka." – Silloin he lähtivät tuolta vuorelta, jota kutsutaan Öljymäeksi ja joka on lähellä Jerusalemiä, sapatinmatkan päässä. He palasivat Jerusalemiin ja menivät siellä siihen taloon, jonka yläkerrasta oli tullut heidän kokoontumispaikkansa – He pitivät kaikki yhtä ja rukoilivat lakkaamatta yhdessä joukkoonsa kuuluvien naisten sekä Jeesuksen äidin Marian ja Jeesuksen veljien kanssa.

Kun sitten koitti helluntaipäivä, he olivat kaikki yhdessä koolla. Yhtäkkiä kuului taivaalta kohahdus, kuin olisi käynyt raju tuulenpuuska, ja se täytti koko sen talon, jossa he olivat. He näkivät tulenlieskoja, kuin kieliä, jotka jakautuivat ja laskeutuivat itse kunkin päälle. He tulivat täyteen Pyhää Henkeä ja alkoivat puhua eri kielillä sitä mitä Henki antoi heille puhuttavaksi.

Jerusalemissa asui hurskaita juutalaisia, joita oli tullut sinne kaikkien kansojen keskuudesta, mitä taivaan alla on. Kun tämä ääni kuului, paikalle kerääntyi paljon väkeä, ja hämmästys valtasi kaikki, sillä jokainen kuuli puhuttavan omaa

18. Mm. Kashani 1998 s. 49.

19. Apt. 1:8–14.

kieltään. He kysyivät ihmeissään: "Eivätkö nuo, jotka puhuvat, ole kaikki galilealaisia? Kuinka me sitten kuulemme kukin oman synnyinmaamme kieltä? Meitä on täällä partilaisia, meedialaisia ja elamilaisia, meitä on Mesopotamiasta, Juudeasta ja Kappadokiasta, Pontoksesta ja Aasian maakunnasta, Frygiasta, Pamfyliasta, Egyptistä ja Libyasta Kyrenen seudulta, meitä on tullut Roomasta, toiset meistä ovat syntyperäisiä juutalaisia, toiset uskoomme kääntyneitä, meitä on kreetalaisia ja arabialaisia - ja me kaikki kuulemme heidän julistavan omalla kielellämme Jumalan suuria tekoja." He eivät tienneet, mitä ajatella. Ihmeissään he kyselivät toinen toiseltaan: "Mitä tämä oikein on?" Mutta jotkut pilkkasivat: "He ovat juovuksissa, makeaa viiniä täynnä."

Silloin Pietari astui esiin, ja muut yksitoista hänen kanssaan. Hän alkoi puhua kuuluvalla äänellä: "Kuulkaa minua, juutalaiset, te kaikki, jotka asutte Jerusalemissa! Tietäkää tämä: Eivät nämä miehet ole juovuksissa, niin kuin te luulette - nythän on vasta aamu, päivän kolmas tunti. Tämä on sitä, mikä profeetta Joelin suulla on ilmoitettu:

'Viimeisinä päivinä, sanoo Jumala, minä vuodatan Henkeni kaikkiin ihmisiin. Teidän poikanne ja tyttärenne profetoivat, nuorukaiset näkevät näkyjä ja vanhukset ennusunia. Näin teen: palvelijoihini ja palvelijattariini minä vuodatan Henkeni niinä päivinä, ja he profetoivat. Minä näytän ihmeitä ylhäällä taivaalla, merkkejä alhaalla maan päällä: verta, tulta ja suitsevaa savua. Aurinko pimenee, kuu värjäytyy vereen, ennen kuin koittaa Herran päivä, suuri ja häikäisevä. Mutta joka huutaa avuksi Herran nimeä, se pelastuu.' Israelilaiset, kuulkaa mitä teille sanon! Jeesus Nasaretilainen oli Jumalan teitä varten valitsema mies. Sen Jumala osoitti niillä voimateoilla, merkeillä ja ihmeillä, joita Jeesus hänen lähettämänään teki teidän keskuudessanne, niin kuin tiedätte.

Tämän Jeesuksen te surmasitte. Te panitte lakia tuntemattomat pakanat naulitsemaan hänet ristiin, kun hänet oli annettu

teidän käsiinne niin kuin Jumala oli suunnitellut ja ennalta nähnyt. Mutta Jumala herätti hänet, päästi hänet kuoleman kidasta. Eihän edes ollut mahdollista, että kuolema olisi voinut pitää häntä vlassaan...Tämän Jeesuksen on Jumala herättänyt kuolleista; me kaikki olemme sen todistajia...Tästä siis saa koko Israelin kansa olla varma: Jumala on tehnyt Jeesuksen Herraksi ja Messiaaksi - tämän Jeesuksen, jonka te ristiinnaulitsitte.” Kuullessaan tämän kaikki tunsivat piston sydämessään, ja he sanoivat Pietarille ja muille apostoleille: ”Veljet, mitä meidän pitää tehdä?” Pietari vastasi: ”Kääntykää ja ottakaa itse kukin kaste Jeesuksen Kristuksen nimeen, jotta syntinne annetaisiin anteeksi. Silloin te saatte lahjaksi Pyhän Hengen. Teitä tämä lupaus tarkoittaa, teitä ja teidän lapsianne, ja myös kaikkia niitä, jotka ovat etäällä – keitäkinä Herra, meidän Jumalamme, kutsuu.” Pietari jatkoi vielä puhettaan. Hän vetosi heihin ja kehotti: ”Antakaa pelastaa itsenne, ettette hukkuisi tämän kieroutuneen sukupolven mukana.” Ne, jotka ottivat hänen sanomansa vastaan, kastettiin, ja uskovien joukkoon tuli sinä päivänä lisää noin kolmetuhatta henkeä.²⁰

Tuosta shavuotin hetkestä alkoi seurakunnan aika. Jumalan valtakunta ei ollut enää sidottuna johonkin valtioon tai tiettyyn kansaan, vaan se toteutui uskon yhteytenä ja uuden elämäntavan noudattamisena. Syntyi aivan uudennainen yhteisö ja sille annettiin uudennalaiset yhteisöllisyyden perusteet.

Evankeliumit kertoivat, että Jeesus paransi sairaita, ruokki ihmeellisellä tavalla luokseen kokoontuneita tuhansia ihmisiä ja kansa halusi hänet kuninkaakseen – mistä hän kieltäytyi. Hän herätti kuolleista tekstien mukaan kolme eri henkilöä.

20. Apt. 4:1–41.

Helluntain jälkeen opetuslapset jopa myivät omaisuuttaan ja antoivat sitä yhteiseksi hyväksi.²¹ Sittemmin kerrotaan, miten Pyhä Henki konkreettisesti osoitti neljä siihen asti uskonnollisesti hyvin erilaista väestöryhmää omikseen. Ensin helluntain ihme tapahtui juutalaisille, sitten mukaan tulivat samarialaiset, seuraavaksi pakanat eli ei-juutalaiset ja lopulta mainitaan erikseen myös Johanneksen opetuslapset.²²

Jeesuksen aloittamat ihmetyöt toteutuivat myös apostolien elämässä. He paransivat sairaita, vapautuivat ihmeellisellä tavalla varmana pidetyistä vankiloista, paljastivat ihmisten epärehellisyyden, herättivät kuolleen ja tapahtui monia muun muassa Apostolien tekojen kuvaamia ihmeitä. He vapauttivat erityisellä tavalla sielunvihollisen valtaan joutuneita ihmisiä terveeseen henkiseen ja hengelliseen elämään. He kestivät vainoja ja kuoleman uhkaa sekä kertoivat evankeliumin sanoman eri kansoille ja ihmisryhmille. Näin Jumala erityisten tapahtumien kautta vahvisti sen, että sanoma oli tosi ja aito.

Suurin muutos juutalaisuuteen nähden oli siinä, että ulkonainen kuuluminen muuttuikin sisäiseksi kuulumiseksi – väheksymättä sitä ulkonaista muutosta, joka ihmisissä tapahtui. Ulkonaiset tunnusmerkit eivät riittäneet, vaan Jumalan lapseuden vakuutena oli Jumalan Pyhän hengen sinetti.

Kristukseen tekin nyt uskotte kuultuanne totuuden sanan, pelastuksenne evankeliumin. Häneen uskoessanne te myös olette saaneet luvattun Pyhän Hengen sinetiksenne.²³

21. Apt. 2:45.

22. Apt. 8, Apt. 10, Apt. 19.

23. Ef. 1:13.

Samalla tämä sisäinen muutos murtautui ulos ja muutti ulkonaistakin elämää. Uudessa eli seurakunnan ajassa Pyhä Henki ei vaikuttanut vain joissakin yksilöissä, johtomiehisissä, kuninkaissa tai profetoissa. Viesti ei ollut vain yhdelle kansalle. Jeesus oli Henkensä kautta läsnä kaikkialla, Sannassa ja sakramenteissa eli armonvälineissä, luterilaisen tulkintamme mukaan kasteessa ja ehtoollisessa.

Rakkauden työ sai uusia ja erilaisia muotoja. Se on näkynyt Raamatun kääntämisenä lukemattomille kansoille. Kaikista ihmisten vajavuuksista huolimatta tällä on ollut merkittävä vaikutus ihmisten ajatuksiin ja toimintaan, alkaen vaikka jokaisen yksilön ihmisarvon tunnustamisesta. Arvottomat ja ihmisten mittapuiden mukaan taitamattomat ihmiset ovat saaneet arvon. Laupeuden ja rakkauden työtä on harjoitettu monella tavalla. Tästä kristittyjen työstä ovat lähteneet liikkeelle myös valtioiden ja erilaisten paikallisten organisaatioiden monimuotoiset hyvinvointilaitokset, kuten koulut ja sairaalat. Tämä kaikki on tapahtunut siitä huolimatta, että usein on oltu myös taitamattomia ja käytännössä puheet ovat saattaneet olla tekoja suurempia.

Tämä aika on jatkunut tähän päivään asti. Kristittyjä on myös vainottu ja miljoonia heistä on myös surmattu, uskonsa takia. Valitettavasti historian kuluessa kristityt ovat myös tehneet virheitä, eli toimineet väärin turvautumalla väkivaltaan. Asioihin olisi pitänyt puuttua sanan voimalla, ei väkivoimalla.

On esitetty ajatus siitä, että lähdetekstissämme 3. Moos. 23 jakeessa 17 shavuotin uhrilahjojen joukossa mainitut kaksi leipää tarkoittaisivat jo ennakoivasti juutalaisia ja kristittyjä, kahta ryhmää, joille kuitenkin pelastuksen tie on sama.²⁴

24. Shavuot (Festival of Weeks/First Fruits), internetaineisto. Kts. myös Sacks 2006, internetaineisto.

Evankeliumi oli tarkoitettu kaikille, mutta asiat eivät menneet aivan niin suoraviivaisesti. Eri vuosisadat ja eri paikkakunnat ja maat ovat olleet eri tavoin helppoja ja vaikeita niin vanhan liiton kansalle juutalaisille kuin kristityillekin. Sivut eivät riittäisi kertomaan kaikkia ongelmia ja kaikkea tapahtunutta. Aineistoja tästä riittää.²⁵ Aika on ollut eri tavoin vaikea ja eri tavalla vaikea eri paikoissa. Mutta lähdemme Kirjoitusten mukaan edelleen Moosesta, Uuden testamentin opetuksia ja aikaamme tutkimaan.

Monet kohdat uhraamisesta kertovat käten työstä, uhrien ja antien tuomisesta ja monin tavoin itsensä vaivaamisesta. Asia on tärkeä. Mutta lopulta vain Jumala itse voi tehdä tämän kaiken: sovituksen ja kaiken, mikä sille rakentuu.

25. Kts. esim. lähdeaineistot Jääskeläinen 2008.

PASUUNA PYSÄYTTÄÄ – UUSI VUOSI

Olemme ensimmäisen helluntain, tuon aivan tietyn juutalaisten shavuotin jälkeen saaneet elää lähes kaksi tuhatta vuotta seurakunnan aikaa eli evankeliumin julistamisen aikaa. Sanoma uudenlaisesta valtakunnasta on levinnyt välillä voimakkaammin, välillä heikommin, välillä helpommin, välillä huonommin. Kristillinen seurakunta on jakaantunut moneen ryhmään ja monenlaista kiistaa on käyty ja käydään. Ydin on kuitenkin, kaikesta huolimatta, pysynyt samana. Ristin tapahtumat ja niihin pohjautuva usko on pelastuksen perusta.

Uuden vuoden ja samalla jokaisen kuukauden juutalaisuudessa aloittaa kuukauden alkamisen päivä eli *rosh chodesh*. Se on kirjaimellisesti kuukauden pää eli kuukauden ensimmäinen. Se on uuden kuun ensimmäinen päivä ja sinällään juhlimisen arvoinen. Vanhaan aikaan kuukauden alkamisen päivä määriteltiin havainnoinnin perusteella. Havainto uudesta kuusta piti viestittää juutalaisten korkeimmalle päättävälle elimelle eli sanhedrinille, joka varmisti tilanteen tarvittaessa kahden luotettavan todistajan tiedon perusteella. Tämä kalenterin ja muiden juhlien määräytymisen kannalta tärkeä tieto ilmoitettiin sitten eteenpäin. Sittemmin tieto on määritelty matemaattisesti, mutta varmasti ei voida sanoa, koska tämä menettelytavan muutos lopullisesti tapahtui. Kun temppeleitä ja sen

uhreja ei enää ollut, väheni uuden kuun juhlan merkitys huomattavasti.¹

Shavuotista eli kolmannen kuukauden alusta on kalenterin mukaan lyhyt matka seitsemänteen kuukauteen. Sisällöllinen matka on kuitenkin pitkä, kuten pian toteamme. Seitsemännen kuukauden ensimmäisestä päivästä eli uuden kuun päivästä määrätään näin:

Herra sanoi Moosekselle: "Sano israelilaisille: Pitäkää seitsemännen kuun ensimmäisenä päivänä lepopäivä. Antakaa silloin merkki puhaltamalla torveen ja kokoontukaa pyhään juhlaan. Älkää tehkö sinä päivänä mitään työtä, vaan uhratkaa Herralle tuliuhri."²

Uudessa käännöksessä käytetään tästä juutalaisten juhlasta myös heidän nykyisin korostamaansa termiä 'uudenvuoden juhla', vaikka alkuperäinen teksti ei tätä tue. *Rosh has-hana* ei alun perin ollut nimeltään juutalainen uusivuosi. Raamattu puhuu siitä pasunansoiton juhlanä. Käytänne johti tähän tulkintaan, ja nykyinen nimi tarkoittaa vuoden päätä. Länsimaisessa kalenterissa se asettuu lähinnä syyskuulle. Esimerkiksi Etiopiassa noudatetaan vieläkin tätä juutalaista perinnettä kuukausien järjestyksestä.

Uusi vuosi on nykyisin toisaalta iloinen mutta toisaalta myös varsin juhlallinen tapahtuma, sillä silloin katsotaan samalla taakse ja eteenpäin. Uusi vuosi on kuin soiva herätyskello suhteessa tärkeään, pian tulevaan katumuspäivään, jom kippuriin, joka on kalenterissa kymmenen päivän perästä. Maallistuneetkin juutalaiset käyvät synagogassa uu-

1. Rich (c. 1995–2008), Rosh Chodesh, internetaineisto.

2. 3. Moos. 23: 23–25:

tena vuotena ja suurena sovituspäivänä. Tämäkin juhla alkaa aatosta, illansuusta.³

Uuden vuoden eli pasuunansoiton päivää seuraavat katumuksen päivät. Taustalla on ajatus siitä, että Jumalalla on kirjat, joihin hän merkitsee asioita. Lähimmäisille toivotaan perinteisen tervehdyksen mukaisesti: ”Sinut kirjoitetaan hyvään vuoteen”. Ennen sovituspäivää olisi hyvä sopia asiansa lähimmäisten kanssa.⁴

Kalenterin seitsemäs kuukausi asettuu syys-lokakuulle. Se on juutalaisten vilkkain juhlakuukausi. Nykyisin sen päivistä 13 päivällä on uskonnollinen merkitys ja seitsemänä päivänä ei saa tehdä työtä. Uusi vuosi ja sovituspäivä ovat tärkeitä ja synagogassa käydään tällöin enemmän kuin muulloin.⁵

Juutalaisuudessa on itse asiassa useampia uusia vuosia, kuten yritysten kirjanpidossa erilaisten tilikausien myötä on joskus meilläkin. Nisankuu aloittaa kalenterin kuukausien laskennan, elokuu liittyy eläinten ruokinnan aloittamiseen ja helmikuussa on puiden uusi vuosi. Vuosien numeraalinen laskenta vaihtuu seitsemännen kuukauden alussa. Silloin oli määrä julistaa sapattivuosi ja riemuvuosi alkaneiksi.⁶

Itse asiassa Mooses ei puhu uudesta vuodesta vaan ensimmäinen kuukausi oli nisankuu pääsiäisjuhlineen. Mutta seitsemännen kuukauden ensimmäisenä päivänä tuli puhalttaa pasuunaan.

Reuben Kashani muistuttaa siitä, että Israelin vanhan ajan viisaat väittelivät, olisiko vuoden pää eli rosh hashana

3. Rich (c. 1995–2008), A Gentile’s Guide to the Jewish Holidays, internetaineisto.

4. Rich (c. 1995–2008), Days of Awe, internetaineisto.

5. Rich (c. 1995–2008), The Month of Tishri, internetaineisto.

6. Rich (c. 1995–2008), Rosh Hashanah, internetaineisto.

Raamatun mukaisesti nisankuussa eli ensimmäisessä kuussa vai tisrikuussa, seitsemännessä kuussa. Lopulta päädyttiin siihen, että ”vuoden pää” eli uuden vuoden alku on seitsemännessä kuussa.⁷

Näin syntyi tämä mielenkiintoinen juutalainen kokonaisuus. Uskonnollinen vuosi alkaa nisankuussa ja pääsiäisen ajan juhlilla, mutta tärkeäksi nousee myös ”maallisen vuoden” aloittava seitsemäs kuukausi. Se on suurten juhlien kuukausi. Tällä israelilaisten itse määrittelemällä jaotellulla on oma mielenkiintoinen viestinsä.

Uuden vuoden päivä ei ole vain juutalaisia varten, vaan se on tuomion päivä kaikille maan päällä asuville. Silloin puhalletaan torveen, niin kuin eräissä muissakin tärkeissä tapahtumissa. Erityisesti määrättiin *shofarista*. Pasuunan piti olla oinaan sarvi, mikä muistuttaa Iisakin sitomisesta (kts. pääsiäisen tapahtumat), eikä lehmän sarvi, joka toisi mieleen epäjumalan patsaan, kultaisen vasikan. *Shofar*-torvi onkin tärkeimpiä ja pitkäikäisimpiä juutalaisuuden symboleita.⁸

Tulkinnassamme siirrymme nyt katsomaan historiassa edesspäin olevia eli vasta tulossa olevia juhlia. Emme näet elä kalenterin ulkopuolella, jossa katselisimme sitä mielenkiintoisena juutalaisena historiana, jonka joku jossakin on riipustellut jotakin joillakin kirjoitusvälineillä johonkin kirjoitusalueeseen. Me elämme sen sisällä. Siksi seuraavista eli tulevista juhlista voimme katsoa vain sitä, mitä juutalaisille niistä määrättiin. Samalla yritämme katsoa, mitä Raamattu muissa kohdissaan näistä asioista puhuu. Kalenterin lopullinen ja todellinen toteutuminen on vasta edessä päin.

Ennen kuin heittäydymme eteenpäin, on syytä muistella vähän menneitä ja läpi käytyjä. Mietipä, miten suuren

7. Kashani 1998 s. 13–14.

8. Kashani 1998 s. 13–14.

muutoksen nämä tutkimamme juhlat ovat saaneet maailmanhistoriassa aikaan. Mitä aiheutti juutalaisen pääsiäisen toteutuminen koko maailmalle, katsotaanpa sitä joko vain kristikunnan tai aivan koko maailmanhistorian kannalta. Muistapa, miten miljoonia kertoja olemme viettäneet ensihedelmien juhlan toteutumista, alun perin vaatimaton- ta ohrantähkien kokoamisen ja niiden Herran eteen tuomisen juhlaa. Yritä hetken kuvitella mielessäsi, mitä viikokjuhlan toteutuminen toi maailmaan! Pysähdytään, mietitään ja ihmetellään.

Ajatellaan sitten hetki, että yhtä suuret muutokset ovat edessämme, kun loputkin Jumalan Israelin kansalle Mooseksen kautta määräämät juhlat saavat toteutua. Edessä on pasuunan soiton juhla, suuri sovituspäivä ja lopullinen sadon korjuun juhla, lehtimajanjuhla.

Symbolinen seitsemän on jälleen tärkeä, tällä kertaa se näkyy seitsemännessä kuukaudessa. Seitsemäs kuukausi aloittaa aivan uuden juhlien sikermän Mooseksen laissa.

Olemme nähneet muutoksen vaikeuden yhteen suuntaan. Siirtyminen ajasta, jossa omaisuuskansa oli tärkeä, uuteen tilanteeseen, jossa kutsu tuli kaikille, oli siis vaikea opetuslapsillekin. He kysyivät Jeesukselta ”tälläkö ajalla sinä rakennat Israelille valtakunnan?” He olivat mieleltään vanhan liiton lapsia.

Silloin ne, jotka olivat koolla, kysyivät häneltä: ”Herra, onko nyt tullut se aika, jolloin sinä rakennat Israelin valtakunnan uudelleen. Hän vastasi: ”Ei teidän kuulu tietää aikoja eikä hetkiä, jotka Isä oman valtansa nojalla on asettanut. Mutta te saatte voiman, kun Pyhä Henki tulee teihin, ja te olette minun todistajani Jerusalemissa, koko Juudeassa ja Samariassa ja maan ääriin saakka.”⁹

9. Apt. 1:6–8.

He ajattelivat, että pelastus on Israelin kansan, maan ja uskon asettamista ennalleen. Mutta Jeesus lähettikin heidät evankeliumia julistamaan. Samalla Jeesus jätti oven auki Raamatun näköalojen toteutumiselle. Hän ei kieltänyt opetuslasten murhetta, vaan totesi, ettei teidän asianne ole tietää aikoja eikä hetkiä.

Itse asiassa nyt elämämme maailmanhistoriassa sitä vaihetta, jossa helluntain tapahtumista ollaan siirtymässä pasuunan soiton vaiheeseen. Seurakunnan aika on vaihtumassa uudenlaiseen aikaan. Seurakunnalla on tilinteon aika, mutta samalla myös omaisuuskansalla on tilinteon hetki. Lähestymme pasuunansoiton juhlaa.

Yleisin ennakointi ja merkki tästä muutoksesta on omaisuuskansan paluun maahansa, Eretz Israeliin. Tästä ajankaksosta todistavat niin vanhan liiton kuin uudenkin liiton tekstit. Otamme esiin vain kaksi.

Niin Mooses, profeetat kuin Uuden testamentin juutalaiset kirjoittajat monin tavoin varoittivat ja puhuivat omaisuuskansaa kohtaavasta vaarasta ja vaikeista ajoista. Laajassa puheessaan jo Mooses varoittaa:

Jos ette tottele Herraa, Jumalaanne, ettekä tarkoin noudata kaikkia hänen käskyjään ja säädöksiään, jotka minä teille annan, niin teitä kohtaavat nämä kiroukset...¹⁰

Juutalaisen kansan historiassa Babylonian vankeus on dokumentoitu lähinnä heidän omissa kirjoituksissaan. Toinen karkotus ja maanpakolaisuus eli yli 1800-vuotinen joutuminen pois maasta on sadoin eri tavoin dokumentoitu eri tahoilla. Juutalaisten historiassaan muiden kansojen taholta kokemat kauheudet ovat niin kuvottavia, et-

10. 5. Moos. 28:15 ja edelleen.

tä se kielenkäyttö, jota joidenkin valtioiden johtajat heitä kohtaan jälleen esittävät, ei ansaitse edes tässä toistamista.

Jeesus kertoi sekä ajasta ristinkuolemansa jälkeen että ajasta, jolloin suuri muutos on jälleen edessä:

- Kun te näette Jerusalemin olevan sotajoukkojen piirittämä, silloin tiedätte, että sen hävitys on lähellä.

Muistamme roomalaiset ja juutalaissodat.

- Silloin on kaikkien Juudeassa asuvien paettava vuorille. Niiden, jotka ovat kaupungissa, on lähdettävä sieltä, eikä maaseudulla olevien pidä tulla kaupunkiin.

Kristityt noudattivat tätä ja pakenivat mm. Pellaan.

- Sillä ne päivät ovat koston päiviä: kaikki, mitä on kirjoitettu, käy toteen. Voi niitä, jotka noina päivinä ovat raskaana tai imettävät! Tähän maahan tulee suuri hätä, ja tätä kansaa kohtaa viha.

Tämä on toteutunut jo vuosituhansien ajan.

- Monet surmataan miekan terällä, toiset viedään vangiksi kaikkien kansojen sekaan, ja vieraat kansat polkevat Jerusalemiä, kunnes niille annettu aika täyttyy.¹¹

Olemme näkemässä tämän lopullisen toteutumisen – pakanain aika täyttyy.

Tapahtumien keskellä on hyvä kuulla todistus juutalaisilta profetoilta. Profetat monin paikoin puhuvat karkotuksesta ja paluusta. Kansan tilasta ja tilanteesta on kiistelty juutalaisten itsensä keskuudessa. Jotkut ovat sanoneet, että ensin täytyy tapahtua moraalinen muutos, ennen kuin maahan voidaan palata. Toiset korostavat, että ihmiset ei-

11. Luuk. 21:20–24.

vät voi rakentaa uutta maata tai valtiota, vaan vasta Messias tekee sen. Profeetta Hesekiel on mielenkiintoinen. Häntä on ymmärretty niin, että Israelin kansa kokee ensin kansallisen heräämisen. Muita profeettoja tulkiten voidaan päästä tulokseen, että muut muutokset tapahtuvat vasta tuon paluun jälkeen:

Minä puhuin saamani käskyn mukaan, ja minun vielä puhuesani alkoi kuulua kovaa kalinaa, kun luut lähenivät toisiaan ja liittyivät yhteen nivel niveleltä. Minä näin, että niiden päälle kasvoi jänteet ja liha ja että nämä saivat nahan ympärilleen, mutta elämää niissä ei ollut.

Herra sanoi minulle: "Ihminen, kutsu sanallasi henkeä ja sano sille: Näin sanoo Herra Jumala: Tule, henki, tule taivaan neljältä tuulelta ja mene näihin surmattuihin, niin että ne heräävät eloon." Minä puhuin niin kuin Herra minua käski, ja luihin tuli henki. Ne heräsivät eloon ja nousivat maasta, ja siinä oli luvuton ihmisjoukko.

Herra sanoi minulle: "Ihminen, nämä luut ovat Israelin kansa. Kaikki israelilaiset sanovat: 'Luumme ovat kuivettuneet, toivomme on mennyt, me olemme hukassa.' Sen tähden julista heille: Näin sanoo Herra Jumala: Minä aukaisen teidän hautanne, päästän teidät, oman kansani, haudoistanne ja vien teidät Israelin maahan. Te tiedätte silloin, että minä olen Herra, kun minä aukaisen hautanne ja päästän teidät, kansani, haudoistanne. Minä panen teihin henkeni, niin että te heräätte eloon, ja vien teidät maahanne. Silloin te tiedätte, että minä, Herra, teen sen minkä olen luvannut tehdä. Näin sanoo Herra." ¹²

12. Hes. 37:7–14.

Jeremia sanoo saman näin:

Herra sanoo: "Tulee aika, jolloin ei enää sanota: 'Niin totta kuin Herra elää, hän, joka toi israelilaiset Egyptin maasta.' Sen sijaan sanotaan: 'Niin totta kuin Herra elää, hän, joka toi Israelin heimon jälkeläiset takaisin pohjoisesta maasta ja kaikista muista maista, joihin oli heidät karkottanut.' Silloin he saavat jälleen asua omassa maassaan."¹³

Meille käsittämättömällä tavalla, mutta kirjoituksista ymmärrettävällä tavalla näyttää siltä, että seurakunnan ajan päättyminen ja omaisuuskansan uusi alku liittyvät toisiinsa.

Yhtä varmasti kuin Jeesus lähti opetuslastensa luota ja lupasi olla Henkensä kautta heidän kanssaan, yhtä varmasti hän myös palaa.

Tutkikaamme hieman mielenkiintoisen esineen eli pasuunan historiaa. Uuden vuoden päivähän on alun perin nimenomaan pasuunansoiton juhla. Mooseksen juhlakalenterissaan mainitseman pasuunan tarina alkaa jo Abrahamin luota. Kun Abraham uhraisi oinaan, johonkin siihen lähettyville varmaankin jäi oinaansarvi. Se ilmeisesti vähitellen mädäntyi Morian vuorelle, mutta asia ja sen merkitys jäi elämään. Poimimme näistä pasuunaa koskevista kohdista eräitä keskeisiä.

Pasuunaan puhallettiin, kun vaara vaani Israelia. Raamattu puhuu seurakuntaa ja maailmaan varoittavista seitsemästä pasuunasta ja erityisesti viimeisestä pasuunasta.

Ensimmäisen kerran löydämme oinaansarven siis aivan hiljaisena todistajana Abrahamin läheltä:

13. Jer. 23:7–8.

Niin Aabraham nosti silmänsä ja huomasi takanansa oinaan, joka oli sarvistaan takertunut pensaikkoon. Ja Aabraham meni, otti oinaan ja uhrasi sen polttouhriksi poikansa sijasta.¹⁴

Seuraavan kerran tämä esiintyy erämaavaelluksen aikana, jolloin muun muassa annettiin laki kansalle:

Ja kolmantena päivänä, kun aamu oli tullut, alkoi jylistä ja salamoida, ja paksu pilvi laskeutui vuoren ylle, ja kuului ylen kova pasuunan ääni, niin että koko kansa, joka oli leirissä, vapisi pelosta.¹⁵

Tutkimuskohteessamme 3. Moos. 23 pasuuna liittyy siis seitsemättä kuukautta alkavaan muistojuhlaan ja sapatinlepoon, niin kuin jo totesimme:

Puhu israelilaisille ja sano: Seitsemännessä kuussa, kuukauden ensimmäisenä päivänä, pitäkää sapatinlepo, muistojuhla pasunaa soittaen, pyhä kokous.¹⁶

Riemuvuoden määräämisen yhteydessä käskettiin riemuvouden julistamisesta pasuunalla ja kohta lähemmin tarkastelemanamme suurena sovituspäivänä:

Ja seitsemännessä kuussa, kuukauden kymmenentenä päivänä anna pasunan raikuen soida; sovituspäivänä antakaa pasunan soida koko maassanne.¹⁷

14. 1. Moos. 22:13.

15. 2. Moos. 19:16.

16. 3. Moos. 23:24.

17. 3. Moos. 25:9.

Matka luvattuun maahan kulki Jerikon kautta. Koko ope- raatiossa hyvin tärkeällä sijalla oli oinaansarvinen pasuuna.

Ja seitsemän pappia kantakoon seitsemää oinaansarvista pasunaa arkin edellä. Seitsemäntenä päivänä kulkekaa kaupungin ympäri seitsemän kertaa, ja papit puhaltakoot pasunoihin. Ja kun pitkä oinaansarven puhallus kuuluu, kun kuulette pasunan äänen, niin nostakoon koko kansa kovan sotahuudon; silloin kaupungin muuri kukistuu siihen paikkaansa, ja kansa voi ryynnätä sinne ylös, kukin suoraan eteensä.”

Silloin Joosua, Nuunin poika, kutsui papit ja sanoi heille: ”Ottakaa liitonarkki, ja seitsemän pappia kantakoon seitsemää oinaansarvista pasunaa Herran arkin edellä”. Ja tapahtui, niin kuin Joosua oli kansalle sanonut. Ne seitsemän pappia, jotka kantoivat niitä seitsemää oinaansarvista pasunaa Herran edellä, lähtivät ja puhalsivat pasunoihin, ja Herran liitonarkki kulki heidän jäljessään.

Ja ne seitsemän pappia, jotka kantoivat niitä seitsemää oinaansarvista pasunaa Herran arkin edellä, kulkivat puhaltaen yhtenäen pasunoihin, ja aseväki kulki heidän edellään, mutta muu väki kulki Herran arkin jäljessä, samalla kuin pasunoihin yhtenäen puhallettiin. Silloin kansa nosti sotahuudon ja pasunoihin puhallettiin. Kun kansa kuuli pasunan äänen, niin se nosti kovan sotahuudon; silloin kukistui muuri siihen paikkaansa, ja kansa ryntäsi ylös kaupunkiin, kukin suoraan eteensä. Niin he valloittivat kaupungin.¹⁸

18. Joos. 6:4–20.

Ilmestyskirjan kirjoittaja suorastaan varoittaa noista hetkistä:

Ja ne seitsemän enkeliä, joilla oli ne seitsemän pasunaa, hankkiutuivat puhaltamaan pasunoihin.¹⁹

Ja seitsemäs enkeli puhalsi pasunaan; niin kuului taivaassa suuria ääniä, jotka sanoivat: "Maailman kuninkuus on tullut meidän Herrallemme ja hänen Voidellullensa, ja hän on hallitseva aina ja iankaikkisesti".²⁰

Paavali lupaa, että viimeisen pasuunan soidessa tapahtuu suuria muutoksia:

Yhtäkkiä, silmänräpäyksessä, viimeisen pasunan soidessa; sillä pasuna soi, ja kuolleet nousevat katoamattomina, ja me muutumme.²¹

Sillä itse Herra on tuleva alas taivaasta käskyhuudon, ylienkelelin äänen ja Jumalan pasunan kuuluessa, ja Kristuksessa kuolleet nousevat ylös ensin.²²

Varsin yleisen kristillisen tulkinnan mukaan seurakunnan aika päättyy suuriin ongelmiin, hengelliseen kylmyyteen ja luopumukseen. Ilmestyskirjan sinetit, pasuunat ja vihan maljat kertovat lopun ajan jaksotuksesta.

Silloin taivaalle ilmestyy Ihmisen Pojan merkki. Kaikki maan sukukunnat puhkeavat valitukseen, kun näkevät Ihmisen Pojan

19. Ilm. 8:6.

20. Ilm. 11:15.

21. 1. Kor. 15:52.

22. 1. Tessalonikalaiskirje 4:16.

tulevan taivaan pilvien päällä suuressa voimassaan ja kirkkaudessaan. Suuren torven soidessa (suuren pasuunan pauhatessa, vuoden -33 käänös) hän lähettää enkelinsä neljälle ilmansuunnalle kokoamaan kaikkialta, maan kaikista ääristä ne, jotka hän on valinnut.²³

Jeesus varoittaa myös näin:

Kun Jeesus oli tullut ulos temppelistä ja oli lähdössä pois, opetuslapset tulivat hänen luokseen näyttääkseen hänelle temppelialueen rakennuksia. Mutta Jeesus sanoi heille: "Näettekö kaiken tämän? Totisesti: kaikki revitään maahan, tänne ei jää kiveä kiven päälle."

Kun Jeesus sitten istui Öljymäellä eikä siellä ollut muita, opetuslapset tulivat hänen luokseen ja kyselivät: "Sano meille, milloin se kaikki tapahtuu. Mikä on merkinä sinun tulostasi ja tämän maailman lopusta?"

Jeesus vastasi: "Varokaa ... Monet tulevat esiintymään minun nimelläni. He sanovat: 'Minä olen Messias', ja eksyttävät monia. Te kuulette taistelun ääniä ja sanomia sodista, mutta älkää antako sen pelästyttää itseänne. Niin täytyy käydä, mutta vielä ei loppu ole käsillä. Kansa nousee kansaa vastaan ja valtakunta valtakuntaa vastaan, ja joka puolella on nälähätää ja maanjäristyksiä. Mutta kaikki tämä on vasta synnytyskustusten alkua.

Tämä valtakunnan evankeliumi julistetaan kaikkialle maailmaan, kaikille kansoille todistukseksi, ja sitten tulee loppu.

Ahdinko on oleva niin suuri, ettei sellaista ole ollut maailman alusta tähän päivään asti eikä tule koskaan olemaan. Jos sitä aikaa ei lyhennettäisi, yksikään ihminen ei säästyisi. Mutta valittujen tähden se aika lyhennetään. Sillä niin kuin salama leimahtaa idässä ja valaisee taivaan länteen asti, niin

23. Matt. 24:30–31

on oleva Ihmisen Pojan tulo. Missä on raato, sinne kokoontuvat korppikotkat.

Mutta kohta noiden päivien ahdingon jälkeen aurinko pimeenee eikä kuu anna valoaan. Tähdet putoavat taivaalta ja taivaiden voimat järkkyvät. Silloin taivaalle ilmestyy Ihmisen Pojan merkki. Kaikki maan sukukunnat puhkeavat valitukseen, kun näkevät Ihmisen Pojan tulevan taivaan pilvien päällä suuressa voimassaan ja kirkkaudessaan. Suuren torven soidesa hän lähettää enkelinsä neljälle ilmansuunnalle kokoamaan kaikkialta, maan kaikista ääristä ne, jotka hän on valinnut.

Ottakaa oppia vertauskuvasta, jonka viikunapuu tarjoaa: kun sen oksa virkoo ja alkaa tulla lehteen, te tiedätte, että kesä on lähellä. Samalla tavoin te kaiken tämän nähdessänne tiedätte, että se aika on lähellä. Tämä sukupolvi ei katoa ennen kuin kaikki tämä tapahtuu. Taivas ja maa katoavat, mutta minun sanani eivät katoa.

Mutta sitä päivää ja hetkeä ei tiedä kukaan, eivät taivaan enkelit eikä edes Poika, sen tietää vain Isä. Niin kuin kävi Nooan päivinä, niin on käyvä silloinkin, kun Ihmisen Poika tulee. Vedenpaisumuksen edellä ihmiset söivät ja joivat, menivät naimisiin ja naittivat tyttäriään aina siihen päivään asti, jona Nooa meni arkkiiin. Kukaan ei aavistanut mitään, ennen kuin tulva tuli ja vei heidät kaikki mennessään. Samoin käy, kun Ihmisen Poika tulee. Kaksi miestä on pellolla: toinen otetaan, toinen jätetään. Kaksi naista on jauhamassa viljaa: toinen otetaan, toinen jätetään. Mutta jos palvelija on kelvoton, hän ajattelee: 'Herrani ei tule vielä pitkään aikaan', ja hän alkaa lyödä tovereitaan ja syö ja juo juoppojen seurassa. Mutta päivänä, jota tuo palvelija ei arvaa, hetkenä, jota hän ei tiedä, hänen herransa tulee, hakkaa hänet kuoliaaksi ja tuomitsee hänet samaan paikkaan, jossa teeskentelijät ovat. Siellä itketään ja kiristellään hampaita.²⁴

24. Matt. 24:1–51 lyhennellen.

Suuren torven eli pasuunan soitto on siis seurakuntakauden lopun merkki – ja monessa suhteessa tapahtuneen uskosta ja totuudesta luopumisen ajan loppu – se on myös uuden ajan kutsu omaisuuskansalle.

On mielenkiintoista, että sama pasuunan soitto on toiselle kutsu ilon juhlaan ja toiselle se onkin tuomion pasuunan ääntä. Jos otamme vakavasti sovitustyön, ottaa Jumala myös meidät vakavasti. Jos hylkäämme Jumalan lahjan ja tarjouksen, kaikki Hänen muutkin tekonsa näyttävät meistä vain kielteisiltä, tuomiolta ja ikään kuin tuomion pasuunan soitolta.

Raamatun ihmisymmärrykselle käsittämättömät sanat ovat toteutuneet maallisten prosessien kautta. Israelin kansa on palannut politiikan, aatteen, uskon, aseiden, sitkeyden, toisten virheiden, oman taitonsa, oman taitamattomuutensa ja monen muun tekijän kautta ja myötä takaisin historialliseen isiensä maahan.²⁵

25. Kts. Jääskeläinen 2008 teksti ja lähteet.

JOM KIPPUR - PAASTOPÄIVÄ

Juutalaisuuden ehkä suurin ja merkittävin juhla on jom kippur, suuri sovituspäivä (tai 'sovituspäivä').

Herra sanoi Moosekselle: "Saman seitsemännen kuun kymmenentenä päivänä on sovituspäivä. Kokoontukaa silloin pyhään juhlakokoukseen, paastotkaa ja uhratkaa Herralle tulihri. Sinä päivänä ette saa tehdä mitään työtä; se on sovituspäivä, jolloin toimitetaan teidän syntienne sovitus Herran, teidän Jumalanne edessä. Jos joku ei sinä päivänä paastota, hänet on poistettava kansansa keskuudesta. Minä hävitän kansansa keskuudesta myös jokaisen, joka sinä päivänä tekee jotakin työtä. Älkää siis tehkö silloin minkäänlaista työtä. Tätä määräystä teidän on noudatettava aina, sukupolvesta toiseen, missä sitten asuttekin. Sovituspäivä on teille lepöpäivä, ja teidän on silloin paastottava. Yhdeksännen päivän illasta seuraavaan iltaan saakka teidän tulee viettää täydellistä sapatinlepoa."¹

Aivan omaa luokkaansa Israelin kansan historiassa on siis nykyisinkin vietettävä tärkeä päivä, suuri sovituspäivä, Jom tai Yom haKipurim. Käytämme tässä tekstissä versiota jom kippur. Sen vietto on tarkemmin kuvattu 3. Mooseksen kirjan luvuissa 16 ja 23. Se on vuoden suurin pyhäpäivä, sapattien sapatti eli *shabbat shabaton*. Silloin paastotaan,

1. 3. Moos 23:26–32.

tehdään tiliä rikkomuksista ja pyydetään anteeksi. *Kipur* tarkoittaa juuri anteeksipyytämistä ja saamista. Eräs käytäntö on pukeutua valkoisiin vaatteisiin.²

Jom kippur, suuri sovituspäivä, on juutalaisten sovituksen ja katumuksen päivä, paastopäivä. Sitä vietetään seitsemännen kuun yhdeksännen päivän illasta kymmenennen päivän iltaan, käytännössä syyskuun lopulla tai lokakuun alkupuolella. Tähän käytännössä 25 tunnin paastopäivään ei lisätä toista juhlapäivää, niin kuin aika moneen muuhun juutalaiseen juhlaan käytännössä eri historiallisista syistä lisätään. Silloin ei yleensä vain paastota, vaan kieltäydytään laajemminkin tavallisen elämän asioista. Usein vietetään merkittävä osuus päivästä synagogassa. Edellistä päivää kutsutaan myös nimellä *Kol Nidre*, koska se on tuona iltana ensimmäisen synagogajumalanpalveluksen nimi. Useimmat juutalaiset ovat poissa koulusta ja työstä.³

Tempppelin aikana ylimmäinen pappi sai käydä erikoismääräysten mukaisesti uhraamassa kaikkienpyhimmässä vain kerran vuodessa eli juuri suurena sovituspäivänä. Uusi testamentti tulkitsee, että Jeesus täytti tämän suuren sovituspäivän toiminnan, joka Häneen asti oli siis ollut vasta esikuva.⁴

Maailmanhistorian kannalta varsin merkittävä sovituspäivä oli vuonna 1973, jolloin Syyrian ja muidenkin arabimaiden armeijat pystyivät hyökkäyksellään lähes yllättämään Israelin päättäjät ja sotaväen. Sodalla oli totuttua raskaampi hinta Israelin puolustusvoimille.

2. Kashani 1998 s. 17–19, 143.

3. Rich (c. 1995–2008), *A Gentile's Guide to the Jewish Holidays*, internetaineisto; Rich (c. 1995–2008), *Yom Kippur*, internetaineisto.

4. 3. Moos. 16, Hepr. 9:7 sekä Hepr. 13:11–14.

Raamatun kokonaissanoman valossa tämä suuri sovituspäivä viittaa Israelin kansan kohtaamaan kutsuun. Aihetta käsitellään eri yhteyksissä.

Itse juhlaa koskevassa perustekstissä todetaan hyvin voimakkaasti, että Jumala uhkaa hävittää kansasta jokaisen, joka ei tuona päivänä paastoa.⁵

Vanhan testamentin profeetta Sakarja kirjoittaa monia varoituksen ja parannuksen sanoja omaisuuskansalle ja muille kansoille. Hän huipentaa eskatologisen näkynsä sanoihin Herrasta, joka seisoo sinä päivänä Öljymäellä, joka kohoaa Jerusalemin itäpuolella. Öljymäki halkeaa kahtia idästä länteen, toinen puoli vuoresta väistyy pohjoiseen, toinen puoli etelään ja välille syntyy laakso, johon paetaan.⁶

Paavali kirjoittaa tulevaisuudesta:

Sen tapahduttua koko Israel on pelastuva, niin kuin on kirjoitettu: – Siionista on tuleva Pelastaja, hän poistaa jumalattomuuden Jaakobin jälkeläisistä.⁷

Uskon, että tämä erityinen juhlapäivä kertoo siitä kutsusta, joka seurakunnan kauden lopussa kohtaa omaisuuskansaa. Tämä tapahtuu ehkä jokin aika sen jälkeen, kun seitsemännen pasuunan soiton myötä Ilmestyskirjan mukaan evankeliumia ei enää kristikunnan piirissä julisteta.

Päivä on Mooseksen teksteissä samalla suuren juhlan, riemuvuoden eli viidennenkymmenennen vuoden aloituksen juhla. Kun pasuuna soi, julistetaan kutsu vapautukseen. Hengellinen eli anteeksiantamuksen sisältämä vapautus, liittyy myös aineelliseen vapautukseen. Nämä kuvaa-

5. 3. Moos. 23:29.

6. Sakarja 14:4.

7. Room. 11:26.

vat ja täydentävät toisiaan. Laki täyttyy myös käytännön elämässä.

Riemuvuoden määräämisen yhteydessä määrättiin sen alkamisen julistamisesta pasuunalla:

Ja seitsemännessä kuussa, kuukauden kymmenentenä päivänä anna pasunan raikuen soida; sovituspäivänä antakaa pasunan soida koko maassanne. Pyhittäkää viideskymmenes vuosi ja julistakaa maanne kaikille asukkaille yleinen omistusoikeuksien palautus. Se vuosi on riemuvuosi. Silloin jokainen maansa menettänyt saa sen jälleen haltuunsa ja jokainen orjaksi myyty saa palata sukunsa luo.⁸

Meidän kannaltamme ja Jumalan luomakunnan kannalta aivan keskeisen sanoman tuo Johannes Ilmestyskirjassaan. Hän kertoo, miten kaikkien ongelmien pääpukari laitetaan järjestykseen. Ihmekös tuo, että kaikenlaista on tapahtunut ja vielä tänäänkin tapahtuu, kun tuo kaveri on liikkeellä.

Minä näin, kuinka taivaasta tuli alas enkeli, jolla oli kädessään syvyyden avain ja isot kahleet. Hän otti kiinni lohikäärmeen, tuon muinaisaikojen käärmeen, jonka nimet ovat Paholainen ja Saatana, ja pani sen kahleisiin tuhanneksi vuodeksi, syöksi sen syvyyteen ja lukitsi ja sinetöi sen jäljestä syvyyden oven. Enää ei käärme saa johtaa kansoja harhaan, ennen kuin tuhat vuotta on tullut täyteen. Sitten se on päästettävä irti vähäksi aikaa.⁹

8. 3. Moos. 25:9–10.

9. Ilm. 20:1–3.

SUKKOT - KOLMAS SATO LEHTIMAJANJUHLASSA

Raamattumme otsikoi tämän kohdan nimellä ”lehtimajanjuhla”:

Herra sanoi Moosekselle: ”Sano israelilaisille: Saman seitsemän kuun viidentenätoista päivänä alkaa Herralle pyhitetty seitsemäpäiväinen lehtimajanjuhla. Juhlan ensimmäisenä päivänä on pyhä kokous; sinä päivänä ette saa tehdä mitään työtä. Seitsemänä päivänä teidän on uhrattava Herralle tuliuhri. Kahdeksas päivä on erityinen juhlapäivä; uhratkaa silloin Herralle tuliuhri ja pitäkää pyhä kokous. Sinä päivänä te ette saa tehdä mitään työtä.

Nämä ovat Herralle omistetut juhla-ajat, joina teidän tulee kutsua kansa koolle pyhiin kokouksiin ja uhrata Herralle tuliuhreja samoin kuin polttouhreja, ruokauhreja, teurasuhreja ja juomauhreja, jokainen uhri oikeana päivänään. Näiden lisäksi tulevat Herralle pyhitetyt sapattipäivät ja teidän lupausuhrinne, vapaaehtoiset lahjanne ja muut tuomisenne, jotka annatte Herralle.

Seitsemän kuun viidentenätoista päivänä, kun olette korjanneet sadon talteen, ryhtykää viettämään seitsemäpäiväistä Herran juhlaa. Juhlan ensimmäinen päivä on lepopäivä, samoin kahdeksas päivä. Kootkaa ensimmäisenä päivänä hedelmäpuiden parhaita hedelmiä, palmunlehviä ja puiden lehtiä oksia sekä pajuja purojen varsilta ja viettäkää iloista juhlaa seitsemän päivän ajan Herran, Jumalanne edessä. Tätä juhlaa teidän tulee viettää Herran kunniaksi seitsemän päivää joka vuosi. Teidän on sukupolvesta toiseen aina noudatettava tätä määräystä: seitsemännessä kuussa on vietettävä lehti-

majanjuhlaa. Kaikkien israelilaisten tulee silloin asua lehtimajoissa seitsemän päivää, jotta tulevatkin sukupolvet muistaisivat, että minä annoin israelilaisten asua lehtimajoissa, kun toin heidät pois Egyptistä. Minä olen Herra, teidän Jumalanne.”¹

Näin Mooses ilmoitti israelilaisille Herran juhla-ajat.²

Jos monia israelilaisia juhlia kuvaa hartaus ja vakavuus, niin juhlakalenterin viimeistä juhlaa ilo ja riemu. Riemuun on monta aihetta. Sadonkorjuukausi on päättynyt. Erilaisia satoa ja kasvien lehviä saadaan siis tuoda temppeliin. Tietysti juhlitaan kotien ja perheiden piirissä. Monenlaisia käytänteitä on syntynyt eri puolilla maailmaa eläneissä juutalaisyhteisöissä.³

Sukkotia kutsutaan ”iloiseksi juhlaaksi”. Nimi merkitsee majoja, joita juutalaiset rakentelevat, myös yksinkertaisesti puun lehvistä talon takapihalle siihen soveltuvien kehikoiden päälle. Käytännössä kahdeksas päivä kuuluu juhlaan alkuperäisen käskyn mukaan, mutta vietetään myös yhdeksättä päivää. Se on *simhat tora* eli lain ilojuhla. Juhlaan kuuluu neljänlaisten puunlehtien kokoaminen. Juhla on maalliselta sisällöltään nimenomaan sadonkorjuun päätösjuhla. Jotkut ovat arvelleet, että hurskaat Amerikan löytäjät saivat kiitospäivän viettoon vaikutteita juuri lehtimajanjuhlasta.⁴

Sukkot alkaa seitsemännen kuukauden 15. päivänä, vain viisi päivää suuren sovituspäivän jälkeen. Se päättyy 22. tisriä, ja lain ilojuhla on sen jälkeen. Lain ilojuhlan päivänä päättyy Tooran luenta ja samalla alkaa jälleen uu-

1. 3. Moos. 23:33–43.

2. 3. Moos. 23:44.

3. Kts. myös Kashani 1998 s. 21–23.

4. Rich (c. 1995–2008), Sukkot, internetaineisto.

SYYSKUU 2010						
su	ma	ti	ke	to	pe	la
viikon 1. pv.			1. syysk.	2.	viikon 6. pv.	sapatti
			8. syysk. rosh hašanaa edellävä ilta	9. syysk. rosh ha šana uudenvuoden päivä 5771, 7. kk eli tisri alkaa, sapatti	3.	4.
5. syyskuuta					17. syysk. eli 9. tisri jom kippur'ia edellävä ilta	18. syysk., eli 10. tisri suuri sovinto- päivä, sapatti
12. syysk.						
19. syysk.			22. syysk. sukkot'ia edelt. ilta	23 syysk. 15. tisri 1. pv. sukot, lehimajanjuhla, juhlasapatti		
26. syysk.			29. 21. tisri sukkotin 7. päivä	30. syyskuuta, 22. tisri šmini atzeret loppu- ja juhlasapatti	1. lokak. simhat tora eli lain ilojuhla	

si vuoden kestävä kierros. Alla on nähtävissä meidän syyskuumme kalenteri, johon seitsemäs kuukausi pääasiassa asettuu.⁵

Tämä juutalaisten juhla osaltaan muistuttaa erämaavaeluksesta. Periaatteessa tähtien pitäisi näkyä lehtimajan lehvien väleistä. Kahdeksantena päivä rukoillaan erityisesti sadetta. Neljästä kasvilajista solmittua kimppua kutsutaan *lulaviksi*. Tämä kimppu on mukana rukoiltaessa.

Kun suuri sovituspäivä on kutsu parannukseen, niin lehtimajanjuhla on jo ilojuhla tuon kutsun vastaanottamisesta. Se on löytämisen juhla. Näin voimme Mooseksen juhlakalenteria tulkita. Ketkä ovat mukana ja ketkä haluavat jättäytyä pois Jumalan kutsun alta, sen saamme jättää Jumalan käsittämättömän armollisuuden ja oikeudenmukaisuuden varaan.

Niin kuin ensihedelmien juhlassa kohtasimme ensimmäiset juutalaiset löytäjät ja samalla syntyi kristillinen seurakunta, niin helluntaina syntyi ainakin kolmen tuhannen uskovan joukko. Lehtimajanjuhla kertoo myös tulevasta sekä ennalta lupaa jälleen löytämisen iloa.

Merkittävää on, että mielestäni sekä Vanhan että Uuden testamentin kokonaissanoma yhtyvät tähän. Paavali ei eroa vanhan liiton julistajista, jotka myös monella tavalla korostavat sisäisen tärkeyttä. Näin esimerkiksi Jeremia:

Tulee aika, sanoo Herra, jolloin minä teen uuden liiton Israelin kansan ja Juudan kansan kanssa. Tämä liitto ei ole samanlainen kuin se, jonka tein heidän isiensä kanssa silloin kun tartuin heidän käteensä ja vein heidät pois Egyptin maasta. Sen liiton he rikkoivat, vaikka minä olin ottanut heidät omakseni, sanoo Herra. Tämän liiton minä teen Israelin kansan kanssa

5. Rich, (c. 1995–2008), Shemini Atzeret and Simchat Torah, internetaineisto; Hebcal Interactive Jewish Calendar, internetaineisto.

tulevina päivinä, sanoo Herra: Minä panen lakini heidän siimpäänsä, kirjoitan sen heidän sydämeensä. Minä olen heidän Jumalansa, ja he ovat minun kansani. Silloin ei kukaan enää opeta toista, veli ei opeta veljeään sanoen: 'Oppikaa tuntemaan Herra!' Sillä kaikki, pienimmästä suurimpaan, tuntevat minut, sanoo Herra. Minä annan anteeksi heidän rikoksensa enkä enää muista heidän syntejään."⁶

Uusi liitto on jo tehty, mutta juutalaisia on kohdannut osaksi paatumus, meidän takiamme, niin kuin Paavali kirjoittaa:

Kysyn siis: eivät kai juutalaiset sen vuoksi kompastuneet, että he jäisivät maahan makaamaan? Päinvastoin! Heidän lankeemuksensa on avannut pelastuksen muille kansoille, ja näin juutalaiset ovat saaneet aiheen kadehtia niitä. Jos heidän lankeemuksensa on koitunut rikkaudeksi maailmalle ja heidän tappionsa rikkaudeksi kansoille, kuinka paljon enemmän saakaan aikaan heidän täysimääräinen voittonsa!

Teille pakanuudesta kääntyneille sanon: minä ylistän teitä vääni kansojen apostolina, sillä näin herätän ehkä heimolaisissani kateutta teitä kohtaan ja voin pelastaa joitakuita heistä. Jos juutalaisten hylkääminen on avannut maailmalle pääsyn sovintoon, niin mitä tapahtuukaan, kun Jumala ottaa heidät yhteyteensä? Silloin kuolleet heräävät eloon! Jos ensimmäinen leipä pyhitetään, on koko leipomus pyhä, ja jos puun juuri on pyhä, ovat myös oksat pyhät.

Jos jalosta oliivipuusta on katkaistu oksia ja jos sinut, joka olet peräisin villistä oliivipuusta, on oksastettu oikeiden oksien joukkoon niin että olet päässyt osalliseksi puun juurinesteestä, älä ylvästele alkuperäisten oksien rinnalla! Mutta jos ylvästelet, muista, ettet sinä kannata juurta vaan juuri kannattaa si-

6. Jer. 31:31–34.

nuu. Sanot ehkä, että nuo oksat katkaistiin, jotta sinut voitaisiin oksastaa. Se on totta. Ne katkaistiin pois epäuskonsa tähden, mutta sinä pysyt, kun uskot. Älä silti ole ylimielinen, vaan pelkää! Jos Jumala ei säästänyt luonnollisia oksia, ei hän säästä sinuakaan. Katso, kuinka Jumala on sekä lempeä että ankara. Langenneita kohtaan hän on ankara, sinua kohtaan lempeä, jos pysyt kiinni hänen hyvydessään; muuten sinutkin leikataan pois. Mutta myös nuo toiset oksastetaan uudelleen, elleivät he jää epäuskonsa valtaan, sillä Jumala kykenee liittämään heidät takaisin runkoon. Jos kerran sinut on leikattu irti villistä oliivipuusta, johon luonnonmukaisesti kuuluit, ja vastoin luontoa oksastettu jaloon oliivipuuhun, niin totta kai nämä alkuperäiset oksat voidaan liittää takaisin omaan puuhunsa.

Veljet, jotta ette olisi oman viisautenne varassa, teidän tulee tuntea tämä salaisuus: paatumus, joka on kohdannut osaa Israelin kansasta, kestää siihen asti kun muista kansoista koottava määrä on tullut täyteen. Sen tapahduttua koko Israel on pelastuva, niin kuin on kirjoitettu: Siionista on tuleva Pelastaja, hän poistaa jumalattomuuden Jaakobin jälkeläisistä. Ja tämä on minun liittoni heidän kanssaan: minä otan pois heidän syntinsä.

Evankeliumin torjuessaan he ovat Jumalan vihollisia, teidän tähtenne, mutta valinnan perusteella he ovat Jumalalle rakkaita, isien tähden. Jumala ei peruuta lahjojaan eikä antamaansa kutsua. Te olitte ennen tottelemattomia Jumalaa kohtaan, mutta noiden toisten tottelemattomuuden vuoksi Jumala on nyt armahtanut teidät. Samalla tavoin he ovat nyt olleet tottelemattomia, jotta myös heidät armahdettaisiin, kun te olette saaneet armahduksen. Jumala on näet tehnyt kaikki tottelemattomuuden vangeiksi, jotta hän voisi antaa kaikille armahduksen.⁷

7. Room. 11:11–32, lyhennellen.

Merkittävää on, että profeettojen mukaan kaikista kansoista tullaan ja pitää tulla lehtimajanjuhlille, armon, vapauden ja oikeudenmukaisuuden juhlaan.⁸ Tämä on todella mielenkiintoinen juhla; sitä kannattaa odottaa ja toivoa.

Profeetta Sakarja kuvaa kauniisti ja erityisellä tavalla ristiinnaulitun Vapahtajamme suhdetta omaisuuskansaansa. Tämä näkyy selkeästi vanhassa käänöksessä. Tekstin kokonaisuus antaa hyvän perusteen tälle tulkinnalle keskustelukumppaneista ja Sakarjan tekstin tarkoituksesta:

Ja jos häneltä kysytään: "Mitä ovat nuo haavat sinun rinnassasi?" vastaa hän: "Ne lyötiin minun ystäväini huoneessa".⁹

Kaikesta tapahtuneesta huolimatta omaisuuskansa on edelleen Hänen eli Vapahtajan ystävä. Sitä enemmän se on Hänen ystävänsä, kun myös sen piirissä ymmärretään, mitä varten Hän, Messias tuli ja miksi hänet haavoitettiin.

Kirjan alkupuolella kävimme läpi odotetun Messiaan rooleja. On syytä muistaa tätä uudestaan:

Tulee aika, sanoo Herra, jolloin Daavidin suvusta nousee Vanhurskas Verso. Hän on kuningas, joka hallitsee viisaasti ja saattaa maassa voimaan oikeuden ja vanhurskauden. Hänen aikanaan Juuda saa avun, ja Israel elää turvassa. Häntä kutsutaan tällä nimellä: "Herra on meidän vanhurskaudemme".¹⁰

Raamattu antaa ymmärtää, että kaikki nämä tehtävät ovat Jeesuksen tehtäviä. Hän on kuningas, eli oikea johtaja omaisuuskansalleen sekä turvallisuuden että oikeudenmukaisuuden puolesta. Samalla hän on myös heidän vapah-

8. Kashani 1998 s. 21–23, Sak. 14:16–19.

9. Sak. 13:6 vanha käänös.

10. Jeremia 23:5–6.

tajansa ja vanhurskauttajansa. Tätä kaikkea Hän on myös meille. Ei ole erilaisia pelastuksen teitä Jumalan yhteyteen. Meidän, uuden liiton uskovien, kannattaa käydä läpi nämä näköalat.

On myös kauniisti ajateltu, että lehtimajanjuhlan päätävä kahdeksas eli levon päivä kuvaisi jo iankaikkista elämää ja tuota tärkeintä, iankaikkista juhlaa.¹¹

11. Lindeman, Israelin juhlat – tulevaisten varjot, internetaineisto.

JERUSALEM JUHLIEN KAUPUNKINA

Raamatun suuret juhlat liittyvät tavalla tai toisella Jerusalemiin. Siksi kannattaa katsoa, mitä Raamattu ja historia kertovat Jerusalemissa. Tähän kaupunkiin liittyvät juutalaisen kansan vapautukset ja tuhot, siellä ovat käyneet monet sotapäälliköt ja sinne menevät vielä monet kansojen edustajat. Jerusalemissa kerrotaan jo Raamatun alkukielellä ja kautta tekstien se yllättävällä tavalla on rauhan brändi ja ikoni. Kaiken kunnian kukkuraksi taivaspäämäärämme on määritelty samalla nimellä.

Jerusalemin tunnettu maallinen historia on noin 5000 vuoden mittainen. Sen varhaisin nimi lienee ollut Urusalim, joka löytyy 14. vuosisadalta eKr. niin kutsutuista Amarna-kirjeistä.¹

Kaupunkia on kutsuttu monilla eri nimillä niin juutalaisessa, kristillisessä kuin islamilaisessakin perinteessä roomalaisten valloittajien antamista nimityksistä puhumattaakaan.² On todettu, että tuskin mikään paikka maailmassa on ollut niin merkityksellinen, kiistelty ja historiallisesti tärkeä kuin Jerusalemin Tempelivuori eli arabien Haram al-Sharif, tämä juutalaisten ja kristittyjen Morian vuori. Seuraavassa käymme sen historiaa lyhyesti läpi.³

1. Kashani 1998 s. 135. Historiaan tutustumiseksi kannattaa lukea mm. lähdeluettelossa mainitut Illmanin ja Harviaisen teokset 1987 ja 1998.

2. Kashani 1998 s. 135–138.

3. Kts. Main Events in the History of Jerusalem, internetaineisto; Sartola 2003, in-

Noin vuonna 2000 eKr. Abram kohtasi silloisen Saalemin kuninkaan eli Melkisedekin, jolla on Raamatun teksteissä merkittävä rooli.⁴ Abraham sai myös käskyn lähteä uhraamaan poikansa Iisakin Morian vuorelle. Islamilaisen tulkinnan mukaan Abrahamille annettiin käsky uhrata esikoispoikansa Ismael, ei Iisakia.

Muistamme Abrahamille annetun käskyn:

Ota mukaasi ainoa poikasi Iisak, jota rakastat, lähde Morian maahan ja uhraa hänet siellä polttouhriksi vuorella, jonka minä sinulle osoitan." ... Kolmantena päivänä Abraham näki paikan etäältä.⁵

Maan valloituksen yhteydessä Joosua asetti liitonarkin Siiloan ja valloitti alueita Jerusalemin lähellä.⁶ Vuonna 1004 eKr Daavid valloitti Jerusalemin jebusilaisilta, rakensi kaupungin Morian vuoren eteläpuolelle ja osti puimatantereen jebusilaiselta Ornanilta, joka oli käyttänyt tätä korkealla sijainnutta ylätasannetta puimiseen.

Merkittävä tapahtuma oli se tilanne, jossa Daavidin taitamattomuuttaan ja itsepäisyyttään suorittama vallan osoitus, väenlasku, oli toimitettu.

Saatana nousi Israelia vastaan ja viekoitteli Daavidin toimitamaan Israelissa väenlaskun. – Jumala piti pahana sitä, mitä Daavid oli tehnyt, ja päätti rangaista Israelia. Daavid sanoi Jumalalle: "Tämä tekoni oli suuri synti. Anna se palvelijallesi anteeksi! "

terneaineisto, Jääskeläinen 2008 mm. s. 104–111 ja 283–284 lähteineen.

4. 1. Moos. 14.

5. 1. Moos.22:2–4.

6. Kts. Joosian kirja luku 10.

Herra puhui Gadille, Daavidin profeetalle: ”Mene ja ilmoita Daavidille: Näin sanoo Herra: ‘Annan sinulle kolme vaihtoehtoa. Valitse niistä yksi, niin teen sinulle sen mukaan.’” – ‘Saat valita. Tahdotko, että tulee kolme nälkävuotta? Vai pakeneeko mieluummin kolmen kuukauden ajan ahdistajiasi, vihollisen miekka kintereilläsi? Vai päästätkö maahan kolmeksi päiväksi Herran miekan, ruton, niin että Herran enkeli tuottaa tuhoa koko Israelin alueella?’ Mieti nyt ja sano, mitä minun on vastattava hänelle, joka minut lähetti.” Daavid vastasi Gadille: ”Mikä kauhea valinta! Mutta parasta on jättäytyä Herran käsiin, sillä hänen laupeutensa on suuri. Ihmisten käsiin en tahdo jättäytyä.”

Niin Herra päästi Israeliin ruton, ja kansaa kuoli seitsemänkymmentätuhatta henkeä. Sitten Jumala lähetti enkelinsä hävittämään Jerusalemiä. Mutta juuri kun enkeli oli aloittamassa hävitystä, Herra käänsi katseensa Jerusalemiin ja katui tätä onnettomuutta. Hän sanoi tuhon enkelille: ”Jo riittää. Laske kätesi.” Herran enkeli oli silloin jebusilaisen Araunan puimatantereeseen kohdalla.

Kun Daavid nosti katseensa, hän näki Herran enkelin seisovan maan ja taivaan välillä kädessään paljastettu miekka, joka osoitti kohti Jerusalemiä. Silloin Daavid ja kansan vanhimmat, kaikki säkkikankaaseen pukeutuneina, heittäytyivät kasvoilleen maahan. – Ja Herran käskystä enkeli pani miekkansa tuppeen.

Kun Daavid näki, että Herra vastasi hänelle jebusilaisen Araunan puimatantereella, hän alkoi uhrata siellä. Pyhäkkötelttä, jonka Mooses oli tehnyt autiomaassa, ja polttouhrialttari olivat tuohon aikaan Gibeonin pyhäkkökukulalla. Mutta Daavid ei uskaltanut mennä sinne kysymään neuvoa Herralta, sillä hän oli pahoin pelästynyt Herran enkelin miekkaa.⁷

7. 1. Aik. 21:1–30, lyhennellen.

Edellä kuvatun jälkeen ja perusteella Daavid valmistautuu pohjustamaan temppelin rakentamista, jota hän itse paljon sotaa käyneenä ja verta vuodattaneena kuninkaana ei siis saanut tehdä⁸:

Daavid määräsi: "Tämä on Herran Jumalan pyhäkön paikka. Tässä on Israelin polttouhrialttari." Daavid käski koota Israelin maassa asuvat muukalaiset ja pani heidät kivenhakkaajiksi, louhimaan ja hakkaamaan rakennuskiviä Jumalan temppeliä varten. – Daavid kutsui poikansa Salomon luokseen ja määräsi, että hänen oli rakennettava temppeli Herralle, Israelin Jumalalle. – Sinä menestyt, jos tottelet ja noudatat niitä käskyjä ja säädöksiä, jotka Herra on antanut Moosekselle Israelia varten. Ole vahva ja rohkea, älä pelkää äläkä lannistu! – Daavid kehotti kaikkia Israelin johtomiehiä auttamaan poikaansa Salomoa. – "Ryhtykää rakentamaan Herran temppeliä, niin että voitte tuoda Herran liitonarkun ja Jumalan pyhät astiat temppeliin, joka on pyhitetty hänen nimelleen."⁹

Uutta temppeliä Daavid ei saanut rakentaa, vaan Salomo toteutti tämän ensimmäisen temppelin rakennustyöt, jota kesti monta vuotta.

Salomo kutsui sitten luokseen Jerusalemiin Israelin vanhimmat, kaikkien israelilaisheimojen päälliköt ja sukujen päämiehet. – He veivät Herran arkun ja pyhäkköteltan sekä kaikki teltassa olleet pyhät esineet temppeliin. – Kun papit poistuivat Herran temppelistä, pilvi täytti sen. Papit eivät pilven vuoksi voineet jatkaa palvelustaan, sillä Herran kirkkaus täytti temppelin. – Kuningas kääntyi kansaan päin ja siunasi koko Israelin seurakunnan. – Salomo seiso i Herran alttarin äärellä koko Is-

8. 1. Aik. 22:1–19 lyhennellen.

9. 1. Kuningasten kirja 8:1–66.

raelin seurakunnan edessä. Hän kohotti kätensä taivasta kohti ja sanoi: – ”Mutta asuisiko Jumala maan päällä? Taivasten taivaatkaan eivät ole sinulle kyllin avarat – miten sitten tämä temppleri, jonka olen rakentanut! Herra, minun Jumalani! Käänny kuitenkin palvelijasi puoleen ja kuule nöyrä pyyntöni, kun nyt hartaasti rukoilen sinun edessäsi. – Kuule palvelijasi ja kansasi Israelin pyynnöt, kun me käännyimme tätä paikkaa kohti ja rukoilemme sinua. Kuule ne asuinsijaasi taivaaseen, kuule ja anna anteeksi! – Kun muukalainen tulee ja rukoilee tähän temppeliin päin kääntyneenä, niin kuule se asuinsijaasi taivaaseen ja tee niin kuin hän sinulta pyytää. Silloin kaikki maailman kansat oppivat tuntemaan nimesi, kunnioittavat sinua kansasi Israelin tavoin. – Näin Salomo noina päivinä vietti juhlaa yhdessä koko Israelin kanssa. He olivat siellä seitsemän ja vielä seitsemän päivää, neljätoista päivää kaikkiaan.¹⁰

Vuonna 931 eKr. Israelin kuningaskunta jakaantui pohjoiseksi Israeliksi ja eteläiseksi Juudaksi. Pohjoinen valtakunta valloitettiin 721 eKr. Vuonna 606 eKr. Babylonian kuningas Nebukadnessar valloitti Juudean ja ensimmäinen pakkosiirtolaisuus alkoi. Vuonna 586 eKr. Nebukadnessar poltti Jerusalemin ja tuhosi ensimmäisen temppelin. Tämä tapahtui yhdeksäntenä päivänä av-kuuta. Samana päivänä noin kuusi ja puolisataa vuotta myöhemmin Titus tuhosi Herodeksen temppelin.

Onni kääntyi, kun vuonna 538 eKr. Kooreksen, Medo-Persian kuninkaan käskykirje antoi juutalaisille mahdollisuuden palata takaisin maahansa ja aloitti rakentamaan uutta temppliä (Esa 1:1-4). Vuosina 520–515 eKr. Nehemian ja Serubbaabelin johdolla suoritettiin loppuun uuden temppelin rakennustyöt. Tätä on kutsuttu toiseksi

10. Joh. 19:17–20.

temppeliksi, jonka rakentamista Herodes jatkoi ja joka on tunnettu Jeesuksen ajalta.

Vuonna 170 eKr. Syyrian kuningas Antiokus Epifanes valloitti Jerusalemin, ryösti temppelin ja häpäisi sen uhraamalla alttarilla. Temppeleä ei kuitenkaan tuhottu. Vuonna 166 eKr. Juudas Makkabilainen johti juutalaiskapinaa, jonka yhteydessä kaupunki ja temppeli valloitettiin takaisin. Sitten 63 eKr. roomalainen kenraali Pompeius valloitti kaupungin ja temppelin. Herodes Suuri aloitti temppelealueen laajennustöiden valmistelut vuonna 19 eKr. ja rakentamisen vuonna 18 eKr. Työt kestivät pitkään, ja kokonaisuudessaan temppelealue oli valmis vasta vuonna 63 jKr.

Meitä tietenkin kiinnostavat Jeesuksen elämän ja kuoleman keskeiset tapahtumat Morialla, noin vuonna 30:

Kantaen itse ristiään hän kulki kaupungin ulkopuolelle paikkaan, jota kutsutaan Pääkallonpaikaksi, heprean kielellä Golgata. Siellä sotilaat ristiinnaulitsivat Jeesuksen ja kaksi muuta hänen kanssaan. – Pilatus oli kirjoittanut taulun, joka kiinnitettiin ristiin. Siinä oli sanat: ”Jeesus Nasaretilainen, juutalaisen kuningas.” Monet juutalaiset lukivat kirjoituksen, sillä paikka, missä Jeesus ristiinnaulittiin, oli lähellä kaupunkia. Teksti oli kirjoitettu hepreaksi, latinaksi ja kreikaksi.¹¹

Vuonna 40 jKr. Rooman keisari Galigula käski pystyttää itselleen patsaan Jerusalemin temppeliin, mikä olisi merkinnyt tämän tilan ja rakennuksen häpäisemistä. Hanketta ei kuitenkaan rohjettu toteuttaa ja hän kuoli pian tämän jälkeen. Vuonna 70 jKr. yhdeksäntenä päivänä av-kuuta roo-

11. Täsmällistä historiatietoa kannattaa lukea esim. lähdeluettelossa mainituista Illmanin ja Harviaisen teoksista. Tästä jaksosta lisäksi kts. mm. Sartola 2003, interneaineisto, Jääskeläinen 2008 mm. s. 104–111 ja 283–284 lähteineen.

malainen sotapäällikkö Titus, keisari Vespasianuksen poika, piiritti Jerusalemin, tuhosi kaupungin ja Herodeksen temppelin, jonka aarteet ryöstettiin ja kuljetettiin Roomaan.¹²

Vuosina 132-135 jKr. käytiin juutalaiskapina Bar Kochban johdolla. Tämä kukistettiin ja juutalaisia kiellettiin milloinkaan astumasta Jerusalemiin. Keisari Hadrianuksen johdolla temppelialue tasattiin ja kaupungille annettiin uusi nimi Aelia Capitolina.

Vuodet 326-638 jKr. olivat Bysantin eli Itä-Rooman keisarikunnan hallitusaikaa. Kristinusko oli muodostunut valtionuskonnoksi. 500-luvulla keisari Justinianus tuhosi alueelle rakennetut Jupiterin temppelit ja rakennutti alueelle kirkon.

Vuonna 614 jKr. Jerusalemin juutalaisväestö auttoi Persian kuningasta Chrososta valloittamaan kaupungin. Vuodet 614–617 jKr. Jerusalemissa olivat juutalaista aikaa, jolloin temppelivuorelle rakennettiin alttari mutta ei uutta temppeliä. Vuonna 630 jKr. Bysantin keisari Heraclius valloitti Jerusalemin ja lakkautti uhraamisen.

Vuonna 638 jKr. alkoi islamin aika. Tiettävästi entiselle temppelialueelle rakennettiin ensin pieni kappeli ja noin vuonna 691 jKr. Kalliomoskeija 700-luvun vaihteen tienoilla rakennettiin Al Aqsan moskeijan silloisille Marian kirkon raunioille.

Jerusalemin ja Israelin historiaa voidaan kuvata eri vaiheiden ja vaikuttajien nimillä. Varhaisimmassa päässä oli hyksojen aika, persialaisvaihe alkoi vuodesta 537 eKr., hellenistinen aika oli vuosina 332–63 eKr. ja itsenäinen hasmonilaisten aika toteutui edellisen ajanjakson sisällä (167 eKr.–63 eKr.). Roomalaisaika kesti lähes neljäsataa vuotta (63 eKr.–324 jKr.), sitten seurasivat bysanttilainen aika ja

12. Sak. 12:3.

ns. varhainen islamin aika vuosina 638–1099. Tätä seurasivat ristiretkeläisten aika vuodesta 1099 ja mamelukien aika 1200-luvulta alkaen. Ottomaanit pitivät alueella valtaa vuosina 1517–1917 ja tästä jatkui brittiläisen mandaatin aika vuoteen 1948. Vuodesta 1948 lähtien olemme eläneet Israelin valtion aikaa.

Temppelivuori on edelleenkin osalle juutalaisista erityisen tärkeä siksi, että tiukan tulkinnan mukaan juutalaisten pitäisi rakentaa uudestaan temppeli ja uhrata siellä. Usein tämä tulkinta kiistetään, myös Israeliin hyvin myönteisesti suhtautuvien kristittyjen toimesta, jotka korostavat sisäistä kuulumista ja uskoa ulkonaisten merkkien ja rakennusten asemesta. Kun vuoden 1967 sodassa Israel valloitti myös Itä-Jerusalem ja Jordania, niin Moshe Dayan antoi islamilaisille itsehallinnon Temppelivuoreen, vaikka alue kuuluukin juridisesti edelleen Israelille. Muslimit eivät salli juutalaisten tekemiä arkeologisia kaivauksia alueella. Israelin valloitetun Jerusalemin vanhan kaupungin alueen ja tempelialueen ovat eri uskontokuntien edustajat käytännössä voineet liikkua siellä vapaasti.

Tämän Israelin valtion pääkaupungin 3000 -vuotisen historian muistojuhlaa vietettiin syyskuussa 1995, jolloin sain eduskunnan puolustusvaliokunnan Lähi-idän matkan ohessa olla kaupungin kaduilla mukana tilannetta juhlistamassa hyvän ystäväni kanssa muun delegaation jo siirryttyä suurlähettilään residenssiin Tel Aviviin. Länsimaiden tai yleensä juuri minkään muunkaan valtion edustustot eivät Jerusalemin poliittisesti kiistanalaisen aseman vuoksi ole tässä kaupungissa eikä niiden edustajia liiemmästi ollut myöskään paikalla juhlissa.

Tämän päivän minkä tahansa sanomalehden lukija voi jo melkein uskoa sen, mitä Raamattu Jerusalemissa kertoo:

Sinä päivänä minä teen Jerusalemissa raskaan kiven kaikkien kansojen tielle. Ne kokoontuvat Jerusalemiin vastaan, mutta kaikki, jotka käyvät siihen kiveen käsiksi, satuttavat itsensä.¹³

Miksi näin? Siksi, että kaikkien juhlien ydin on Jerusalemissa. Kaikkien juhlien taustalla ja todellisuutena on henkilö, joka voimakkaasti jakaa maailmanhistoriaa ja ihmisiä. Kristuksen paluuseen asti tullaan Jerusalemissa kamppailemaan. Ajan merkki on pakanakansojen keskuudesta pällannut Israel, mutta sen sisällä erityinen merkki on Jerusalemin kaupungin yhdistyminen. Tuosta juutalaisten itselleen yhdistämisestä Jerusalemissa ja kaikista sen ympärille kootuista todellisista ja keksityistä uhkakuvista on tullut eräs maailmanpolitiikan keskeisistä kysymyksistä. Tämän kysymyksen kohdalla, aivan kuin kissat kuumen puuron ympärillä, sanailevat, torailevat ja uhkailevat valtiot, jotka eivät ylipäänsä ollenkaan hyväksy Israelin valtion olemassaoloa. Mutta valitettavasti myös monet, jotka suullansa sanovat olevansa ystäviä, ovat hämmentyneitä eivätkä pureudu asioihin riittävästi.

Kansat kiinnostuvat Jerusalemissa, johon kuningas pällaa. Sakarjan mukaan Jerusalemissa vietetään rauhan juhlaa peräti kaikkien kansojen kesken. Mutta sitä ennen kiistat jatkuvat.¹⁴ Olisikohan Sakarjalla sama tietolähde kuin tämän päivän sanomalehdillä... Yllättäen hän toteaa, että kerran kaikista kansoista tullaan viettämään lehtimajan juhlaa Jerusalemiin. Kutsua aliarvostavia varoitetaan saateen puutteella.¹⁵

13. Kts. esim. Sak. 2:10–12, 14:16, sekä luvut 12, 13 ja 14.

14. Sak. 14:alkaen jakeesta 16.

15. Ilm. 21:1 alkaen.

Lopullinen tavoite ovat juhla taivaallisessa Jerusalemissa:

Minä näin uuden taivaan ja uuden maan. Ensimmäinen taivas ja ensimmäinen maa olivat kadonneet, eikä merta ollut enää. Näin, kuinka pyhä kaupunki, uusi Jerusalem, laskeutui taivaasta Jumalan luota juhla-asuisena, niin kuin morsian, joka on kaunistettu sulhasta varten.

Taivaallisen Jerusalemin päälaulu on kiitos Karitsalle, syntiemme sovittajalle.

Meidän kaikkien elämäämme syvästi vaikuttava pääsiäinen, Jeesuksen syvimmän kärsimyksen päivä, toteutui Jerusalemissa. Samoin toteutui ensihedelmien juhla pääsiäisen jälkeisenä sunnuntaina. Suuret maailmanpolitiikan tapahtumat ennakoivat lopullista pasuunan soittoa. Suuren sovituspäivän näköalat tulevat epäilemättä jälleen keskittymään Jerusalemiin. Mutta kaikki kansat kokoontuvat aikanaan lehtimajanjuhlaan, armon, tasauksen ja ilon juhlaan - Jerusalemissa.

MOOSEKSEN JUHLAT JA MAAILMANHISTORIA

Raamatun mukaan Jumalalla oli pelastussuunnitelma Hänen luomalleen maailmalle ja ihmiselle jo ennen kuin Hän loi mitään. Hänellä oli suunnitelma sen varalta, että ihminen lankeaisi samaan syntiin kuin sielunvihollinen: omaraisuuteen ja itseriitaisuuteen, eli elämään ilman Jumalan käskyjen ja ohjeiden kuuntelemista ja noudattamista.

Hänellä ei varmaankaan ollut mitään varasuunnitelmaa, vaan aivan varsinainen suunnitelma. Raamatusta saamme ymmärtää tätä suunnitelmaa. Omalta osaltaan tästä suunnitelmasta kertovat myös Mooseksen kautta Israelin kansalle määrätyt juhlat.

Suunnitelmaa ei ole vielä kaikilta johdannaisiltaan ja kaikilta osiltaan viety loppuun. Olennaisin on toteutunut: sovitus on tehty ja hinta meistä on maksettu. Mutta kaikki, mitä sovitukselta seuraa, ei ole vielä näkyvässä maailmassamme, ihmisten elämässä ja Jumalan luomakunnassa.

Käymme vielä keskitetysti läpi sen, mitä Sana kertoo Mooseksen juhlista. Johdanto 3. Moos. 23 kertoo juhlista yleisesti:

Herra sanoi Moosekselle: "Sano israelilaisille: Nämä ovat Herralle omistetut juhla-ajat, minun juhla-aikani, jolloin teidän tulee kutsua kansa koolle pyhään kokoukseen."¹

1. 3. Moos. 23:1-2.

Juutalaiset, suoraan Toorasta eli Mooseksen laista juontuvat juhlat muodostuvat seitsemästä palasta. Jokainen näistä palasesta kantaa mukanaan viestin. Samalla näistä viesteistä muodostuu kokonaisuus.²

Erilaisia esityksiä tästä juhlien kokonaisuudesta on toki tehty.³ Seuraavassa käymme vielä läpi sen, miten minä ymmärrän 3. Moos. 23:n opettavan meitä. Väitän, että yhtä Raamatun lukua tutkimalla voi lukea koko suunnitelman. Tietenkin olemme edellä poimineet paljon lisää muista raamatunkohdista ja samalla seuranneet maailmanhistorian ja seurakuntien historian vaiheita.

2. Ojala, internetaineisto. Ojala antaa osittain saman ja osittain eri selityksin kuin mitä edellä on esitetty. Hänen mukaansa 3. Moos. 23:ssa säädetty vuotuisen seitsemän juhlan järjestelmä on selkeä pelastushistorian tiivistelmä. Suomen kielellä aiheesta voi lukea mm. Reino Savolan tekstistä Juutalaiset juhlaajat (1999) [<http://www.reinosav.net/Jew-juhla.htm>]. Savolan esitys on vuoden 1999 Jerusalemin lehtimajanjuhlilta Daniel Jahavin esityksen pohjalta. Ojala rytmittää juhlat seuraavasti: Pääsiäisjuhla (*pesah* 3. Moos. 23:5) ennustaa Jumalan vuotavan verta. Happamattoman leivän juhla (3. Moos. 23: 6-8) kertoo viimeisestä ehtoollisesta ja seurakunnan ajasta. Hapate, (kreikk. *zyme*, josta juontuu moderni "entsyymi"-sana) kuvaa ympäröimän maailman vaikutusta uskovaan. Ensihedelmiä juhla (3. Moos. 23:9-14) kertoi Messiaan tulevasta ylösnousemuksesta. Viikkojuhla (*shavu'ot* eli helluntai 3. Moos. 23:15-22) sai täyttymyksensä Pyhän Hengen laskeutuessa uskovien päälle Jeesuksen ylösottamisen jälkeen. Juutalaisten viikkojuhlaa vietetään seitsemän viikkoa (mistä johtuu juhlan nimi) eli 50 päivää pääsiäisen jälkeen. (3. Moos 23:16; Apt 1:3,4; 2:14.) Pasuunoiden juhlaa (*rosh hashanah*, 3. Moos. 23:23-25) edelsi pitkä, kuiva kausi kalenterissa neljän ensimmäisen juhlan jälkeen. Messias on tuleva takaisin aikakauden lopussa ylienkelin pasuunan soudessa ja kuolleiden herätessä. (1 Kor 15:52; 1 Tess 4:16.) Sovituspäivä (*jom kippur*, 3. Moos. 23:26-32) on ainoa Jumalan säätämistä juhlista, jota ei varsinaisesti kutsuta juhlaaksi. Päivää vietettiin paastoten ja surren. Lehtimajanjuhla (*sukkot*, 3 Moos. 23:33-43) kertoo taivaan ihanuudesta.
3. Chumney, *The Seven Festivals of the Messiah*, internetaineisto, on myös kirjana; *Yeshua in the Biblical Feasts!*, internetaineisto; *Juhlien täyttymys*, internetaineisto.

Sapatti antoi mahdollisuuden lepoon ja testasi Israelin kansan luottamusta siihen, että Jumala auttaa heitä kuu-
den päivän aherruksen kautta. Voimme myös ajatella, että
sapatti muistuttaa levon ja rauhan ajasta, joka ihmisillä oli
ennen lankeemusta paratiisissa.

Sapatin johdannaiset ovat sapattivuosi ja riemuvuosi,
jotka kuvataan Kolmannessa Mooseksen kirjassa kaksi lu-
kua myöhemmin. Ne kertovat ainutlaatuisen viestin yh-
teiskunnallisen vapautuksen ja uudistuksen ohjelmasta.

Pääsiäinen on juhla, joka leimasi koko Israelin kansan
historiaa Egyptin orjuudesta vapautumisen jälkeen. Se ei
itse asiassa ole kokonainen päivä, vaan oikeastaan vain yh-
den iltapäivän ja illan juhla. Pääsiäinen oli esikuvallinen
juhla Kristuksen kärsimisestä.

Happamattoman leivän juhla, seitsemän päivää jatkuva
juhla, alkoi heti pääsiäisen jälkeen levon päivällä, sapatil-
la. Tämän seitsemän päivän happamattoman leivän juhlan
sisällä erityinen päivä oli pääsiäisen jälkeisen viikkosapatin
jälkeinen päivä. Silloin piti Herran eteen eli myöhemmin
temppeleihin tuoda ensimmäinen kimppu uutta satoa, käy-
tännössä ensimmäisinä kypsyneitä ohran tähkiä. Siitä on
siksi käytetty myös nimitystä ohrantähkäjuhla. Tämä en-
sishedelmien juhla toteutui, kun Kristus, juhlan sisältö ja
syy, ilmestyi naisille ja opetuslapsille. He olivat ensimmäi-
nen hedelmä.

Ensimmäisen sadon tuonnista alettiin laskea omeria,
viittäkymmentä päivää eli seitsemää viikkoa kohti viikko-
juhlaa. Viikkojen juhla, shavuot, oli toinen ja jo vähän
isomman sadon tuomisen juhla. Sato oli historian kerto-
man mukaan jo paljon laajempi, kun kristillisen seura-
kunnan syntymisen päivänä eli helluntaina kolmetuhat-
ta ihmistä uskoi. Silloin Pyhä Henki vuodatettiin seura-
kuntaan.

Tämän jälkeen seurasi Israelin kansan juhlien historiasa pitkä tauko. Muodollisesti tauko on vain kolme ja puoli kuukautta. Juhlakalenterissa matka on lyhyt, mutta Israelin kansan historiassa se on niin pitkä, niin pitkä.

Matka helluntaista kohti seuraavaa juhlaa alkoi lupaa-
vasti monien juutalaisten kääntymistä. Ensimmäisen kristillisen seurakunnan alku oli juutalainen. Juutalaisia olivat he, jotka ihmetellen kuulivat julistusta Jumalan suurista teoista omilla kielillään. Tauko olisi periaatteessa voinut ollut lyhyt, mutta juutalaisen kansan historiassa toteutui Jesajan sana ”korvien kovettamisesta”. Näin alkoi kristillisen seurakunnan aika, kun evankeliumin julistus siirtyi painopisteeltään pois juutalaisen kansan keskuudesta.

Jeesus itse totesi näin:

Opetuslapset tulivat Jeesuksen luo ja kysyivät: ”Miksi sinä puhut heille vertauksin?” Jeesus vastasi: ”Siksi, että te olette saaneet oppia tuntemaan taivasten valtakunnan salaisuudet, mutta he eivät. Jolla on, sille annetaan, ja hän on saava yltäkyllin, mutta jolla ei ole, siltä otetaan pois sekin mitä hänellä on. Minä puhun heille vertauksin, koska he näkevät eivätkä kuitenkaan näe ja kuulevat eivätkä kuitenkaan kuule eivätkä ymmärrä. Heissä käy toteen tämä Jesajan ennustus: – Kuulemalta kuulkaa älkääkään käsittäkö. Katsomalla katsokaa älkääkään nähdä. Sillä paatunut on tämän kansan sydän, vain vaivoin he kuulevat korvillaan ja silmänsä he ovat ummistaneet, jotta he eivät silmillään näkisi, eivät korvillaan kuulisi eivätkä sydämellään ymmärtäisi, jotta he eivät kääntyisi enkä minä parantaisi heitä. ”Autuaat ovat teidän silmänne, koska ne näkevät, ja korvanne, koska ne kuulevat! Totisesti: monet profeetat ja vanhurskaat ovat halunneet nähdä mitä te näette, eivätkä ole nähneet, ja kuulla mitä te kuulette, eivätkä ole kuulleet.”⁴

4. Matt. 13:10-17.

Uusi aika on koittamassa nyt, kun maailmanhistoriassa lähestymme jälleen tärkeän kuukauden eli seitsemännen kuukauden juhlia. Nämä tapahtumat alkavat pasuunan soiton juhlalla.

Olemme jo siirtyneet pasuunoiden aikaan. Monet ajan ilmiöt alkaen luonnon saastuttamisesta aina väkivaltaan ja uskonnolliseen luopumiseen asti varoittavat meitä siitä, mistä Jeesus varoitti meitä. Jeesus itse kyseli, löytäneekö hän uskoa maan päältä palatessaan. Hän varoitti vääristä paimenista ja nukkuvista vartijoista. Hän puhui kymmenestä odottajasta, jotka kaikki nukahtivat, mutta viidellä sentään oli öljyä. Toiset viisi olivat vain ulkonaisen uskonnollisuutensa varassa eivätkä päässeet perille.

Juutalaisille pasuunan soiton juhla kuvaa uutta alkua. Uskomattomien vaiheiden kautta kansa on päässyt takaisin omaan maahansa. Vaikka juutalaista kansaa vastaan on hyökätty lukemattomilla tavoilla, se on vieläkin olemassa. Jotkut uskovat jo tulleeseen Messiaaseen, monet odottavat vapauttajaa, jota eivät aina osaa edes tarkasti määrittellä.

Historian kuluessa juutalaiset ovat alkaneet kutsua pasuunan soiton juhlaa uudeksi vuodeksi. Hauskaa ja erityistä sinänsä, että juutalaiset ovat muokanneet itselleen kaksi vuoden alkua. On olemassa hengellinen vuoden alku nisanukuussa ja koko maallista elämää aloittava uuden vuoden päivä seitsemännessä kuussa. Uusi vuosi se tulee olemaan. Kun pasuuna soi, seurakunnan aika loppuu. Silloin alkaa uusi aika.

Suuri sovituspäivä ennakoi Israelin kansalle kutsua kääntymä Messiaansa puoleen. Raamattu sanoo: joka ei sinä päivänä paastoa, sen minä hävitän kansastani. Se on jyrkkä sana. Mutta on vain yksi pelastuksen tie. Olemme matkalla kohti vakavaa aikaa, ja todellakin vain yksi oikea tie on valittavissa.

Olemme todenneet, että ensihedelmien juhlana uskoivat ensimmäiset juutalaiset opetuslapset. Mikä ihana het-

ki se olikaan! Mooses oli toista tuhatta vuotta aikaisemmin käskenyt viettämään juhlaa ja sitten tämä toteutui ja ensimmäiset uskoivat. Sen jälkeen tuli toinen suuri muutos, kun laaja joukko Israelin kansaa, juutalaisia, kääntyi uskomaan. Helluntai eli juutalaisten viikkojuhla oli seurakunnan syntymäjuhla. Nyt odotamme lehtimajanjuhlaa. Se kertoo ajasta, jolloin omaisuus kansa tulee kansana samaan uskoon. Sen Raamattu on heille luvannut ja tarjonnut jo alusta alkaen. He uskovat Messiaaseen sovittajana, ihmiseksi tulleeseen Jumalan Poikaan.

Apostoli Paavali on rohkea. Kovin kaukana edessämme ei ole aika, jolloin vuosituhansien rakkaustarina saa onnellisen lopun, Roomalaiskirjeen 11. luvun mukaan:

Veljet, jotta ette olisi oman viisautenne varassa, teidän tulee tuntea tämä salaisuus: paatumus, joka on kohdannut osaa Israelin kansasta, kestää siihen asti kun muista kansoista kootava määrä on tullut täyteen. Sen tapahduttua koko Israel on pelastuva, niin kuin on kirjoitettu: Siionista on tuleva Pelastaja, hän poistaa jumalattomuuden Jaakobin jälkeläisistä. Ja tämä on minun liittoni heidän kanssaan: minä otan pois heidän syntinsä.

Evankeliumin torjuessaan he ovat Jumalan vihollisia, teidän tähtenne, mutta valinnan perusteella he ovat Jumalalle rakkaita, isien tähden. Jumala ei peruuta lahjojaan eikä antamaansa kutsua. Te olitte ennen tottelemattomia Jumalaa kohtaan, mutta noiden toisten tottelemattomuuden vuoksi Jumala on nyt armahtanut teidät. Samalla tavoin he ovat nyt olleet tottelemattomia, jotta myös heidät armahdettaisiin, kun te olette saaneet armahduksen. Jumala on näet tehnyt kaikki tottelemattomuuden vangeiksi, jotta hän voisi antaa kaikille armahduksen.⁵

5. Room. 11:25-32.

Tutkijoiden ja Raamatun lukijoiden mielipiteet jakautuvat. Kysellään, onko tuo tuleva aika ja kyseessä oleva aika sellainen, että mukana on vain juutalainen kansa kertomassa Messiaasta, Vapahtajasta. Vai onko myös seurakunta, pakanoista kääntyneet, edelleen julistamassa? Emme osaa varmuudella sanoa. Ymmärtäisin, että mukana ovat sekä uskon löytänyt omaisuuskansa ja kaikista kansoista koottu seurakunta.

Jumala on suunnitellut tämän kaiken ja paljon sellaista, mitä emme ymmärrä ja osaa selittää. Toki myös selitämme väärin, mutta uskon Hänen korjaavan meidän virheemme. Hänellä oli pelastussuunnitelma meitä varten jo ennen kuin Hän oli luonut maailmansa saati ensimmäistäkään ihmistä. Profeettojensa kautta hän on Sanassa ker-tonut tästä suunnitelmastaan ja historiassa Hän itse on sitä toteuttanut.

Elämme suuren muutoksen alla. Olemmeko valmiit, kun Jeesus lupauksensa mukaan palaa takaisin?

Jotkut ovat tulkinneet niinkin, että lehtimajanjuhlan suuri viimeinen päivä, sapatin päivä. eli erityinen juhlasapatti kuvaisi iankaikkisen elämän lepoa. Ehkä näin on: iankaikkinen lepo, iankaikkinen kiitos.

Saatamme ajatella, että iankaikkisuus on aika tylsää. Vain kiitosta. Mutta ajattelepa sitä, miten voimme muistaa kaikkea sitä, mitä matkalla on tapahtunut. Ehkä vasta siellä saamme tietää, miten lukemattomilla tavoilla Jumala on meitä auttanut ja varjellut, kutsunut ja johtanut uskoon ja miten hän on meistä matkamme aikana pitänyt huolta.

Raamattumme päättää juhla-aikojan koskevan kohdan seuraavasti:

Näin Mooses ilmoitti israelilaisille Herran juhla-ajat.⁶

6. 3. Moos. 23:44.

Vanhan ja Uuden testamentin erikoisuus ja ihmeellisyys ovat siinä, että ne eivät ainoastaan kerro uskonnosta. Ne eivät ainoastaan kerro Jeesuksesta. Ne ovat itse Jeesus, jonka kautta maailma on sekä luotu että lunastettu.

Kun sinä luet Raamatun juhlista, et lue uskonnon historiaa, et lue vain jostakin juutalaisuudesta, vaan tutustut itse Kristukseen. Hän on läsnä, kun Sinä luet Hänestä. Anna Hänen tulla luoksesi ja omaan elämääsi. Sana kertoo hänestä ja Pyhä Henki vaikuttaa Sinussa uskon. Uskokaan ei ole oma suorituksesi.

VAPAUDEN JUHLAA

Raamattu ei ole tulevaisuuden ennustamisen kirja, mutta voimme sen sanomasta tietyissä rajoissa tehdä johtopäätöksiä tulevaisuuteen.

Jumalan suunnitelma

Millainen on se tulevaisuuden maailma, jossa Kristuksen valta on todellista sekä lähes käsin kosketeltavaa? Tätä monet ovat kysyneet ja Raamatun äärellä pohtineet. Jo Vanhan testamentin profeetta Jesaja kirjoittaa tulevista ajoista:

Katso, minä luon uuden taivaan ja uuden maan. Menneitä ei enää muistella, ne eivät nouse mieleen. Ei, vaan te saatte iloita ja riemuita aina ja ikuisesti siitä, mitä minä luon. Katso, ilon kaupungiksi minä luon Jerusalemin, teen riemuitseväksi sen kansan. Ja minä riemuitsen Jerusalemista, iloitsen kansastani. Ei siellä enää kuulu itkun ääntä, ei valitusta, eivät vastasyntyneet siellä enää kuole, ei yksikään, ei kuole vanhus, ennen kuin on elänyt päivänsä täyteen. Joka kuolee satavuotiaana, kuolee nuorena, jonka vuodet jäävät alle sadan, häntä surkutellaan. He rakentavat taloja ja saavat asua niissä, he istuttavat viinitarhoja ja nauttivat itse niiden hedelmän, ei niin, että he rakentaisivat ja toinen taloa asuisi, eikä niin, että he istuttaisivat ja toinen söisi hedelmän. Niin kuin puiden päivät, niin ovat minun omieni päivät. Minun valittuni saavat itse nauttia työnsä tuloksista. Enää he eivät näe vaivaa tyhjän vuoksi, eivät synny kuollakseen kohta, vaan he ovat Herran siunaama

suku ja heidän vesansa pysyy heidän luonaan. Jo ennen kuin he kutsuvat, minä vastaan, kun he vielä esittävät pyyntöään, minä jo toteutan sen. Susi ja karitsa käyvät yhdessä laitumella, leijona syö heinää kuin härkä, ja käärmeen ruokana on maan tomu. Kukaan ei tee pahaa, kukaan ei vahingoita ketään minun pyhällä vuorellani, sanoo Herra.¹

Monet ovat miettineet sitä, tarkoittaako tämä teksti jotakin aikaa tässä luodussa maailmassa vai vasta tulevassa uudessa ajassa. Uskoisin, että itse asiassa molempia.

Yhteiskunnallisesti mielenkiintoinen juhlien kokonaisuus ovat seitsemännessä kuussa eli juutalaisten maallisen uuden vuoden alussa vietetyt uusivuosi, suuri sovituspäivä ja lehtimajanjuhla. Tähän kokonaisuuteen liittyivät sapativuosi ja riemuvuosi.

Nämä ulkonaiset vapautukset eli velkojen anteeksi antaminen ja maan palauttaminen liitettiin keskeiseen uskonnolliseen juhlakauteen. Siihenhän kansa kokoontui sato-kauden päätyttyä. Lehtimajanjuhlan aikaan asuttiin lehtimajoissa ja silloin lakia tuli lukea kansalle, aivan erityisesti joka seitsemäntenä vuotena.

Seitsemännen kuukauden alussa joka seitsemäs vuosi julistettiin vapautus veloista ja toisten töihin joutuneille. Joka viideskymmenes vuosi eli neljäkymmenen yhdeksän vuoden jälkeen julistettiin maan vapautus pasuunan soitolla jom kippurina. Sen jälkeen sai palata takaisin sukunsa perintömaalle. Viidennenkymmenennen vuoden alussa suuri sovituspäivä oli siis monessa mielessä hyvin tärkeä juhla.

Miten olisi, jos nykyajassa siirtyisimme samoihin periaatteisiin? Tietokoneet ohjaavat lukemattomia asioitamme. Ne ohjaavat jo pörssikurseja, sotalaivoja ja arjen yksinker-

1. Jes. 65:17–25.

taisia asioita. Yksinkertaisella tietokoneohjelmalla voitaisiin toteuttaa järkevästi luotu tasausohjelma. Tuskin se olisi huonompi kuin nykyiset kurssit, pörssit, valuutat tai talouden alamäet ja ylämäet.

Israelin profeetat tulkitsevat tulevaisuutta juuri tähän suuntaan. Sakarja ennustaa, että kaikista kansoista tullaan vuosi vuodelta kumartaen rukoilemaan Herraa ja viettämään lehtimajanjuhlaa.²

Profeetta Hesekiel kuvaa hajaannukseen ja tuhoon joutuneen Israelin kansan tilannetta.³ Hän kuvaa vaaroja, joihin kansa joutuu maassaan palattuaan sinne takaisin.⁴ Sitten hän hahmottaa tulevaisuuden elämää tuossa muiden muassa Sakarjan ja Jesajan kuvaamassa tulevassa ajassa. Hän edellyttää, että kansalla ei ole mahtipontista kuningasta, vaan sukuruhtinas, joka ei polje kansan jäsenten oikeuksia eikä hanki omakseen näiden maita.⁵ Hän viittaa juhliin⁶ ja maan jakoon⁷ sekä maan palautus- eli uudelleenjaon järjestelmään.⁸ Hänen puheensa uhreista ja temppelin rakentamisesta⁹ on saanut monet tulkitsemaan, että Israelin kansalla olisi jokin velvollisuus rakentaa niin sanottu kolmas temppeli Jerusalemiin. Evankelinen, kristillinen tulkinta näkee nämä vertauskuvina sovituksen julistamisesta, ei rakennusten rakentamisesta.

Tulevassakin ajassa pelastus on uskon asia. Sielläkin ihminen on vanhurskas vain hyväksymällä uhrin edestään ja

2. Sak. 14:16–21.

3. Hes. 36 ja 37.

4. Hes. 38 ja 39.

5. Hes. 45 jakeesta 16 alkaen.

6. Hes. 45 jakeesta 18 alkaen.

7. Hes. 47 jakeesta 13 alkaen ja luvussa 48.

8. Hes. 46:17.

9. Hes. luvut 41, 42, 43 ja 44 sekä luvun 46 alku.

asettamalla sen uskossa Jumalan eteen. Siinäkin ajassa ihmisessä vaikuttava perisynti, eli usein vaikeasti yksilöitävä, luontainen Jumalan ja hänen tahtonsa vastaisuus, ja helposti lueteltavat tekosynnit sovitetaan ja on sovitettu vain ja ainoastaan Jeesuksen kautta.

Sen maailman aineellinen, henkinen ja hengellinen elämä perustuu siunaukseen ja luottamukseen. Menestys annetaan arjen ahertajille, mutta arjen ahertaja luottaa siihen, että Jumala siunaa pyhän ja arjen.

Yhteisöllinen, sitä se maailma ja aika ennen kaikkea on. Yhteisöllinen uskon, talouden ja henkilökohtaisten valintojen kohdalla. Yhteisöllisyys ei tarkoita hetken tunnelmaa, vaan oikeaa yhdessä tekemistä, olemista ja uskomista. Siellä ei nähdä yltyöyksilöllisyyttä eikä pakkovaltaa. Noita kaikkiahan maailmanhistoria on täynnä ja ne viettävät riemujuhlia. Kerran hajotakseen.

Uudessa maailmassa aineellisen hyvän kerryttäminen ei perustu keinotteluun. Jokaiselle järjestyy oma työn tekemisen mahdollisuus. Jokaiselle tarjoutuu oman elämänsä rakentamisen mahdollisuus. Se, mikä kertyy, ei ole riskin alainen.

Se maailma on ensimmäinen oikeasti ekologinen maailma. Monet yhteiskunnalliset ryhmät ovat halunneet pelastaa nykyistä saasteiden ja ympäristöuhkien vaivamaa maailmaa. Hyviä tekoja on tehty, mutta moni meistä on perusteetta luullut saavansa aikaan joitakin olennaisia muutoksia. Vasta tuleva maailma on luomisjärjestyksen mukainen. Ainutlaatuinen aika. Se on rauhan maailma. Kukaan ei opettele sotimaan eikä siellä tehdä lainkaan sota-aseita.

Jossakin vaiheessa nuoruudessani uusi kansainvälinen taloudellinen järjestys, UKTJ, oli suuri kysymys. Silloin etsittiin uutta kansainvälistä talousjärjestystä. Se malli olisi parempi kuin mikään aikaisempi järjestys, talouden tasapainoisuuden ja oikeudenmukaisuuden kannalta.

Ehkä voisimme kirjoittaa tuon lyhennyksen auki uudestaan: ”Usko Kristukseen tuo juhlan.” Elämme siis juhlasta juhlaan. Jokainen juhla on tärkeä, ja juhlaan on syytä. Iloitsemme Jumalan teoista. Ne ovat meidän pelastumisemme mahdollisuus. Ainoa.

Tunnetuksi kevennykseksi on muodostunut vanha suomalainen urheilusanonta: ”Kello käy ja Hakulista ei näy.” Nytkin kello käy. Elämme uuden ajan kynnyksellä.

Jeesus muistutti jo kaksi tuhatta vuotta sitten: ”Minä tulen pian.” Vielä enemmän on asia juuri näin, juuri nyt.

Kaikki juhlissa kertoo ennen kaikkea Jeesuksesta. Alussa oli juhlien kuvaus. Sitten niitä on saatu viettää. Nytkään emme vietä vain menneen historian juhlia. Me elämme juhla-kalenterin sisällä. Tulevista voimme katsoa sen, mitä juutalaisille niistä määrättiin. Todellinen toteutuminen on edessä.

Miten suuren muutoksen toivatkaan pääsiäisen toteutuminen, ensihedelmien juhlan toteutuminen ja viikkojuhlan toteutuminen! Miten suuri muutos onkaan edessä, kun pasuunan soiton juhla, suuri sovituspäivä ja lehtimajanjuhla saavat oikeasti toteutua.

Kumpaan joukkoon haluat kuulua: niihin, jotka uskovat vai niihin, jotka eivät välitä siitä, mitä Jumala on sanonut? Tänään meille toivon tuo pääsiäisen sanoma. Tie Jumalan valtakuntaan käy juuri tämän sanoman kautta: Herra on meidän vanhurskaudemme. Jeesus on meidän sovittajamme. Kun maailmaa ja meitä vaivaavat ahneus, vallanhimo ja halu pelastua omilla teoillamme, on Jeesus tullut valoksi juuri meitä varten. Se, minkä valo paljastaa, voidaan saada myös anteeksi.

Kun rauhantahto siirtyy päästä sydämeen ja kun tieto joulun lapsesta muuttuu sydämen turvautumiseksi Jeesukseen Vapahtajana, on uusi alkanut. Silloin uusi on itse asiassa jo kokonaan tullut vanhan tilalle. Ajallaan ja tavallaan se vaikuttaa koko Jumalan luomaan maailmaan sekä ihmisten, kansojen ja koko luomakunnan suhteisiin ja elämään.

Elämme odotuksen vuosia ennen Jeesuksen paluuta.
Hän kertoo tuosta ajasta:

... kun Ihmisen Poika tulee, löytäneekö hän uskoa maan päältä?¹⁰

Siis löytääkö hän sitä uskoa, jossa hänen sanojaan, Raamatun sanoja, pidetään totena ja jossa häneen kokosydämissä turvaudutaan?

Toisessa kohdassa Jeesus sanoo:

– sillä noina päivinä tulee olemaan ahdinko, jollaista ei ole ollut luomakunnan alusta, Jumalan luomistyöstä tähän päivään asti, eikä tule olemaan.¹¹

Aina on ollut ahdistusta, mutta nyt sen perusteet ovat entistä todellisemmat. Meillä on monenlaista kriisiä ja uhkaa alkaen ympäristökriisistä asevarusteluun asti, nälänhätää ja niin edelleen.

Pääsiäisen ”luuseri”, Pontius Pilatus, kysyi, mikä on totuus. Oikea kysymys olisi ollut: ”Kuka on totuus?” Totuus seisoi hänen edessään. Raamattu ei kerro totuuksista, vaan Jeesuksesta. Juhlat eivät kuvaa ihmisten elämää, vaan kertovat Jumalan hyvästä tahdosta meihin nähden. Siis nekin kertovat Jeesuksesta, joka on kaikkien näiden juhlien sisältö ja toteuttaja.

Ajatelkaamme hetken juhlien päähenkilön, Jeesuksen kohtaloa. Ensimmäisenä jouluna ei järjestetty juhlapaikkaa, vaan vain vaatimaton tila ja seimi veronkannon vuoksi täpötäydessä Betlehemissä. Kaupungin delegaatio ei ollut odottamassa.

10. Luuk. 18:8 vanha käännös.

11. Mark. 13:19.

Pääsiäisen aikaan viimeisen ehtoollisen tilaa ei järjestetty kansan puolesta, ei hallitsijan toimesta eikä valtaapitävän papiston toimesta. Oli vain tila ristinpuulle.

Helluntaina Pyhä Henki lähetettiin seurakuntaan. Jeesuksen sanansaattajat ovat sen jälkeen saaneet hyvin monenlaista kohtelua osakseen.

On muistettava, että on yksi suuri juhla, jolle ei ole asetettu kiinteää päivämäärää: Kun yksi meistä kääntyy Jeesuksen puoleen, on taivaassa suuri juhla.

Minä sanon teille: samoin on ilo taivaassa suurempi yhdestä syntisestä, joka tekee parannuksen, kuin yhdeksästä kymmenestä yhdeksästä vanhurskaasta, jotka eivät parannusta tarvitse.¹²

Nyt, kun odotamme Jeesuksen paluuta, meidän tulee olla viisaampia kuin betlehemiläiset, jerusalemlaiset ja muut Jeesuksen aikalaiset. Meidän tulee tutkia, mitä kirjoitukset ajastamme kirjoittavat. Meidän tulee olla valmiit toivottamaan Jeesus tervetulleeksi. Voimme toivottaa hänet tervetulleeksi elämäämme jo nyt.

Minua on elähdyttänyt nuoruuteni kokemus. Vanha, kokenut Herran palvelija, josta kerroin jo edellä kohdassa ”Minun päiväni”, laittoi minut noin puolitoista vuotta kuvaamieni tapahtumien jälkeen puhujan tehtäviin Tampereella marraskuussa 1972.

Tekstiksi valitsin Sakarjan kirjan kuuden luvun jakeet 1-8:

Minä nostin jälleen silmäni ja näin, katso, neljät vaunut, jotka lähtivät liikkeelle kahden vuoren välistä; ja ne vuoret olivat vaskivuoria. Ensimmäisten vaunujen edessä oli punaisen-

12. Luuk. 15:7 vanha käänös.

ruskeat hevoset, toisten vaunujen edessä oli mustat hevoset, kolmansien vaunujen edessä oli valkeat hevoset, ja neljänsien vaunujen edessä oli täplikkäät, väkevät hevoset. Minä lausuin ja sanoin enkelille, joka puhutteli minua: "Mitä nämä ovat, Herra?" Enkeli vastasi ja sanoi minulle: "Ne ovat neljä taivaan tuulta, jotka lähtevät liikkeelle seisottuansa kaiken maan Herran edessä. Ne, joitten edessä on mustat hevoset, lähtevät pohjoiseen maahan, ja valkeat lähtevät niiden jäljessä. Täplikkäät lähtevät eteläiseen maahan. Ne väkevät lähtevät, ja menevät halusta, kuljeksimaan maata." Ja hän sanoi: "Menkää, kuljeksikaa maata". Ja ne kuljeksivat maata. Sitten hän huusi minut ja sanoi minulle näin: "Katso, ne, jotka lähtivät pohjoiseen maahan, saattavat minun Henkeni lepäämään pohjoisessa maassa".

Olellaisen kohdan pohjoiseen maahan menevistä hevosista ilmaiseen uusi käänös sanoin:

Minulle hän sanoi: "Paina mieleesi ne hevoset, jotka lähtivät pohjoista kohti. Ne vievät minun henkeni pohjoiseen maahan, jotta se vaikuttaisi siellä."

Uuden käänöksen mukaan pohjoiseen maahan menevät vain mustat hevoset, valkoiset menevät länteen eli hepreaksi *acharei*. Silloin voimassa ollut vanha käänös on tässä selvästi oikeampi, minkä vähälläkin hepreankielen taidolla ymmärtää. Acharei-sanana jäljessä on omistusta ilmaiseva osa, eli se käännetään suomeksi ilmaisulla niiden ja kokonaisuus tarkoittaa 'niiden jäljessä'.

Sen illan ja oikeastaan niiden kahden illan viesti oli selkeä. Kyynellaakson ja murheen kautta kuljemme Kristuksen kutsun eteen. Jokainen on vastuussa omana itsenään, mutta olemme vastuussa myös kansana. Jotakin sellaista, mitä tuskin kukaan meistä koskaan on saanut kokea ja nähdä: Jumalan Hengen vaikutus koko kansassa. Aikansa

kukin meistä ja mikä tahansa kansa saa valita oman tiensä. Kun kansojen ja aikojen valtiat tarttuu asioihin, on turha pyristellä vastaan.

Pohjoinen maa eli *eretz tsafon* -termi viittaa muihinkin alueisiin Raamatun teksteissä. Mutta sinä iltana tuo Sanan kohta ja luvattu Pyhän Hengen väkevä vaikutus tässä maassa jäivät pysyvästi vaikuttamaan mielessäni.

Kansallirunoilijamme Johan Ludvig Runeberg sanoitti maammelaulun ruotsiksi. Suomen kielellä sen hyvin tärkeä säkeistö päättyy sanoihin: ”kuin kotimaa tää pohjoinen, maa kallis isien.” Niin, pohjoista kotimaataan hänkin syvästi rakasti.

Juhlien juhla

Se on yhtä juhlaa, kun Jeesus löytää luomansa ihmisen omakseen. Tuhannet ja miljoonat ovat tämän kohdanneet seurakunnan kahden vuosituhatvuotisen aikana. Monet Israelin kansan lapset jo etukäteen uskossa katsoivat uhriin, joka heidät sovittaa. Uskomme, että saamme tavata Abelin, Abrahamin, Mooseksen, Daavidin, profeetat ja monet, monet Herran omat.

Millaista taivaassa on? Varmaan vähän vaikea tässä ajallisessa ja rajallisessa olemisessamme sitä ymmärtää ja vielä vähemmän sitä kokea. Mutta jotakin Raamattu avaa, ja jotakin voimme näiden Raamatun antamien linjausten sisällä ajatella.

Ensinnäkään siellä ei ole aikaa meidän ymmärtämässämme mielessä. Kun Jumala suunnitteli luovansa ihmisen, hän teki suunnitelman meidän lankeemuksemme varalta. Kun Jumala loi maailman, hän loi myös ajan. Samalla Hän on aina ollut ja aina on meidän paikan ja ajan tilojemme ulkopuolella. Hän on ennen niitä ja niiden jälkeen ja niiden ylä- ja ulkopuolella. Näin ovat monet oppineet Raamatun tutkijat ymmärtäneet ja selittäneet, toki paljon paremmin ja monisanaisemmin kuin tässä on sanottu.

Ilmestyskirja kuvaa lyhyesti taivasta ja antaa sille hyvin trendikään ja meidän aikaamme vahvasti puhuttelevan ja poliitikoissa paljon myönteisiä mielikuvia herättävän brändikkään nimen ”uusi Jerusalemi”.

Minä näin uuden taivaan ja uuden maan. Ensimmäinen taivas ja ensimmäinen maa olivat kadonneet, eikä merta ollut enää. Näin, kuinka pyhä kaupunki, uusi Jerusalemi, laskeutui taivaasta Jumalan luota juhla-asuisena, niin kuin morsian, joka on kaunistettu sulhasta varten. Ja minä kuulin valtaistuimen luota voimakkaan äänen, joka sanoi: ”Katso, Jumalan asuin-sija ihmisten keskellä! Hän asuu heidän luonaan, ja heistä tulee hänen kansansa. Jumala itse on heidän luonaan, ja hän pyyhkii heidän silmistään joka ainoan kyynel. Kuolemaa ei enää ole, ei murhetta, valitusta eikä vaivaa, sillä kaikki entinen on kadonnut.”

Kaupunki oli neliön muotoinen, yhtä leveä kuin pitkä. Enkeli mittasi kaupungin kepillään ja sai tulokseksi kaksitoistatuhatta stadionmittaa; pituus, leveys ja korkeus olivat kaikki tämänsuuruiset.

Temppeliä en kaupungissa nähnyt, sillä sen temppelinä on Herra Jumala, Kaikkivaltias, hän ja Karitsa. Kaupunki ei myöskään tarvitse valokseen aurinkoa eikä kuuta, sillä Jumalan kirkkaus valaisee sen, ja sen lamppuna on Karitsa. Kansat kulkevat sen valossa, ja maailman kuninkaat tuovat sinne mahtinsa kaiken loiston. Sen portteja ei suljeta päiväsaikaan, ja yötä siellä ei olekaan. Kaikki kansojen kalleudet ja ihanuudet tuodaan sinne. Mitään epäpuhdasta ei sinne päästetä, ei ainotakaan iljettävän valheen palvelijaa, vaan ainoastaan ne, joiden nimet on kirjoitettu Karitsan elämänkirjaan.¹³

13. Johanneksen ilmestys 21:1–27 lyhennellen.

Alaviitteen mukaan stadion on kreikkalainen pituusmita, 192 metriä. Otammeko sen konkreettisesti vai kuvannollisesti? Noin ensi alkuun voimme ottaa sen konkreettisesti. Kyseessä on kaksituhattakolmesataa (2300) kilometriä suuntaansa. Siis kolmiulotteisesti. Vaikuttaisi siltä, että kaikki halukkaat mahtuvat.

Kuolemaa ei ole. Murhetta ei ole. Kyyneleitä on, mutta Hän pyyhkii ne pois. Aurinkoa ei ole eikä kuun avulla voida laskea juutalaisia eikä mitään muitakaan kalentereita, kun kuuta ei ole. Sen lamppuna on Karitsa. Hän, jonka Jumala ennen aikojen alkua suunnitteli antavansa hinnaksi meidän lankeemuksestamme. Hän, joka syntyi pieneksi lapseksi pienessä Betlehemin kaupungissa, äitinsä puolesta Daavidin pojaksi ja kasvatusisänsä puolesta myös tuon paimenkuninkaan jälkeläiseksi.

Mitä he Hänelle tekivät? He ja samalla me ristiinnaulitsimme Hänet. Hänen käsisään, kyljessään ja jaloissaan on haavojen jäljet läpi koko iankaikkisuuden.

Otetaan vielä vähän näytepalaa, niin saadaan tuo tunnettu puu mukaan. Oliko elämän puu se sama, joka jo paratiisissa kasvoi ja josta ei saatu syödä, kun tuli pikainen karkotus paikan päältä?

Enkeli näytti minulle elämän veden virran, joka kristallinkirkkaana kumpuaa Jumalan ja Karitsan valtaistuimesta. Kaupungin valtakadulla, virran haarojen keskellä kasvoi elämän puu. Puu antaa vuodessa kahdettoista hedelmät, uuden sadon keran kuukaudessa, ja sen lehdistä kansat saavat terveyden. Mikään ei enää ole kirouksen kahleissa. Kaupungissa on Jumalan ja Karitsan valtaistuin, ja kaikki palvelevat Jumalaa. He saavat nähdä hänen kasvonsa, ja heidän otsassaan on hänen nimensä. Yötä ei enää ole, eivätkä he tarvitse lampun

tai auringon valoa, sillä Herra Jumala on heidän valonsa. He hallitsevat kuninkaina aina ja ikuisesti.¹⁴

On se juhlien juhlaa, jos sinä ja minä sinne pääsemme!

Aina moititaan, ettei Jumala tee sitä eikä tee tätä ja asiat on niin huonosti ja missähän hän nyt onkaan. Olen yrittänyt lyhyesti Raamatun ja käytössäni olleen tiedon ja näköalojen valossa kertoa, ettei Jumala ole hiljaa eikä toimettomasti eikä ilman suunnitelmia.

Mutta vielä. Minua todellakin kiinnostaisi tuon taivaallisen tilan rakenne. Onko siellä jokin iso musiikkisali? Ilmeisesti on, kun Raamattu kertoo Ilmestyskirjassa toistuvasti siitä, miten taivaassa lauletaan ja lausuntaan kiitos Jumalalle:

Tämän jälkeen näin suuren kansanjoukon, niin suuren, ettei kukaan kyennyt sitä laskemaan. Siinä oli ihmisiä kaikista maista, kaikista kansoista ja heimoista, ja he puhuivat kaikkia kieliiä. He seisoivat valtaistuimen ja Karitsan edessä yllään valkeat vaatteet ja kädessään palmunoksa. Tämän jälkeen minä näin, ja katso, oli suuri joukko, jota ei kukaan voinut lukea, kaikista kansanheimoista ja sukukunnista ja kansoista ja kielistä, ja ne seisoivat valtaistuimen edessä ja Karitsan edessä puettuina pitkiin valkeihin vaatteisiin, ja heillä oli palmut käsissään, ja huusivat kovalla äänellä: – Pelastuksen tuo meidän Jumalamme, hän, joka istuu valtaistuimella, hän ja Karitsa! ja he huusivat suurella äänellä sanoen: ”Pelastus tulee meidän Jumalaltamme, joka valtaistuimella istuu, ja Karitsalta”. Kaikki enkelit seisoivat valtaistuimen, vanhinten ja neljän olennon ympärillä, ja he heittäytyivät kasvoilleen valtaistuimen eteen ja osoittivat Jumalalle kunnioitustaan. Ja kaikki enkelit seisoivat piirissä valtaistuimen ja vanhinten ja neljän olennon ym-

14. Ilm. 22:1–5.

pärillä ja lankesivat kasvoilleen valtaistuimen eteen ja kumartaen rukoilivat Jumalaa, sanoen: – Aamen. Ylistys ja kirkkaus, viisaus, kiitos, kunnia, valta ja voima meidän Jumalallemme aina ja ikuisesti! Aamen.¹⁵

Siellä lauletaan Mooseksen ja Karitsan virttä.¹⁶ Mutta minulla on myös hyvin lapsellinen ja haaveellinen ajatus. Eikö olisi hienoa joskus kokoontua taivaassa aivan maittain ja kansoittain. Pitäisimme myös sellaisen Suomi-konsertin ja illan (huom. termin ’ilta’ viitteellinen käyttö, ei ajanmäärä). Kertoisimme sanoin ja sävelin, miten Herra on meitä auttanut. Kutsuttaisiin kaikki muutkin paikalle. Siinä sitä olisi ilo ylimmillään. Suurta juhlaa.

Uskon niin, niin kuin monet ennen meitä ovat sen selittäneet. Emme ole elämämme aikana havainneet puoliaikaan siitä, miten Jumala on auttanut, varjellut ja johdattanut meitä elämässämme. Kaikkea vaaraa emme ole havainneet; kaikkea osaamme kiittää vasta perillä. Ja vielä toisin sanoin: kauheinkin kuolemaan ja ajalliseen katastrofiin päättynyt elämänvaihe kääntyy kristityn elämässä hänen parhaakseen. Loppu on sittenkin tärkein

Ovi taivaaseen on avoinna. Kutsu Jeesuksen seuraan on voimassa. Tie on kuljettu valmiiksi. Jeesus on sekä ovi että tie. Jeesus on elämä. Antakoon Jumala armonsa, että saisimme päästä perille asti.

Paavali sanoo:

Veljet, en katso vielä päässeeni siihen asti. Vain tämän voin sanoa: jättäen mielestäni sen, mikä on takanapäin, ponnistelen sitä kohti, mikä on edessä. Juoksen kohti maalia saavut-

15. Ilm. 7:9–12.

16. Ilm. 15:3.

taakseni voittajan palkinnon, pääsyn taivaaseen. Sinne Jumala kutsuu Kristuksen Jeesuksen omat.¹⁷

Tämä kaikki antaa suunnan ja voiman arkeen. Mutta ennen kaikkea: mikä juhlien juhla meitä odottaakaan!

17. Fil. 3:13–14.

LOPUKSI

*On meillä aarre verraton,
se kalliimpi on kultaa.
Myös jalokivi kallein on
sen rinnalla vain multaa.
Näin suuren lahjan taivaasta
me saimme omaksemme,
sanansa Herra Jumala
kun antoi aarteeksemme.*

Virsi 183:1¹

Ajattelin alun perin kirjoittaa Raamatun tärkeimmästä eläimestä, karitsasta. Sillä on mielenkiintoinen viestinsä Raamatussa. Mutta sitten aiheeksi nousivat juhlat, ja juhlat aina kiinnostavat meitä. Tälläkin valinnalla sain mukaan kaikki lempikohtani Raamatusta.

Olen ollut kovasti innostunut tämän kirjan kirjoittamisesta. Samalla olen toivonut, että moni tulisi ja veisi aarteeni mennessään.

Todellinen aarteemme on Jumalan sana. Se antaa uutta ymmärrystä asioihin. Vaikka jaamme pois kaiken sen, mitä olemme tuosta Sanasta ymmärtäneet, emme menetä

1. Runeberg 1857. Virsi 183. Suom. Lindström 1860. Virsikirjaan 1886.

mitään. Aarteen käyttöarvo vain moninkertaistuu. Teemme virheitä tulkinnoissamme, mutta aarre säilyttää arvonsa. Kerran ymmärrämme paljon enemmän ja paljon paremmin.

Mikä on siis tärkeintä? Jumala lähetti syntiin langenneeseen maailmaan ainokaisen Poikansa pelastajaksi ja sovittajaksi. Sinä voit vastaanottaa tuon pelastuksen ja tarttua siihen. Elää Jeesuksen kanssa koko elämäsi.

LÄHTEET

Pyhä Raamattu, Vanha testamentti, XI yleisen Kirkolliskokouksen vuonna 1933 käyttöönottama suomennos, Uusi testamentti XII yleisen Kirkolliskokouksen vuonna 1938 käyttöönottama suomennos, Suomen Kirkon Sisälähetysseura (vanha käännös).

Eri kirjojen lyhennysten selitykset on esitetty viitteiden yhteydessä.

Pyhä Raamattu 1992, Vanha testamentti ja Uusi testamentti, Suomen evankelisluterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöönottama suomennos. Suomennoksen tekijänoikeudet Kirkon keskusrahasto. Suomen Piipliaseura.

Raamattu verkossa, [<http://www.evl.fi/raamattu/>].

ARO, JUSSI (1970) *Aabrahamin perilliset*. WSOY Porvoo.

AUVINEN VILLE & HOLMÉN TOM & KANKAANNIEMI MATTI & OLLILAINEN VESA. *A.D. 30 Kirja Jeesuksen kuolemaan liittyvistä tapahtumista*. Toimittaneet Tom Holmén ja Matti Kankaaniemi. Art House, Helsinki 2009.

COHN, HAIM. H. (1989) *Human Rights in the Bible and Talmud*. English translation Shmuel Himelstein. Tel Aviv, Israel.

FAGER, JEFFREY A. (1993) *Land Tenure and the Biblical Jubilee. Uncovering Hebrew Ethics through the Sociology of Knowledge*. Journal for the Study of the Old Testament Supplement Series 155. JSOT Press, Sheffield England.

- ILLMAN, KARL-JOHAN & HARVIAINEN, TAPANI (1987) *Juutalaisten historia*. Käännös Ilari Nummi, alkuteos *Judisk historia*, Religionsvetenskapliga skrifter nr 14, Åbo Akademi, Åbo. Gaudeamus, Helsinki.
- HARVIAINEN, TAPANI & ILLMAN, KARL-JOHAN (toimittaneet) (1998) *Juutalainen kulttuuri*, suomennokset Marja Itkonen-Kaila & Sakari Kaila. Otava, Helsinki.
- HUUHTANEN, PAULI (1984) *Juutalaissota 66–74 jKr., Sodan syyt ja siihen osallistuneet ryhmät*. Suomen eksegeettisen seuran julkaisuja 40. Helsinki.
- ILLMAN, KARL-JOHAN (1998), toimittaja ja kirjoittaja teoksessa Harviainen, Tapani & Illman, Karl-Johan (toimittaneet) *Juutalainen kulttuuri*, suomennokset Marja Itkonen-Kaila & Sakari Kaila. Otava, Helsinki.
- JOSEFUS, FLAVIUS (2004, 75–79) *Juutalaissodan historia*. Kreikan kielestä suomentanut Pauli HUUHTANEN. WSOY, Helsinki.
- JUNKKAALA, EERO (2006), *Three Conquests of Canaan. A Comparative Study of Two Egyptian Military Campaigns and Joshua 10–12 in the Light of Recent Archaeological Evidence*. Åbo Akademis Förlag – Åbo Akademi University Press.
- JUUSOLA, HANNU (2002a) 'Juutalaisuus, Pyhä maa ja valtio'. Teoksessa Hannu Juusola & Heidi HUUHTANEN (toim.), *Uskonto ja politiikka Lähi-idässä*. Gaudeamus, Helsinki.
- JÄÄSKELÄINEN, JOUKO (2008). *Yhteisöllisyys juutalaisessa kansallisuusajattelussa ja Israelin valtion itsenäisyysjulistuksessa*. Ykkös-Offset Oy, Vaasa.
- KASHANI, REUBEN (1998), *Israelin juhla ja kulttuuriperinne*. Toimittanut Svatopluk Cibulka. Beracha –kustannus. Kirjapaino Fram Vaasa.

- KUPARINEN, EERO (1999) *Aleksandriasta Auschwitziin, Antisemitismin pitkä historia*. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä.
- NORTH, ROBERT S.J. (1954) *Sociology of the Biblical Jubilee*. Analecta Biblica, Investigationes scientificae in res Biblicas 4. Pontifical Biblical Institute. Rome, Italy.
- PUUKKO, A.F. (1940) *Israelin uskonnon historia*. Otava, Helsinki.
- PUUKKO, A.F. (1948) *Israelin profeettain sosiaaliset mielipiteet*. Toinen painos. WSOY, Porvoo – Helsinki.
- RUNEBERG, JOHAN LUDVIG (1857). *Virsi 183*. Suom. Knut Legat Lindström 1860. Virsikirjaan 1886.
- SCHAEFFER, HENRY (1922) *Hebrew Tribal Economy and the Jubilee as illustrated in Semitic and Indo-European village communities*, Leipzig, J.C. Hinrichs'sche Buchhandlung. G.E. Stechert & Co., New York, USA.

Tietokirjallisuus

- EJ-ica, *Encyclopaedia Judaica*. 4. print. 16 perusosaa, Jerusalem 1978. Nimikirjaimien perusteella artikkelien todennäköiset kirjoittajat on mainittu viitteiden yhteydessä.
- IRT, *Iso Raamatun tietosanakirja*, kolme osaa 1972–1975. Toimitettu norjankielisen *Illustrert Norsk Bibelleksikonin* 1967 pohjalta. Raamatun tietokirja, Kuopio, Tikkurila.
- IRT, *Iso Raamatun tietosanakirja*. Uudistettu laitos, kahdeksan osaa 1988–1992. Ristin Voitto ry., norjalainen alkuteos *Illustrert Bibelleksikon* 1965–1969 Oslo.
- RMK, *Raamatun maat ja kansat. Kuvakartasto Pyhän kirjan syntysijoilta*. Valitut Palat, Tampere 1983.
- Suomalainen Tietosanakirja 2. painos, painettu Espoossa, c. Weilin+Göös 1988–1993.

- The Interlinear NASB-NIV Parallel New Testament in Greek and English. Interlinear translation by Alfred Marshall. Zondervan Publishing House, Grand Rapids, Michigan, USA 1996.
- WWJH, *Routledge Who's Who in Jewish History after the period of the Old Testament*. Second edition, Joan Comay. New edition revised by Lavinia Cohn-Sherbok. London and New York 1994.

Internetlähteet:

- Alfandari, Hacham Mordecai, Facts About Hag Ha-Shavuot [Feast of Weeks], [http://www.light-of-israel.org/pentecost_facts.shtml].
- Barton, George A. and Executive Committee of the Editorial Board, Temple of Herod, [<http://www.jewishencyclopedia.com/view.jsp?artid=123&letter=T&search=herod%27s%20temple>].
- Ben-Israel, Johanan (2010), [http://www.metzudah.com/pdf/Heprealaisen_kalenterin_maaraytyminen.pdf].
- Germano, Michael P, suomenkielinen referointi 'Kristillinen pääsiäinen' tekstistä 'The Christian Passover', [<http://www.arvioikaa.com/seder.html>].
- Chumney, Edward, The Seven Festivals of the Messiah. [http://books.google.fi/books?id=34xTsi9qAZ4C&dq=Eddie+Chumney+%28Hebraic+Ministries+Int%27l%29+The+Seven+Festivals+of+the+Messiah.&printsec=frontcover&source=bn&hl=fi&ei=tUXZS8qMIaWcOKy1mPQP&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=4&ved=0CBoQ6AEwAw#v=onepage&q&f=false].
- Cohen, Edward L., Calendars of the Dead-Sea-Scroll Sect, [http://www.adath-shalom.ca/DSS_calendar.pdf].

- Conversion between Julian and Gregorian calendars, [http://en.wikipedia.org/wiki/Conversion_between_Julian_and_Gregorian_calendars].
- Counting the Omer, from the May 2009 Edition of the Jewish Magazine, [http://www.jewishmag.com/133mag/omer_controversy/omer_controversy.htm].
- Current Calendar, internetaineisto, [<http://www.jewfaq.org/current.htm>].
- David, Hillel ben (Greg Killian), pääsiäiskronologia, [www.betemunah.org/chronology.doc].
- Development of the Hebrew Calendar, [<http://www.goldensheaves.org/pages/Hebrew-calendar-dvpmhc.html>].
- Did Herod the “Great” Really Die In 4 B.C.? [<http://www.hope-of-israel.org/herodsdeath.html>].
- Doggett, L. E., Calendars, [<http://charon.nmsu.edu/~lhuber/leaphist.html>].
- Easter, [<http://en.wikipedia.org/wiki/Easter>].
- Essene Calendar, [http://www.bibarch.com/concepts/Calendars/essene_calendar.htm].
- Essene Passover Dates, [http://star.wind.mystarband.net/bib/essene_passover_dates.html].
- Feasts of the Lord, [<http://www.ariel.org/feasts.htm>].
- First Council of Nicaea, [http://en.wikipedia.org/wiki/First_Council_of_Nicaea].
- Friday crucifixion, Sunday resurrection: Three days and three nights, [<http://www.bible.ca/d-3-days-and-3-nights.htm>].
- Gregorian calendar, [http://en.wikipedia.org/wiki/Gregorian_calendar#Adoption_in_Europe].
- Haipola, Petteri, Jeesus Kristus, Nasaretilainen [<http://www.kolumbus.fi/petteri.haipola/evankeliumi/jeesus.htm>].
- Haipola, Petteri, Milloin Jeesus kuoli? [<http://www.kolumbus.fi/petteri.haipola/sekalaiset/kuoli.htm>].

Harmonization of the Passion Week Gospel Accounts, [http://star.wind.mystarband.net/bib/passion_week.html].

Hebcal Interactive Jewish Calendar, [<http://www.hebcal.com/hebcal/>].

Hebrew calendar, internetaineisto, [http://en.wikipedia.org/wiki/Hebrew_calendar].

Hegg, Tim (2002), Chronology of the Week of Yeshua's Crucifixion and Resurrection, [<http://www.torahresource.com/EnglishArticles/Passion-Chronology.pdf>].

Herodeksen historia, [<http://fi.wikipedia.org/wiki/Herodes>].

Herod the Great, [http://en.wikipedia.org/wiki/Herod_the_Great].

Hillel II, [http://en.wikipedia.org/wiki/Hillel_II].

Hillel II, Hebrew Calendar, [http://en.wikipedia.org/wiki/Hebrew_calendar].

Hynynen, Raimo, Milloin Jeesus ristiinnaulittiin, [<http://koti.phnet.fi/petripaavola/Jeesuksenkuolinvuosi.html>].

Jacobs, Joseph & Adler, Cyrus, History of Calendar, [<http://www.jewishencyclopedia.com/view.jsp?artid=43&letter=C>].

Jacobs, Joseph & Broydé, Isaac, Herod I, [<http://www.jewishencyclopedia.com/view.jsp?artid=630&letter=H>].

Juhlien täyttymys, [<http://www.therefinersfire.org/feasts3.htm>].

Jumalan temppelit, [http://vanhatsivut.sley.fi/luennot/Raamattu/Vt/Vanhan_testamentin_yleisluennot/1Aik13-2Aik2PH.htm].

Junttila, Kirsi, Vesi ja tasa-arvo, [<http://maailma.net/node/141532/1/>].

Just, Felix (2004) Jewish Groups at the Time of Jesus, [<http://www.believersweb.org/view.cfm?ID=1015>].

- Juutalainen kalenteri, [http://fi.wikipedia.org/wiki/Juutalainen_kalenteri].
- Juutalaisen kalenterin laskin, [<http://www.hebrewcalendar.net/htdocs/main.en.html>].
- Kymmenestä vitsauksesta, [http://yle.fi/uutiset/kulttuuri/2010/03/uusi_tutkimus_osoittaa_raamatun_vitsaukset_todellisiksi_1571825.html].
- Lindeman Keijo, Israelin juhlat – tulevaisten varjot, [<http://www.israel-apu.org/kirjoituksia/juhlat.html>].
- Lindeman, Keijo, Raamatullinen ajanlasku ja kalenteri, [<http://www.kolumbus.fi/gematria/apsrk18.html>].
- Lindeman, Keijo, Pääsiäisjuhla ja Messiaan sovitustyö, [<http://www.kolumbus.fi/gematria/apsrk22.html>].
- Lindeman Keijo, Raamatullinen lepopäivä, [<http://www.kolumbus.fi/gematria/apsrk19.html>].
- Luuk. 24:21; The New Testament, A literal Translation from the Syriac Peshito Version, [http://www.ultimasurf.net/bible/peshitta/james_murdock/gospel/luke_24.htm].
- Maimonides, [<http://fi.wikipedia.org/wiki/Maimonides>].
- Main Events in the History of Jerusalem, 2003 Century-One Bookstore. [<http://www.centuryone.com/hstjrslm.html>].
- Manninen, Jari, Pääsiäinen Herran kunniaksi, [<http://www.jarimanninen.com/paasiaiskalenteri.htm>].
- Murdock James, D.D. (1852) The New Testament Translated From The Syriac Peshito Version. The New Testament; Or, The Book Of The Holy Gospel Of Our Lord And Our God, Jesus The Messiah. A Literal Translation From The Syriac Peshito Version. New York Published By Stanford And Swords, No. 187 Broadway. [http://www.ultimasurf.net/bible/peshitta/james_murdock/index.htm].

- Nieminen, Juha, internetaineisto, [<http://warp.povusers.org/paasiaisaikataulu.html>].
- Ojala, Pauli, Juutalaisuuden 7 vuosittaista juhlaa, [<http://www.helsinki.fi/~pjojala/7juhlaa.htm>].
- Parashat Naso/Shavuot: What's in a name? internetaineisto. [<http://www.jpost.com/JewishWorld/Judaism/Article.aspx?id=23434>].
- Passover (Christian holiday), [http://en.wikipedia.org/wiki/Christian_Passover].
- Phases of the Moon: 1 to 100, [<http://eclipse.gsfc.nasa.gov/phase/phases0001.html>].
- Pääsiäinen, SKS:n tietopakettit/vuotuisjuhlat, [<http://www.finlit.fi/tietopalvelu/juhlat/paasiainen/index.htm>].
- Pääsiäissäntö, [<http://www.finlit.fi/tietopalvelu/juhlat/paasiainen/saanto.htm>].
- Raamattuhaku, [<http://raamattu.uskonkirjat.net/servlet/biblesite.Bible>].
- Reconciled Chronology Of The Crucifixion And Resurrection Of Yeshua Ha Mashiach, [<http://familybible.org/pdf/Crucifixion-ResurrectionChronology.pdf>].
- Reform of the date of Easter, [http://en.wikipedia.org/wiki/Reform_of_the_date_of_Easter].
- Revilla, Juan Antonio and Keyser, John D., Did Herod the "Great" Really Die In 4 B.C.? [<http://www.hope-of-israel.org/herodsdeath.html>].
- Rich, Tracey R, (c. 1995-2008), A Gentile's Guide to the Jewish Holidays, [<http://www.jewfaq.org/holidayg.htm>].
- Rich, Tracey R, (c. 1995–2008), A List of the 613 Mitzvot (Commandments), [<http://www.jewfaq.org/613.htm>].
- Rich, Tracey R, (c. 1995–2008), Days of Awe, [<http://www.jewfaq.org/holiday3.htm>].
- Rich, Tracey R, (c. 1995-2008), Jewish Calendar, [<http://www.jewfaq.org/calendar.htm>].

- Rich, Tracey R, (c. 1995-2008), Jewish Holidays, [http://www.jewfaq.org/holiday0.htm].
- Rich, Tracey R, (c. 1995-2008), Movements of Judaism, [http://www.jewfaq.org/movement.htm].
- Rich, Tracey R, (c. 1995-2008), Pesach: Passover, [http://www.jewfaq.org/holidaya.htm].
- Rich, Tracey R, (c. 1995–2008), Rosh Chodesh, [http://www.jewfaq.org/chodesh.htm].
- Rich, Tracey R, (c. 1995-2008), Rosh Hashanah, [http://www.jewfaq.org/holiday2.htm].
- Rich, Tracey R (copyright 1995-2005), Shabbat, [http://www.jewfaq.org/shabbat.htm].
- Rich, Tracey R, (c. 1995–2008), Shavu'ot, [http://www.jewfaq.org/holidayc.htm].
- Rich, Tracey R, (c. 1995–2008), Shemini Atzeret and Simchat Torah, internetaineisto [http://www.jewfaq.org/holiday6.htm].
- Rich, Tracey R, (c. 1995–2008), Sukkot, [http://www.jewfaq.org/holiday5.htm].
- Rich, Tracey R, (c. 1995–2008), The Jewish Calendar: A Closer Look, [file:///C:/Users/jaaskjo/Documents/Kirja%202010/calendr2.htm].
- Rich, Tracey R, (c. 1995–2008), The Month of Tishri, [http://www.jewfaq.org/holiday1.htm].
- Rich, Tracey R, (c. 1995–2008), Yom Kippur, [http://www.jewfaq.org/holiday4.htm].
- Rosh Chodesh, [http://www.jewfaq.org/chodesh.htm].
- Sacks, Jonathan (2006) Covenant and Conversation, [http://www.ou.org/shabbat/5766/rsacks/emor66.htm].
- Sadducees, internetaineisto, [http://www.jewishencyclopedia.com/view.jsp?artid=40&letter=S&search=high%20priest].

Sartola Pekka, (2003) Tempelivuori 4000 vuotta, [<http://www.ajanteos.com/kolumni0208.htm>].

Shabbat Ha-Gadol, [<http://www.jewfaq.org/special.htm>].

Shavuot (Festival of Weeks/First Fruits), [<http://www.jewishroots.net/Printable%20Articles%20PDF/Holidays/Shavuot%20%28Pentecost%29.pdf>].

Spring Phenomena 25 BCE to 38 CE, [<http://aa.usno.navy.mil/data/docs/SpringPhenom.php>].

The Jewish Calendar: A Closer Look, [<http://www.jewfaq.org/calendr2.htm>].

Tre kronor, [http://fi.wikipedia.org/wiki/Albrekt_Mecklenburgilainen].

Valkama Pirkko (2005), Jesajan kirjan messiasennustukset, [<http://www.pirkkovalkama.sekl.fi/jesaja.pdf>].

Valkama, Pirkko (2007), Jeesuksen aika avautuu. Opetusmoniste. [<http://www.pirkkovalkama.sekl.fi/jeesuksen-aika.pdf>].

The date of Easter: a church-dividing issue? internetaineisto, [http://findarticles.com/p/articles/mi_m2065/is_n3_v48/ai_18709943/?tag=content;col1].

The Pope discusses Jesus, The Essenes and Vegetarianism, [<http://people.tribe.net/heatherlsalmon/blog/0c92fbf5-a97e-4903-aceb-f24e2487e443>].

What's in a name? shavuot, [http://www.jewishmag.com/133mag/omer_controversy/omer_controversy.htm].

Which Day is Pentecost (the Feast of Weeks, Shavuot)? [<http://www.abcog.org/shavuot.htm>].

Yeshua in the Biblical Feasts!, [<http://www.therefinersfire.org/feasts3.htm>].

Jouko Jääskeläinen (synt. -52 Anjalassa) kirjoitti ylioppilaaksi Kouvolassa 1971. Vuonna 1978 hän valmistui Tampereen yliopistosta yhteiskuntatieteiden maisteriksi pääaineenaan tiedotusoppi. Hän aloitti juutalaiseen yhteiskuntaan tutustumisensa sosiologian sivulaudaturilla ”Muinaisjuutalainen yhteiskunta ja Engelsin teos ’Perheen, yksityisomaisuuden ja valtion alkuperä’”.

Kirjanen Tyrskyissä (1994) sekä pamfletti ’Mistä arvomme tulevat’ (2007) pohtivat oikeudenmukaisuutta. Lisen-siaattityö Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa 2006 pohjusti väitöskirjaa ’Yhteisöllisyys juutalaisessa kansallisuusajattelussa ja Israelin valtion itsenäisyysjulistuksessa’ helmikuussa 2008. Vuonna 1984 Jouko voitti Yleisradion järjestämän Kansainvälisen Raamattutietokilpailun Suomen kilpailun.

Jouko on toiminut kansanedustajana vv. 1991–2003 sekä Kristillisen Liiton puoluesihteerinä 14 vuotta 1983–96. Hän on työskennellyt vuodesta 2003 Helsingin Kansanlähetyksen piirijohtajana ja vuodesta 2007 Suomen Ev.lut. Kansanlähetyksen talousjohtajana.

Jääskeläisen perheeseen kuuluu puoliso ja kolme opiskelevaa nuorta. Jouko on Vantaan kaupunginvaltuuston jäsen vuodesta 1989. Hän toimi kymmenkunta vuotta suomalaisten Israel-ystävyyssjärjestöjen ystävyystoimikunnan puheenjohtajana.

Avain Raamattuun -kirjakerhossa
ovat aiemmin ilmestyneet:

38. JUHLIEN JUHLAT, Jouko Jääskeläinen.
37. JUMALAN KATSEEN ALLA – AAMOS, Mikko Tiira.
36. JEESUKSEN JÄÄHYVÄISRUKOUS - JOHANNES 17, Per-Olof Malk.
35. JEESUKSEN VERTAUKSET, Vesa Ollilainen.
34. SIUNAUS KAIKILLE KANSOILLE – 1. MOOS. 12-50, Pirkko Valkama.
33. VAPAHTAJA VELJENÄ - AHAAN-ELÄMYKSIÄ HEPREALAISKIRJEEN ÄÄRELLÄ, Pekka Eskelinen.
32. ALKAEN MOOSEKSESTA - JEESUS VANHAN TESTAMENTIN JOUKAISISSA KIRJASSA, Leif Nummela.
31. VASTUSTUKSESTA HUOLIMATTA – ESRA JA NEHEMIA, Liisi Jokiranta.
30. USKOSTA USKON, ROOMALAISKIRJE 1-8, Öivind Andersen.
29. USKO, TIEDE JA RAAMATTU, Tapio Puolimatka.
28. KAIKELLA ON AIKANSÄ - AHAAN-ELÄMYKSIÄ SAARNAAJAN KIRJAN ÄÄRELLÄ, Pekka Eskelinen.
27. RAAMATUN PUNAINEN LANKA, Leif Nummela.
26. VAPAUTEEN – UUDEN ELÄMÄN EVANKELIUMI GALATALAISKIRJEISSÄ, Liisi Jokiranta.
25. JUMALAN SUUNNITELMA TOTEUTUU - AHAAN-ELÄMYKSIÄ JESAJAN KIRJAN ÄÄRELLÄ, Pekka Eskelinen.
24. JOBIN KIRJAN TARKOITUS – JUMALAN LÄSNÄOLO RATKAISEE KÄRSIMYKSEN SELITTÄMÄTTÖMYYDEN, Sakari Kähkönen.

23. LAULUN AIKA ON TULLUT - AHA-ELÄMYKSIÄ LAULUJEN LAULUN ÄÄRELLÄ, Pekka Eskelinen.
22. ITKEVÄ PRONSSIMUURI – PROFEETTA JEREMIAN ELÄMÄKERTA, Mailis Janatuinen.
21. LUVATUSSA MAASSA – TUOMARIEN KIRJAN SELITYS, Eero Junkkaala.
20. JEESUS VANHASSA TESTAMENTISSA - AHA-ELÄMYKSIÄ MESSIAS-ENNUSTUSTEN ÄÄRELLÄ, Pekka Eskelinen.
19. PARATHISISTA KARKOTETTU – OPAS RAAMATUN ALKULUKUIHIN, Pirkko Valkama.
18. ISRAELIN SALAISUUS – SAKARJAN KIRJAN ÄÄRELLÄ, Sakari Kähkönen.
17. SUDET TULEVAT – SUOJAUTUMISOHJEITA JOHANNEKSEN KIRJEISSÄ, Liisi Jokiranta.
16. ARMOLAHJAT ARJESSA, Seppo Hämäläinen.
15. AIKA LOPPUU - AHA-ELÄMYKSIÄ ILMESTYSKIRJAN ÄÄRELLÄ, Pekka Eskelinen.
14. KENEN LUVATTU MAA? JOOSUAN KIRJAN SELITYS, Eero Junkkaala.
13. KAIKESSA ENSIMMÄINEN – KOLOSSALAIKIRJEEN VAPAUTTAVA SANOMA, Jarmo Sormunen.
12. MAAILMANVALTOJEN NOUSU JA TUHO - AHA-ELÄMYKSIÄ DANIELIN KIRJAN ÄÄRELLÄ, Pekka Eskelinen.
11. MAAILMAN KUULUISIN SAARNA – VUORISAARNAN TIENVIITTOJA TÄTÄ ELÄMÄÄ JA TULEVAA VARTEN, Liisi Jokiranta.
10. HEIKOISSA VÄKEVÄ – MUISTIINPANOJA 2. KORINTTOLAISKIRJEEN ÄÄRELLÄ, Jarmo Sormunen.
9. HETI MATKAAN – MARKUKSEN EVANKELIUMI KIIREISILLE, Teuvo V. Riikonen.
8. LASKETTU AIKA – TESSALONIKALAIKIRJEIDEN ÄÄRELLÄ, Leif Nummela.
7. VAPAHTAJAN SYLISSÄ – EVANKELIUMI JOHANNEKSEN MUKAAN, Jorma Pihkala.
6. KUN SYDÄN ITKEE – KUNINGAS DAAVIDIN SEURASSA, Liisi Jokiranta.

5. AIKUISEEN USKOOK – KORINTTON SEURAKUNNAN KASVUKIPU-
JA, Jarmo Sormunen.
4. AIHETTA ILOON – FILIPPILÄISKIRJEEN RIEMULLINEN SANOMA,
Liisi Jokiranta.
3. JUMALA HOITAA SÄRKYNEEN, Allender-Longman.
2. Jeesus median myllyssä, G.A. Boyd.
1. MILLOIN MESSIAS TULEE, Matti Väisänen.

Avain Raamattuun kirjakerho on perustettu vuonna 1995. Siinä julkaistaan Raamattua selittävää kirjallisuutta. Lisätietoja kirjakerhosta ja edellä mainituista kirjoista:

Kustannus Oy Uusi Tie
www.uusitie.com <<http://www.uusitie.com/>>
tilauspalvelu@uusitie.com
Puh. 019 7792 307
Opistotie 1
12310 Ryttylä